O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI INV.№

Milliy tiklanish — millat kelajagi

Milliy tiklanish

Gazeta 1995-yil, 10-iyundan chiqa boshlagan

Har oyda ikki marta chop etiladi

O'zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasining ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy gazetasi

2005 yil, 22 iyul, Juma

14 (320) son

«ПАРТИЯ ИШИГА ҲАР БИРИМИЗ МАСЪУЛМИЗ»

деган ўй—фикр билан яшасаккина партияда ислоҳатлар изчиллиги таъминланади, деган хулосага келинди Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Хоразм вилоят Кенгаши пленумида

Пленумда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ҳамда маҳаллий кенгашларга бўлиб ўтган сайловлар натижалари, вилоят партия ташкилотининг ўтган йилги фаолияти якунлари, партияларнинг давлат томонидан молиялаштирилишининг моҳияти, бошланғич ташкилотлар ишини фаоллаштириш каби масалалар муҳокама этилди.

Пленум ишида ЎзМТДП Марказий Кенгаши раиси, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси қўмитаси раиси Хуршид Дўстмуҳамедов қатнашиб, келажакда партия ташкилоти олдида турган муҳим вазифалар ҳақида маъруза қилди.

Хуршид Дўстмуҳамедов ўз сўзида партия ташкилотлари фаолиятида жиддий камчилик ва нуқсонлар мавжудлигини айтди. Хусусан, бошланғич ташкилотларга эътибор сустлигини алоҳида тилга олди. Шу туфайли туманлардаги бошланғич партия ташкилотларида аҳоли ўртасидаги партиянинг мақсад ва муддаосини тарғиб қилиш, фуқаролар нинг сиёсий ва меҳнат фаоллигини оширишга қаратилган ишлар даражаси пастлигича қолаётганлигини таъкидлаб ўтди. «Хоразм вилоят маҳаллий кенгашларига атиги икки нафар ноншзод ўтганлиги шундан далолат эмасми?», деди у ўз сўзида.

Пленумда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати, ЎзМТДП Марказий Кенгаши котиби Раънохон Зарипова партияларнинг давлат томонидан молиялаштирилишининг моҳияти—сиёсий кучларнинг фаолиятини янада кучайтириш йўлидаги оммавий—сиёсий ишлардаги иштирокини кенгайтириш орқали қуйи ташкилотлар ишини жонлаштиришга, камчиликларни бартараф этишга муносиб улуш қўшиш мумкинлигини таъкидлади.

Партиялар аҳоли ўртасида обрў—эътибор қозониш мақсадида изчил иш олиб бориши, сиёсий тажриба орттириши, сиёсий етукликка интилиши ва энг муҳими, молиявий мустақилликка эришиш, жамиятда ўз ўрнини топиш ва ўзининг доимий сайловчиларига таяниш учун фаол ҳаракат қилиши керак.

Ислом КАРИМОВ

Вилоят Кенгаши раиси Зарифбой Дўсимов ўз сўзида қанча партия аъзоси ҳисобда туриши, аъзолик бадалларини тўлаш масалаларига ҳам бир қадар ойдинлик киритди. Бу каби амалий ишлар охир—оқибат партиянинг одамлар ораси—да, сайловчилар ўртасидаги мавқеини барқарорлаштиришга хизмат қилишини гапириб ўтди.

Хайрихоҳлар қаноти

Пленум ишини кузатиб, партияга аъзо бўлиш истагини билдираётганлар сони кун сайин кўпаётганини ҳис этдик. Зеро, анжуманда партияга аъзо бўлмаган кўплаб хайрихоҳлар қатнашдилар. Бу мисоллар партия ташкилотига ишончнинг ортаётгани, унинг одамлар орасидаги мавқеи, эътибори, барқарорлашаётганининг белгиси эди.

Пленумда вилоят кутубхонаси директори Гулистон Қаландарова сўз олиб, бундан ўн йил олдин вилоят кутубхонаси залида партиянинг вилоят бўлимини ташкил этган таъсис йиғилишида ҳам қатнашганлигини «миллий тикланиш» сўзи, иши, қалбига, ўз фаолиятига уйғунлигини таъкидлади. Бошланғич партия ташкилотларининг ишини ташкил этиш, партия сафига ёшларни, тажрибали инсонларни жалб қилишга бағишланган ўз фикр ва таклифларини билдирди.

—Биз—хайрихоҳлар қанотимиз. Шахсан ўзим ҳеч бир партиянинг аъзоси эмасман, лекин қалбан ушбу «Миллий тикланиш» демократик партияси аъзосиман. Унинг фаолиятини қўллаб-қувватлайман ва менинг сафдошларим жуда кўп,— деди Маъмун академияси илмий ходими, шоир Матназар Абдулҳаким.

Пленумда Хоразм вилоят «Мансура» нодавлат ва нотижорат ташкилоти раҳбари, мунтазам партия билан ҳамкорлик қилиб келаётган Дилбаржон Бекжонова шаббус билан чиқди. Ўзи етакчилик қилаётган аёллар марказида партиянинг бошланғич ташкилоти тузганлигини эълон қилди. Яқин келажакда уни энг кучли ва кўп сонли қуйи ташкилотга айлантиришга ваъда берди.

У «Мансура» аёллар марказининг уч йиллиги муносабати билан ўтказаётган тақдимот маросимини Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг ўн йиллигига бағишлади.

«Кўп партиявийлик ҳам нодавлат ва нотижорат ташкилоти ҳам истиқлол меваси, мамлакат мустақиллигининг ва миллий мафкурамизнинг шарофатидир. Яна бир асосий уйғунлигимиз мавжуд: партия ўзининг тарғибот ва ташвиқот ишларини оиладан бошлайди, деб белгилаб қўйган. Бизнинг аёллар марказимиз ҳам оилаларга хизмат қилади, аёллару ёшларга 8 та йўналиш бўйича таълим—тарбия беради. Тикувчилик, тўқувчилик, пазандачилик, оила ҳамшираси, компьютер ва тил бўйича ўқув курслари—даги машғулотларимизни миллий мафкурамиз билан уйғунлаштириб олиб бораниз»,—дея таъкидлади Дилбаржон Бекжонова.

Пленумда ташкилий масала ҳам кўрилди. ЎзМТДП Хоразм вилоят кенгаши раиси ва партиянинг Хоразм вилоят бўлимини ташкил этган партия ветерани Зарифбой Дўсимовга тўн кийдирилди. Баҳодир Бобожонов вилоят кенгаши раиси этиб сайланди. Вилоят кенгашининг янги раиси яқин келажакда амалга оширадиган иш режалари билан таништирди.

Пленум самимий ва ўзўзини танқид руҳида ўтди.

Ойдин САЪДУЛЛАЕВА.

ЎЗБЕК ГАЗЛАМАЛАРИ — ЖАҲОН БОЗОРИГА ЧИҚАЁТИР

Марғилон ҳақида ўйлаганда заҳоти товусдек товланадиган, камалак жилваларини ёдга солувчи атлас кўз ўнгимизга келаверади. Ҳа, атлас лобар қизларимизга, иболи ўзбек аёлларига бирам моски, сўз билан таърифлай олмайсан киши. Лекин... мамлакатимизда яқин-яқингача атлас ишлаб чиқарувчи гигант корхоналар фаолият кўрсатгани—ю, уларда ўн минглаб одамлар ишлаганини фақат афсус билан эслаймиз холос. Ҳатто бундай корхоналарнинг номлари ҳам ўзгариб кетди. Биз ҳикоя қилмоқчи бўлган «Марғилон—Осиё—текс» очиқ акциадорлик жамиятининг номи илгари «Марғилон хон атласи» деб аталган. Бозор бозор экан, саноат усулида атлас ишлаб чиқариш харажатлари якка тартибда — хонаки усулдагидан 1,5—2 баравар қимматтга тушаётган бир ҳолатда ишлаб чиқаришга ўзгартириш киритиш зарурати пайдо бўлди. Сифатли ва харидоргир маҳсулот ишлаб чиқариш, корхонанинг молиявий ҳолатини яхшилаш мақсадида корхонада пахта ипи ва пахта ипидан газламалар тайёрлаш учун акциядорлик жамияти негизида ўтган йили мустақиллик байрами арафасида янги цех ишга туширилди.

Ип йигирув технологиялари келтирилиб, ўрнатилди. Дастлабки бир ойнинг ўзида 22 тонна тола қайта ишланиб, 25 минг погон метр 42 миллион 872 минг сўмлик газлама тайёрланди. 2004 йилнинг сўнгги тўрт ойининг ўзида 427 миллион сўмлик халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарилди. Ўзингизга маълум, ўтган йиллари корхона банкротлик ёқасига келиб қолган. Бир томонда техник воситалар ҳам бекор ётар, бир томонда юзлаб ишчилар ўз ҳисобидан таътилга чиқариб юборилган кезларни эсласак, юрак эзиларди,— дейди корхона ишчиларидан бири.— Раҳбарга кўп нарса боғлиқ экан. Баҳром Мирзаев ёш мутахассис бўлса ҳам жуда ташкилотчи ва тадбирли экан. Ишларни жонлантириб, корхонани оёққа тургазди. Ойлик маошларни вақтида оляпмиз.

Суратда: корхона йигирувчиси Ҳавохон Қодирова. *Тоҳиржон Ҳамроқулов олган сурат.*

Ҳа, ишчининг эътирофи мукофотдай гап. Тадбиркор раҳбар ҳам, чўкаётган кемани кутқариб қолган капитан мисоли. 2003 йили корхонада бор йўғи 107 нафар ишчи—хизматчи қолган бўлса, 2004 йилнинг охирига келиб қўшимча ярим мингта ишчи ўрни ташкил этилди, жаъми ишловчилар сони 600 нафарга етди. Беш юз нафар ёшларнинг иш билан таъминланганини бир кўз ўнгингиздан ўтказинг—а! Бу ҳазил иш эмас. Ўртача ойлик маошлар миқдори ҳам кескин ошди. Бундан кўриниб турибдики, акционерлик жамиятида ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар ҳажми ортиб, меҳнат унумдорлиги яхшиланди, ишчиларнинг моддий манфаатдорлиги кўтарилди. Бунинг натижасида соф фойда олина бошланди.

Пахта ипли газламалар ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва хом ашё базасини мустаҳкамлаш учун имкониятлар қидирилаётир. «Қува тўқимачилик» очиқ акциядорлик жамияти билан шартнома тузилиб, 150 тонна пахта толаси олинди. Жамиятда тайёр ипакли газламалар ишлаб чиқариш суратлари ҳам ортиб бораётир. Бир ойда 300 минг погон метр ипли газламалар, 8 минг погон метр тайёр ипакли газламалар ишлаб чиқарилмоқда. Жорий йилнинг биринчи чорагида 807 минг погон метр пахта ипли газламалар, 18 минг погон метр тайёр ипакли газламалар, жаъми 315 миллион сўмлик халқ истеъмоли моллари тайёрланди. Бугунга келиб жамият мутахассислари томонидан ички ва ташқи бозор талаблари ўрганилиб, янги нусха ва турдаги миллий ипакли газламалар ишлаб чиқарилиб, харидорларга етказиб берилмоқда.

—Замонавий дастгоҳлар сотиб олиш, технологияни такомиллаштириш учун экспортга маҳсулот чиқариш лозим,— дейди жамият раиси Баҳромжон Мирзаев.— Ипли газламаларни Қозоғистон ҳамда Россия давлатларига экспорт қилиш кўзда тутилаётир. Россияга 127 минг АҚШ доллари миқдорида маҳсулот экспорт қилинди. Россиянинг пойтахти Москва шаҳрида жамиятнинг «Марғилон текстиль» номидаги савдо уйи очилди. Бу катта истиқболлар эшигини очади, деб умид қиламиз.

Жамият раиси билан корхона келажаги ва ишларнинг янада ривож топиб кетишида тўғаноқ бўлаётган муаммолар хусусида суҳбатлашдик. Унинг таъкидлашича, жамият республика товар хом ашё биржасининг очиқ савдоларида қатнашиб, пахта сотиб олиш ҳуқуқини ололса, нур устига аъло нур бўларди. Бу эса, корхонани мўътадил хом ашё билан таъминлаш имконини берарди. Шунингдек, лизинг асосида пахта толасини қайта ишлаб, тайёр маҳсулот олиш нияти борлигини раҳбар алоҳида айтиб ўтди.

Ҳиссадорларнинг фаолияти ва уларга яратилган ижтимоий шарт—шароитлар билан танишгач, Марғилон газламалари жаҳон бозорига чиқиб, шон—шуҳрат топишига ишонч ҳосил қилдик.

Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ.

ЮРТ ТИНЧЛИГИ ОЛИЙ САОДАТ

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Андижон вилоят Кенгашининг кенгайтирилган йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилиш аввалида ташкилий масала кўрилди. Унга кўра партиянинг вилоят Кенгаши раислигига Андижон вилоят Халқ таълими бошқармаси бошлиғи Дилмуроджон Раҳматуллаев бир овоздан сайланди.

Йиғилишда жамиятни демократлаштириш ва эркинлаштириш, мамлакатни ислоҳ ва модернизация қилиш жараёнида Ўзбекистон Миллий тикланиш демократик партиясининг, жумладан, вилоят Кенгашининг долзарб вазифалари ҳақида партия Марказий Кенгаши аъзоси, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати Абдурашид Тўхтабоев маъруза қилди. Маърузачи ўз сўзлари давомида Андижон воқеалари юзасидан ҳам ўз мулоҳазаларини билдириб, шундай деди:

—Андижондаги мудҳиш воқеалар бутун халқимизни безовта қилди. Шукурки, пайт пойлаб юрган ақидапараст, экстремистик гуруҳлар ўзларининг узоқ вақтдан бери пинҳона тайёрлаб келган қабиҳ режаларини амалга ошира олмадилар. Президентимизнинг ўша тонгдаёқ Андижонга етиб келиб, халқ билан бамаслаҳат иш юритганлиги, нафақат Андижон аҳолисининг, барча юртдошларимизнинг бирдамлиги туфайли бу хунук ҳодисаларга барҳам берилди. Бугунги кунда юртимизда барқарор ҳаёт кечмоқда, лекин бу билан хотиржамликка берилмаслик лозим. Шу мақсадда барча фидойи юртдошларимиз қатори миллий тикланишчилар ҳам бир қатор ишларни амалга оширмоқдалар. «Миллий тикланиш» партиясининг Марказий Кенгаши аъзолари, вилоят ва туман Кенгашлари фаоллари Андижон воқеалари юзасидан республикамизнинг турли жойларида, шаҳар ва қишлоқларида бўлиб, юртдошларимиз билан учрашувлар ўтказиб келмоқдалар. Мен ҳам ўша учрашувларда қатнашган вакил сифатида шуни тўлиқ ишонч билан айта оламанки, ватандошларимиз бу воқеаларга ўз мулоҳазаларини билдирар эканлар, террорчиларга, тинч аҳоли бошига мусибатлар келтирган хунрезликларни уюштирганларга ўз нафратларини билдирдилар.

Шуни ҳам таъкидлаб ўтмоқ керакки, айнан ўша кунларда дўст ким, душман кимлиги бошингга иш тушганда билинади, деган гап ўз исботини топди. Жаҳон оммавий ахборот воситаларининг айрим журналистлари Андижон воқеаларини нохолис ёриттанлиги душманликдан, ғайирликдан ўзга нарса эмас. Лекин бизнинг халқимизни алдаб бўлмайди. Ўзбекнинг юз берган фожиалар сабабларини атрофлича ўрганиш, мулоҳаза юритиш учун ақл-идроки, уқуви етади. Биз учрашувлар давомида шунга амин бўлдикки, ўзлигини англаб етган миллатдошларимиз билан тинч ҳаётимизга рахна солаётган кучларга бир ёқадан бош чиқариб қарши бўлсак, осойишталигимизни, бахтимизни қўлдан бермаймиз. «Миллий тикланиш» партиясининг, миллий тикланишчиларнинг мақсад—вазифалари ҳам юрт, халқ бирлигини, Ўзбекистонда осойишталик, фаровон турмуш барқарорлигини сақлашга ҳисса қўшишдан иборат. Халқ, юрт тинчлиги эса энг олий саодатдир.

Йиғилиш иштирокчилари ҳам маърузачининг сўзлари бўйича ўз фикр—мулоҳазаларини билдириб ўтдилар. Шунингдек, йиғилиш сўнгида шаҳар ва туман Кенгашларининг яқин келажакдаги ташкилий ва умумий вазифалари аниқ белгилаб олинди.

Ўз мухбиримиз.

ОХУНБОБОЕВЛИКЛАР ШИЖОАТИ

Яхши гап ҳам тез тарқалади. Бу йил Охунбобоев туманида ишлар шижоати баландлиги, ғалла етиштириш бўйича режалар ортиғи билан бажарилгани, қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотлар жадал тус олганини одамлар қайта—қайта гапиришаётир.

Туман ҳокими Номонжон ака Омонов ҳузуридамиз. Туман тақдири тамомила қишлоқ хўжалигига боғлиқлиги боис суҳбатимиз ҳам шу тармоқ хусусида бошланди.

—Ҳозирги кунда қишлоқ хўжалигида амалга оширилаётган кенг кўламли ислоҳотлар, ушбу соҳанинг таянч устуни бўлмиш фермерлик ҳаракатига кенг йўл очиб берилаётгани, энг муҳими, деҳқонларнинг ерга, ҳаётга бўлган муносабати тубдан ўзгариб, ўз меҳнатидан манфаатдорлиги ортиб бораётгани биз эришаётган ютуқларнинг асосий омили бўлмоқда,— дейди Номонжон ака.—Ҳа, барчамизни боқадиган бободеҳқоннинг ишлари бароридан келса—демак, эл—юрт бой, мамлакат обод бўлади.

Бу йил туман ғаллакорлари катта ютуқларни қўлга киритди. Омборлар ризқ-рўзимиз — донга тўлиб-тошди. Фермерлар ҳам режадан ортиқ етиштирган ғалласига эгалик қиладиган бўлди. Жорий йил ҳосили учун ғаллакорлар 9040 гектар майдонда деҳқончилик қилишиб, давлатга 22 минг 535 тонна сифатли ғалла сотишди. Бу кўрсаткич ўтган йилга нисбатан минг тонна кўп. Ҳар гектар майдондан қирқ центнердан ҳосил олинди. Туман шароитида бу жуда қувончли кўрсаткич. Ўнлаб фермерлар 60—65 центнерлик натижага эришишди.

Яширишдан на ҳожат: аввалги йиллари қишлоқ хўжалигида туман анча оқсаб қолди. Айниқса, пахта етиштириб, ундан юқори ҳосил олиш туман пахтакорлари учун армон. Асосий даромад пахтачиликдан келади—ку, режалар ўлда-жўлда қолди дегани, муаммолар гирдоби пайдо бўлди дегани. Албатта, ерларнинг унумдорлигини оширмай, мелиоратив ҳолатини яхшиламай пахтачиликда яхши натижага эришиб бўлмайди. Шу мақсадда туман ҳудудидаги 865 километр коллектор босқичма—босқич тозаланиши зарур. Жорий йилда коллекторларнинг 270 километрини тозалаш режалаштирилган. Ҳукумат томонидан туманга жуда катта амалий ёрдам берилаётир. Давлат бюджетидан катта маблағ ажратилди. 21 та экскаватор берилди. Ҳозирги кунгача 200 километрга яқин коллектор тозаланди. Йиллар давомида қолиб кетаётган бу тадбир амалга оширилаётганидан, аввало, пахтакорларнинг, фермерларнинг кўнгли тоғдек кўтарилди. Уларда умид учқунлари пайдо бўлди.

Туман деҳқонларининг оғирини енгил қилиш мақсадида ғўза қатор ораларига ишлов берадиган 47та ТТЗ-80 трактори, 30та культиватор, ҳашоратларга қарши курашда қўл келадиган 30та ОВХ маркали пуркагич, 24та Россияда ишлаб чиқарилган ҳайдов трактори омочи билан олинди. Энг қувонарлиси, ҳар бири 90 миллион сўм турадиган иккита дон комбайни туман фермерлари учун кредитга олинди.

Кундан-кунга қишлоқ инфратузилмаси ривожланиб бораётганидан кишилар мамнун. Туманда 142 мингдан ортиқ аҳоли истиқомат қилади. Одамларнинг енгил қилиш мақсадида олти километр узунликда ичимлик қувури торталаётир. Шу йил охиригача чекка қишлоқларга табиий газ олиб бориш мақсадида 182 миллион сўм маблағ ажратилди. Маҳаллалардаги беш километр масофадаги йўллар кенгайтирилиб, асфальт ётқизилди.

Шу кунларда тумандаги эллликта мактабда янги ўқув йилига тайёргарлик ишлари авжида. Еттита мактаб шу йили қайта реконструкция қилинади. Мустақиллик байрамининг 14 йиллиги шодиёналари арафасида маиший хизмат коллежи қайта реконструкция қилиниб фойдаланишга топширилади.

Охунбобоевлик пахтакорлар бу йил ўн бир минг гектар майдонга чигит экишган. Бир текис ривожланаётган ғўзалардаги кўсаклар сони кун сайин кўпаяётир. Туманда 826та фермер хўжалиги фаолият кўрсатаётир. Ҳукумат қарори билан белгиланган режага асосан шу йил охиригача тумандаги қолган хўжаликлар ҳам тўлиқ фермер хўжаликларига айлантирилади.

Савоб ишни ҳар ким, ҳар куни қилиши керак деган ақидага амал қилаётганлар асло кам бўлмайди. Якка-ёлғизлар, ногиронлар, кам таъминланганларнинг ҳолидан хабар олишдан ҳам кўра ортиқ савоб йўқ. Туманда бу борада ҳам ибратли ишлар амалга оширилаётир. Содда қилиб айтганда, халқ дуосини олиш бахт. Номонжон ака иш столи устида турган «Халқ сўзи» газетасидаги муҳтарам президентимиз Ислом Каримовнинг Фарғона вилояти ғаллакорларига йўллаган табрик мактубидан қуйидаги жумлаларни ўқиб берди: «Ишончим комилки, вилоят меҳнаткашлари бу йил қишлоқ хўжалигининг бошқа соҳаларида ҳам юксак натижаларга эришиб мамлакатимиз равнақи ва тараққиётига, дастурхонларимиз тўкинлиги, халқимиз фаровонлигига ўзининг муносиб ҳиссасини қўшади».

Бу ишончни оқлаш шарафдир.

Ўз мухбиримиз.

Бободеҳқон ҳузурида

ЕРГА МЕҲР

Бозор иқтисодиёти шароитида қишлоқ хўжалиги заҳматкашлари катта синовлардан ўтишаётир. Паст рентабелли хўжаликлар босқичма-босқич фермер хўжаликларига айлантирилмоқда. Шундай хўжаликлар ҳам борки, қишлоқ хўжалигининг барча соҳаларида шуҳрат қозониб, деҳқонлари ерга меҳрини бериб, мавжуд имкониятлардан оқилона фойдаланиб, дастурхонларимиз тўкинлиги, эл-юрт равнақи йўлида муносиб ҳисса қўшаётир.Наманган вилояти Чортоқ туманидаги «Ўзбекистон мустақиллигининг беш йиллиги» ширкат хўжалиги шундай хўжаликлар сирасига киради. Хўжалик заҳматкашлари ҳар қандай об-ҳаво шароитларида ҳам режаларини ортиғи билан уддалашади. Шу боис ҳам хўжалик вилоятда доимо биринчилар қаторида.

Ҳаёт тажрибаси шуни кўрсатадики, жуда кўп нарса хўжаликни бошқараётган раҳбарнинг лаёқатига боғлиқ. Олти йилдирки, бу хўжаликка Азимхўжа ака Кўпаев етакчилик қилиб келаётир. У эл-юрт манфаатини муқаддас деб билувчи, ерга бошқача меҳр билан муносабатда бўлувчи кишилар сирасидан. Бундайлар ҳалол меҳнат қилишни энг улуғ бахт деб билишади. Нима топса фақат тиниминсиз меҳнатдан топади. Қўли қадоқлигидан ғурурланади. Яратганнинг ўзи бундай улуғ инсонларнинг ишларини бароридан келтираверади.

Бу йил ғалла жуда мўл бўлди. 360 гектар майдонга «Чиллаки», «Крошка», «Палавчанка», «Гайрат» навлари экилганди. Ҳар гектар майдондан ўртача 77 центнердан ҳосил йиғиб олинди. Бу вилоят хўжаликлари орасида энг юқори кўрсаткичдир. Дураҳимов 82 центнердан ғалла олишга эришишди. Давлатга 1365 тонна сифатли дон топширилди. Энг қувончлиси, 310 тонна ғалла уруғлик сифатида сотилди.

Ўтган йили ғаллачиликдан 67 миллион, пахтачиликдан 27 миллион сўм соф фойда олинганди. Бу эса хўжалик билан боғлиқ муаммоларни ҳал этиш омили бўлди. Бу йил ғалладан олиниши кутилаётган соф фойда миқдори яна ҳам ортиқ бўлади.

Хўжалик раҳбари Азимхўжа ака Кўпаев билан пахта экилган майдонларда бўлдик. Бу йил «Сурхон-9» ингичка толали навдан 250 гектар майдонга плёнка остига экилган. 190 гектарга эса С 6524 навли чигит қадалган. Раис ғўзалар ривожидан кўнгли тўқлигини яшира олмади.

— Ғўза ривожи ўтган йилга нисбатан йигирма кун олдинда,— дейди у хушкайфият билан.— Насиб этса, ҳар гектар майдондан режадаги 36 центнер ўрнига 42 центнердан ҳосил кўтарамиз. Ингичка толали навлардан эса, асосан уруғлик тайёрланади. Албатта, бу ҳам хўжалик иқтисодиёти мўътадил ривожланиб бориши учун муҳим. Далада биолаборатория мудири Неъматжон Обиддиновни учратдик.

— Ҳашаротларга қарши биологик курашга хўжаликда жуда муҳим аҳамият бериб борилади,— дейди у.— Ҳозирда трихограмма, олтинкўз, бешиктебратар, габробракн каби биомаҳсулотлар ишлаб чиқараётирмиз. Лабораторияда беш киши фаолият кўрсатади. Биологик усулда ҳашаротларга қарши курашишнинг афзаллигини тажрибанинг ўзи кўрсатиб турибди.

Хўжалик ҳудудини ободонлаштириш, ичимлик суви ва табиий газ билан таъминлаш борасида ҳам ибратли ишлар амалга оширилаётир.

Ўзбеклар азал-азалдан фарзандлар келажагини умрининг мазмуни деб билади. Уларнинг камоли, бахту саодатини кўрсам, деб эзгу ният қилади. Халқимизнинг ана шундай эзгу интилиши бугун мамлакатда болалар ва ёшлар истиқболини ўйлаб қилинаётган ишларда ўз аксини топаётир. Хўжалик раҳбарининг ташаббуси билан болалар учун спорт мажмуаси барпо этилаётгани ҳам фикримизнинг далилидир. Шу кунгача бу қурилиш учун 100 миллион сўмга яқин маблағ сарфланди. Ҳа, бизнинг болаларимиз ҳеч кимдан кам эмас ва ҳеч кимдан кам ҳам бўлмайди.

Хўжалик аҳли мустақиллигимизнинг 14 йиллик тўйини муносиб меҳнат зафарлари билан кутиб олиш ниятида меҳнат қилишаётир.

Ўринбой КЕНЖАЕВ

Ватанга меҳр-болаликда туғилади

ФИДОЙИЛАР-МИЛЛАТ БАХТИ

Ҳар бир одам — бир олам. У Ватаннинг бир бўлаги. Унинг фикри, хаёллари, уни ўйлантираётган муаммолар ҳам ҳеч биримизга бегона эмас. Шундай экан, одамлар орасида бўлиш, улар билан суҳбатлашиш, фикр алмашишнинг фойдали томонлари кўп. Ҳеч ўйлаб кўрганмисиз, бирорта муҳим масала устида тортишаётган одамлар нега бунча куйиб-пишишади ўзи?! Тўғри, улар ўзининг фикрини тўғри деб, уни исботлашга уринишади. Нима бўлганда ҳам уларнинг ўз фикри бор. Катта ёшли кишилардан эшитганман, одам яшагани сари кўп нарсаларни тушуниб боради, шунинг учун бўлса керак, атрофдаги воқеаларга ўз муносабатини билдириб туради. Бир сўз билан айтганда, ҳаётда ўз йўлини топиб олади ва бу йўлни энг тўғри йўл деб ўйлайди. Бошқаларга ҳам шу йўлни раво кўради. Демак, мулоқотнинг фойдаси кўп, агар унда натижа бўлса. Касбимиз шунақа, турли хил соҳа кишилари билан тез-тез суҳбатлашиб туришга тўғри келади. Кўпинча улардан яхши фикрларни эшитиб, бу гапларни бошқаларга ҳам етказиш истаги туғилади дилимизда. Бу гал ҳам шундай бўлди.

Олийгоҳда ўзига хос илмий мактаб яратган Гулчеҳра опанинг ҳаёт йўли ҳақида эшита туриб, ҳар бир инсон вақтнинг қадрини билиб, ўз соҳасини севиб ишласагина, орзуларига етишиши осон бўлади, Ғафур Ғуломнинг таъбири билан айтганда, ҳаётнинг қувончи қўл билан яратиладиган бахт экан, деган фикрга келдим. Ҳозир Гулчеҳра Ғозиевна Тошкент давлат иқтисодиёт университетининг «Жаҳон иқтисодиёти ва халқаро муносабатлар» кафедраси мудири, профессор, фан доктори. Ўз ишини пухта билган одам ютқазмас экан. 20дан ортиқ фан номзодлари, 4та фан докторига устозлик қилган бу олима аёлнинг дарс ўтиш услуби мени қизиқтириб қўйди. Жаҳон тажрибаларини ўрганган етук мутахассиснинг оддийликка қайтишида яширинган маънони изладим.

— Биринчи дарсга кирганимдаёқ талабаларга доим битта топшириқни бераман. Ўзингиз яхши билган, яхши кўрган жой, у ерда ўсадиган дарахтлар, ўсимликлардан ўнтасининг номини бир ваққа ёзинглар, дейман. Чунки, инсон туғилган ерини йўқлаб турса кам бўлмайди. Ҳар бир одам учун туғилган жой жигар, дейдилар. Бу топшириқни бажараётган талаба учун вақт тўхтаб қолади. У хаёллар ичидан энг тўғри жавобни топади. Бир сўз билан айтганда, тупроқдан оёғи узилмаслиги керак одамнинг.

Суҳбатдошим бир оз ўйланиб қолди. Фурсатдан фойдаланиб, дунё мамлакатларидаги ўзига хосликлар ҳақида сўрадим.

— Масалан, Англияда, кичкинагина ҳовлисида 20 хил дарахт, яна бир неча хил гулларни ўстирадиган зиёли оилаларни биламан,— дейди Гулчеҳра Назарова.— Ўзбекистондек серқуёш, таёқ суқсангиз томир отадиган ерда яшаб, ҳаётдан нолиганларни кўрсам, шулар эсимга тушиб кетади. Японларга кўпчилик ҳавас қилади. Японияда техник тараққиёт қанчалик ривожланмасин, барибир ерлик аҳоли табиийликка интилаверади. Яна бир мисол, Япониядаги ҳар бир шаҳарда инсон ресурслари харитаси бор экан. Улар тадқиқот тадқиқот учун эмас, амалиёт учун, дейишади ва бунга қатъий амал қилишади. Айниқса, бир сиқим тупроқнинг қадрини билишлари мени ўйлантириб қўйди. Минамата шаҳрида ишлаб чиқариш кўпайиб, сувнинг симоб билан заҳарланишига сабаб бўлган. Натижада 2000дан зиёд аҳоли вафот эган, балиқлар ўлган. Японлар бу йўқотишдан эсанкираб қолмай, шу ерлик одамларни иш билан таъминлаб турган компанияни ҳам ёпмай, муаммодан қутулишнинг бошқа чорасини излашган. Биз ҳавониям даволаб берамиз, деб ваъда беришган ва буни уддалашган. Уларда ер жуда қиммат туради, аҳоли сони кўп. Балки, шунинг учун ҳам унинг қадри баланддир. Элликка ёшга кириб, шу нарсага амин бўлдим, ҳеч қачон оҳ-воҳ қилмай, бу дунёнинг муаммосини инсоннинг ўзи даволаши керак экан. Сабаби, бу муаммоларни ўзимиз яратяпмиз. Яна бир нарса, яхши яшаш учун яхши шароит бўлиши керак, деган ақида бор. Ривожланган мамлакатларда бир нарсага катта эътибор берилади. Энг муҳими, олимлар ҳам одамларнинг яшаш шароитларини яхшилашга хизмат қиладиган, инсоннинг меҳнатини енгиллаштирадиган ёки етарли даромад манбаи бўла оладиган янги йўллар, янги кашфиётларни топишга жуда қаттиқ интилишади. Миллий ислоҳотлар учун қайғуриб яшашни ҳам ўз йўлимиз деб биламан.

Уларни соғинардим, тупроқ кўчаларни, беғубор ўртоқларимни кўргим, улар билан гаплашгим келаверарди. Эсимда, пойтахтда ўқияпман, бир куни дарсда эркин мавзуда иншо ёзадиган бўлдик. Мен «Инсонлар ва шаҳарлар» мавзусини танладим. Ҳаммадан кўпроқ ёзибман, қандай ёзганимни билмайман. Ҳафтанинг охирларини интиқлик билан кутардим. Чунки, дам олиш кунида Чинозга борардик. Худди эртаклардаги каби одамлари ҳам, ўзи ҳам яхши эди, умуман, бу масканнинг туфроғи, табиати мени тарбиялаган экан. Ҳаётда кузатганмисиз, одамларнинг феъл-атвори, характери туғилиб-ўсган жойининг табиатига ўхшайди. Яқинларим ерга меҳрини берган одамлар бўлишган. Шунинг учунми, турмуш қурганимдан кейин ҳам болаликдаги одатларим мени тарк этмади. Умр йўлдошимга бирорта вилоятга чиқиб, ер олиб, ишласак...дердим доим. Ҳаёт мени бошқа йўлдан етаклаб кетди. 17 ёшимда шу олийгоҳнинг талабаси бўлдим. Ўқишни тамомлагач, шу ерда иш бошладим. Кейинчалик бошқа олийгоҳда ҳуқуқшунослик соҳасида таҳсил олдим, Чорсудаги Тил марказида 4 йил ичида инглиз тилини мукаммал ўргандим... Адамларнинг бир гапи ҳеч эсимдан чиқмайди. «Инсон учун энг юксак унвон — профессор,— дердилар кўпинча.— Майли, қайси касбда ишласанглар ҳам ўша касбнинг устаси бўлинглар. Қўлингиздан келган иш билан одамларга фойдангиз тегсин». Мен айнан шу йўлни танладим.

Ҳаракатчанликни яхши кўраман. Ҳаётимни режалаштириб яшайман, ҳар бир куним беҳудага ўтмаслиги учун! Биласизми, аёл киши учун жамиятнинг иши барибир мураккаброқ. Лекин аёллигимдан фахрланаман. Миллатимизда аёлларга бўлган ҳурмат азалдан кучли бўлган. Тарбияли оилаларда аёл кишининг сизланиши, у ҳар қанча кучли ирода соҳиби бўлмасин, ожиза деб аяб муносабатда бўлишга ўхшаган кўпгина яхши одатлар бошқа халқларда йўқ. Мендан бугунги ўзбек аёли ҳақида сўрасангиз, оилада тўкинлик бўлишини истаган, бунинг учун уй ишидан ортиниб ишлашга ҳам вақт топа олаётган меҳрибон онанинг қиёфаси кўз ўнгимда гавдаланади. Аёлларимизнинг жамиятдаги фаоллигини тўғри тушуниш керак. Муҳими, у оилада ҳам ўз ўрнини йўқотиб қўймасин!

Гулчеҳра Назарованинг ўзбек, инглиз, рус тилларида ёзган ўнлаб илмий қўлланмалари, унинг шогирдлари билан олиб бораётган тадқиқотлари мамлакатимиз иқтисодиётини ривожлантиришда ўз ўрнини топмоқда. Гулчеҳра опанинг яна бир гапи эсимда қолди. «Кўпчилик нега чет элга бориб ишламайсиз», дейди менга. Мен эса улар орзу қилган хоришдаги имкониятларни Ўзбекистонда яратишни истайман.» Суҳбатдошим айтганидек, бойлик, ўткинчи ҳою ҳаваслар илинжида чет элга интилиб, ватангадо бўлаётганлар кўп ҳозирги кунда. Юқорида айтганимиздек, Ватанга меҳр болаликда берилади, токи ёшликнинг ҳар бир дақиқаси беҳудага совримасин, шунга эътибор бериб яшанг!

Инсонга бу ёруғ дунёда яшаш имкони бир мартагина берилади. Кимдир кунларини эзгуликларга, яхши ишларга ошнолик билан ўтказса, яна кимдир... шунчаки яшайди. Ёки фақат ўзининг ғаму ташвишлари билан ўралашиб, миллат қайғусини унутади. Бошқаларнинг муаммолари, уларнинг туриш-турмуши, ҳаёт йўли, ҳатто келажаги ҳақида ҳам чуқур ўйлайдиган, хаёлий орзулари амалга ошиши учун чин дилидан ҳаракат қиладиган одамлар фидойи кишилар. Ана шундай одамларнинг орамизда яшаётгани миллатнинг бахти. Худди офтобдек бутун оламни, кўнгилларни-да ёруғликка тўлдирадиган Гулчеҳра опадек қуёшқалб инсонлар кўпаяверсин!

Гулбаҳор ОРТИҚҲЎЖАЕВА, «Миллий тикланиш» мухбири.

АКАНГНИНГ ШАЪНИНИ УНУТМА, СИНГЛИМ!

Акаларнинг сингиллар олдидаги бурчи, масъулияти ҳақида кўп гапирамиз. Бировимиз хурсанд бўлиб, бировимиз озроқ ранжиб... Шу мавзуда бир қанча ривоятлар ҳам мавжуд.

...Эмишки, буғдой оралаб ўтиш гуноҳ саналар экан, ҳатто онасини йўқлаб кетаётган онага ҳам... фақат, фақат бир кишига-сингилни йўқлаб кетаётган оғага бу гуноҳ ёзилмас экан...

Яна бир ривоятда айтилишича, қадимда кишилар кемага миниб, олис сафарга йўл олишибди. Йўл ярмига етганда бирдан тўфон кўтарилиб, кемани чайқалтира бошлабди. Одамлар қўрқиб кетибдилар, тинмай Аллоҳга ёлвора бошлабдилар. Довул эса борган сари кучаяр, унга сари одамларнинг ҳам ваҳимаси ортар экан. Шунда кемадаги кўпни кўрган бир мўйсафид одамларга қарата: «Биродарлар, ораларингда сингилсини йўқлаб кетаётганлар борми?» деб сўрабди. Оломон ораси-дан бир киши: «Мен, мен синглимни йўқлаб кетаяпман!» деб жавоб берибди. Мўйсафид бу гапни эшитиб: «Қўрқманглар, биродарлар, бизни Аллоҳ ўз паноҳида асрайди» деган экан.

Болалигимни эслайман, мени биров ноҳақ ранжитиб қўйса ёки бир муаммога дуч келиб қолсам энг аввало ҳаёлимга шу фикр келарди: «акамга айтаман». Ҳали-ҳанузгина оилали, уч фарзандининг онаси бўлсам-да, ўз муаммоларимни, ташвишларимни акамларга илиниб тураман, «акамга айтаман...» Акаларим менинг ҳимоячиларим, суянган тоғларим, Аллоҳ ота-онам ўрнига берган меҳрибонларим...

Мен аёллар ёки қизлар ҳақида бирор нохушроқ гап эшитсам ёки бирор нохушроқ ҳолатнинг гувоҳи бўлиб қолсам, энг аввало хаёлимга «акаси бормикан агар акаси бўлса, дўстлари, биродарлари олдида бошгинаси эгилиб қолгандир» деган ўй келади, кўча-куйда елкасини ялангочлаб ёки киндигини (минг бор узр) кўз-кўз қилиб юрган қизларни кўрсам ҳам ҳаёлимга шу фикр келади.

Мен юқорида акаларнинг сингиллар олдидаги бурчи, масъулияти ҳақида кўп гапирилишини айтиб ўтгандим. Акалар биз-сингиллар олдида бурчли эканлар, биз сингилларчи? Аллоҳ бизга берган буюк неъматимиз-оғаларимиз олдида биз, сингиллар-нинг ҳам бурчимиз, масъулиятимиз борми? Албатта, бор! Биз доимо уларнинг обрўларини, шаънини ўйлаб иш қилишимиз керак, токи бизнинг ўйламай қилган ишларимиз, ўйламай босган қадамимиз туфайли уларнинг азиз бошлари эгилиб, дўст-душманлари олдида тиллари қисиқ бўлиб қолмасин. Аллоҳ бизга ота-онамизни бир умр боғлаб бериб қўймас экан, улардан кейин бизни йўқловчиларимиз, ҳолимизни сўровчиларимиз-оғаларимиз бўлади. Ота-оналаримиз ҳам меҳрибон, ҳам кечирувчи бўладилар. Бизнинг ҳар қандай айбимизни кечиришга тайёр турадилар. Акалар эса меҳрибон бўлишлари билан бирга озроқ қаттиққўлликлари ҳам бор. Шуни эсда тутган ҳолда сингиллар оғаларидан озроқ ҳайиқиб турсалар ҳам яхшироқ бўлармиди?.. Истагим, сингиллар акалари шаънини ҳеч қачон унутмасинлар.

Асолат АҲМАДҚУЛ қизи

МАЛАКА ЮКСАК БЎЛГАНДА

«Кварц»нинг бир куни

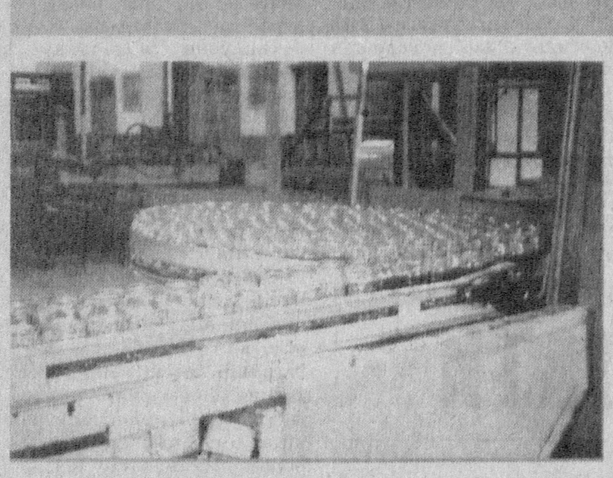

«Кварц» акциядорлик жамияти Ўрта Осиё республикаларида фаолият юритаётган консерва маҳсулотлари ҳамда турли ичимликлар ишлаб чиқарадиган заводларни шиша идишлар билан таъминлаш мақсадида 1975 йилда ташкил этилган эди. Корхона кейинги 15 йил ичида маҳсулотлари турини кескин кўпайтирди. Шиша идишлар билан бир қаторда тахталанган, силлиқ, 2 мм.дан 12 мм.гача қалинликдаги турли рангли ойналар ҳам ишлаб чиқара бошлади. Эътироф этиш керакки, мижозлар билан муносабатда жамият аъзолари шарқона гўзал, самимий, ҳалол алоқаларни ўрната олган юксак маданиятли жамоа эканликларини кўрсата олди. Акциядорлик жамияти бошқаруви Париждаги саноатчиларга кўмаклашувчи халқаро уюшма томонидан юқори унумли натижалари учун олтин медал билан тақдирланди.

Дарҳақиқат, хом ашё сифатида шиша қумини Тожикистондан, сульфат натрийни Туркманистондан, кальций содасини Украинадан олаётган корхона ўз маҳсулотларини Россия, Қозоғистон, Тожикистон, Қирғизистон, Туркманистон сингари қатор мамлакатларга экспорт қилмоқда.

Тайёр идишлар, турли рангларда жилоланаётган ойналарнинг асосий харидорлари эса республикамиздаги «Майона», «Маск», «Карвон», «Болгария-Шароб», «Фаровон», «Маҳмуд-Саид ФУД» сингари қатор акциядорлик жамиятлари, қўшма корхоналардир.

«Кварц» ойналари замонавий иншоотлар кўркига-кўрк қўшмоқда. «Кварц»дан яна бир хушхабар.

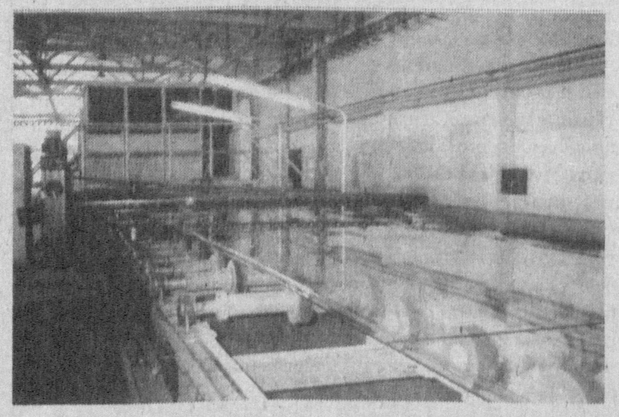

Корхона ойнасозлари автомашиналар учун ойна ишлаб чиқаришни йўлга қўйдилар. Техника ойналари шу пайтга қадар Хитой, Ҳиндистон, Туркманистон, Қирғизистон сингари мамлакатлардан олиб келинар эди. «Кварц» таклиф этаётган бундай ойналар халқаро талабларнинг барчасига аъло даражада жавоб беради. Дарҳақиқат, корхона ёрлиғи билан чиқаётган барча маҳсулотлар аввало юксак даражадаги сифати билан халқаро баҳосини топмоқда. Бу қадар эътироф этилишнинг яна бир сабаби акциядорлик жамияти аъзолари-нинг хизмат маданияти юксаклигидадир.

Дарҳақиқат, бундан икки йил муқаддам Самарқанд шаҳридаги савдо дўконларида ранг берилган ойналарнинг ҳар метр квадрати ўртача 8-8,5 минг сўмдан сотилаётган эди. Сабаби, қурилиш ташкилотлари ҳам ана шундай дўконлардан харид қилишга мажбур бўларди. Бугун эса нархнаво пасайди. Буюртмачилар ранг берилган ойнанинг метр квадратини 4-4,5 минг сўм атрофида харид қилишмоқда.

«Кварц» жамоасининг хайрли ишлари кўп. «Кварц» футбол жамоаси ҳузурида, «Юлдузча» болалар боғчаси даврасида, соғломлаштириш марказида бўлсангиз жамоа аъзоларининг яхши кайфияти, ишхонасига бўлган меҳрини яққол ҳис этасиз. Улкан цехлардагина эмас, қишда ҳам ёз ифорини таратиб турувчи иссиқхонада, чорвачиликка ихтисослашган ёрдамчи хўжаликда ҳам ишлар киройи йўлга қўйилган.

Изланиш

«Кварц» акциядорлик жамияти аъзолари эришаётган ютуқлар бари бараканинг меҳнат ва катта уқув натижасидир.

Ўктам ҚУРБОНОВ, «Миллий тикланиш» мухбири.

Яширин агентнинг ҳаёти

—Ўлкада яшовчи барча қабила ва халқлар, шаҳар ва земство кенгашлари, сиёсий, жамоат, касаба ташкилотлари ва уюшмалар, барча жамоа ва хусусий муассасаларни Туркистон халқ ҳокимияти атрофига жипслашишга ва унга юкланган оғир вазифаларни ҳаётга татбиқ қилмоқ учун ёрдам беришга чақиради...

Ўсарқул чуқур тин олди.

—Ўқи, ўқийвер ўғлим. Энг муҳим гаплар давомида.

—Шундай вақт келадики, энди кишанлардан қутулган Туркистон ўз ерининг эгаси бўлади ва ўз тарихини ўзи яратади. Олдимизда турган вазифаларнинг жиддийлиги ва улуғворлигини англаб, ишимизнинг ҳақлигига чуқур ишонган ҳолда биз бу меҳнатларимизга Аллоҳнинг раҳмати ёғилишини тилаймиз ва ишга киришамиз...

—Иншоолло, иншоолло!

Сафарбек шундай дея юзига фотиҳа тортди.

—Устоз, —ҳаяжонланиб сўради Ўсарқул, —Тошкентда комиссиялар, Қўқонда эса мухториятчилар ўзаро келишиб ишлашаяптими? Қўш ҳокимият деганларидек...

—Қани энди улар қўш ҳўкиз бўлишса, ўғлим. Бир қозонда икки қўчқорнинг боши қайнамас.

—Бой бойга боқар, сув сойга оқар, —деди Ўсарқул беихтиёр.

—Шералининг сўзлари бу.

—Ҳа, устоз тушундимки, Тошкентда камбағаллар, Қўқонда эса бойлар ҳокимияти... Иккиси инқилоб номи билан иш кўради.

Сафарбек чой ҳўплаб, унинг мулоҳазаларини сира бўлмай, эътибор ила тинглайди.

—Боракалло, ўғлим, фикрлаяпсан, ўйлаяпсан. Ана шуниси муҳим. Иншоолло, дўст ким, душман ким энди ўзинг, бировнинг ўгити—ю, дащномларисиз ҳам билиб оласан. Эрта—индин Қўқонга борганимизда, Убайдулла афанди билан кўришганимизда сенга бағоят муҳим вазифа топширамиз. Сен шунга етилдинг, ўғлим.

—Хизматингизга доим тайёрман, устоз, —деди Ўсарқул қўлини кўксига қўйиб.

ҚАЛТИС ЮМУШ

Ўша куни кечқурун Ўсарқул устозининг уйидан қайтгач, ҳовлисида нотаниш кишини кўрди. Отаси Ҳамроқул сандалда ўтирганча уни меҳмон қиларди.

—Шерали ўртоғингдан келибди, меҳмон, —деди ота.

40—50 ёшлар ўртасидаги чарм камзулли киши у билан қуюқ саломлашди.

—Ўсарқул, —деди меҳмон бир—икки пиёла чойдан сўнг, —мен дўстингиз Шералидан таърифингизни кўп эшитганман. Унинг сўзи билан олдингизга келдим. Маслаҳат бор...

ххх

Бир ҳафтадан сўнг Ўсарқул Қўқонга устози Сафарбек билан кетди. Туркистон мухторияти давлат хавфсизлиги ва милиция нозири Убайдулла Асадуллахўжаев уларни ўз қароргоҳида эски қадрдонларидек қаршилади.

Мансаб уни сира ўзгартирмаган. Ўша—ўша хушмуомала, қувноқ ва дилкаш.

Унинг шинам безатилган хонасида паканадан келган, савлатли бир ҳарбий киши ўтирарди.

—Танишинглар, полковник Чанишев, ҳарбий нозиримиз.

Сафарбек қараб, беихтиёр кулиб юборди. Тоғ тоғ билан эмас, одам одам билан барибир учрашар экан. Чанишевнинг юзидаги савол аломатини ўқиб, Сафарбек изоҳ берди:

—Янглишмасам, сиз бундан йигирма йил муқаддам Асакада пристав эдингиз. Унвонингиз эса штабс—капитан эди. Погонларингиздаги тўртта олтин юлдуз эсимда қолган.

—Худди шундай, —деди Чанишев ажабланиб.

—Эсингиздами, Мингтепа эшони ҳонақосига келганингиз? Ўшанда ўзим сизларга палов киритганман. Чой қуйиб, кароматли эшон ҳазратлари билан суҳбатларингизда ўтирган эдим.

—Тақдир ҳазили бу, —деди қизиқсиниб Убайдулла, —буни қаранг—ки, энди икковингиз ҳам буюк мақсад сари бир томонда турибсизлар.

—Водарий! —Сафарбек қолини тутамлаб ўйга чўмди. Полковник Махди Чанишев уларни ёлғиз қолдирди.

—Ишлар биз ўйлагандек бормаяпти, Сафарбек, —деди Убайдулла, —нимадир етишмагандек. Нимадир, билмадим. Назаримда, ташқи зарбалар узилган бўлса ҳам, аммо кўзга кўринмас занжирлар ҳамон қўлимизни боғлайди.

Ўсарқул уларнинг суҳбатига қулоқ солганча, ўзича фикрларди. Убайдулла афанди ҳақ. Кўзга кўринмас кишанлар ўзбек халқини занжирбанд қилган. Инқилоб ваъда қилган озодлик ана шу кишанларни парчалай олмади.

—Мавлуди шариф куни, —деди Убайдула, —Тошкентда 60 минг киши бизни қутлаб намойишга чиқди. Бу тинч намойишдан қўрққан комиссарлар қуролни ишга солишди.

Убайдулла Асадуллахўжаев 13 декабр воқеалари хусусида ўз мулоҳазаларини айтаркан, Ўсарқул ўша воқеаларда ким ҳақ ё ноҳақлигини ўйлаб қолди. Тошкент эски шаҳрида минглаб косибу ишчилар ҳайит қилгани чиқишган эди. Аммо намойишдан кимлардир ўз мақсадлари йўлида фойдаланишга уринишди.

Худди ўшалар Тошкент турмасига бостириб кириб, ҳибсда ётган, шўро ҳукуматининг ашаддий душманлари граф Доррер, генерал Кияшко, полковник Русановни озод қилишди.

— Мен бир нарсага ҳайронман, Сафарбек, — гапида давом этди Убайдулла, — халқ комиссари Павел Полторацкий, комиссарлар Совети раиси Федор Колесовнинг машинасини тошбўрон қилди. Лекин қизил аскарлар қамоқдан қутқарилган Доллер, Кияшко ва Русановни яна ҳибсга олишганида томошабин бўлиб турди. Ҳолбуки, қизиллар атиги беш киши, халқ эса 60 минг эди. Нега?

— Чунки улар аксаран собиқ мустабид тузумнинг амалдорлари. Мен кўпроқ орамиздаги мутаассиблар ва Шўролар паноҳидаги мустамлакачи ғаламислар ҳамма ишнинг белига тепишидан хавотирдаман...

— Шубҳангиз ўринли, Сафарбек. Менда бу гумонингизни тасдиқловчи маълумотлар кўп. Ҳоҳил уламолардан баъзилари Эргаш қўрбошини Қўқон хони қилиб кўтариш ниятидалар. Яна хонлар замонини қайтармоқчи бўлганлар оз эмас.

— Карокатли эшонимиз ҳам ана ўшалар қурбони бўлган эдилар, — чуқур хўрсинди Сафарбек, — халқимиз бошига битган бало экан бу чала муллалар!

Ўсарбек озодлик жанглари хўб пишган бу икки дўст, икки маслакдош суҳбатини тингларкан, мияси тўхтамай ишларди. Демак, чарм камзулли киши айтганча бор экан. Савдо керак, мол, пул керак!

Убайдулла нигоҳини Ўсарқулга қаратди.

—Мана, шундай Ўсарқулга ўхшаш миллатимизга содиқ навкарлар керак!

—Саводхон, оқ—қорани танийдиган, имони бут, — қўшимча қилиб унинг гапини тасдиқлади Сафарбек, — Ўсарқулни ихтиёрингизга олиб келганимнинг ҳам боиси шу, афандим.

—Буюринг, хизматингиз—даман, —деди Ўсарқул ўрнидан туриб.

—Баракалла! Бизнинг бир ғоят қалтис ва мушкул юмушимиз бор. Шуни сизнинг зиммангизга юкласак, эплармикинсиз, ука?..

ҚЎҚОН ФОЖИАСИ

Собиқ подшо офицерлари—сўл эсэр поручик Перфильев ва большевик прапоршчик Осипов бошчилигидаги қизил аскарлар Қўқонни тўпга тутгани, минглаб уйлар, масжидлар, мадрасалар, дўконлар ёниб, кули кўкка совурилгани бутун Фарғонани оёққа турғазди. Айниқса, қизил аскар кийимидаги арман дашноқларининг Қўқон эски шаҳрида мусулмон аҳолисини беаёв қиргани қони жўшқин водий йигитларининг ғазабини жунбушга келтирди.

Убайдулла Асадуллахўжаев топшириғига биноан Марғилон шаҳар милициясига хизматга кирган Ўсарқул Қўқондаги фожиали воқеаларга нима сабаб бўлганига жавоб тополмай ҳайрон эди. Наҳот, Қўқондаги шўро одамлари мухторият ҳукумати билан муносабатни тинч йўл ўрнига қурол воситасида шундай қонли ҳал қилган бўлса? Ким ҳақ?

—Тубжой халқимиз ичидан бизга салоҳиятли зобитлар керак, — деган эди Убайдулла Асадуллахўжаев уни Марғилонга жўнатиш олдида. — Эргаш қўрбоши бизни қаттиқ ранжитди. Ҳолбуки, ундан умидимиз катта эди.

Ўсарқул Эргаш ҳақида эшитган, билганлари шундан иборат эдики, ҳурриятдан сўнг оқ подшо турмасидан озод бўлган бу йигит жасур, чўртесар, ўлгудек шуҳратпараст, севгани ов—шикор. Ўсмирлигидаёқ муштлашиш бобида танилган. Эргаш миршаблар томонидан қўлга олиниб, Сибирга сургун қилинган. «Шўрои ислом» ташкилотига аъзо бўлгач, унга ишонч билдириб Қўқон шаҳар милициясини топширади. Шу тариқа Эргаш милиция бошлиғи — қўрбошиликка кўтарилди. Аммо у шаҳарда осойишталикни сақлаш ўрнига ўзига рақиб қўйинган Қўнғиротдаги Мирза Умарга қарши уруш бошлади. У яшайдиган қишлоққа ўз отряди билан бостириб кирди. Кўп қон тўкилди, Мирза Умар қочди, асирга олинган йигитларни эса, Эргаш шахарга банди сифатида олиб келиб қатл қилди.

— Биз бундай ишларга барҳам беришни Эргашдан қаттиқ талаб қилдик, — деган эди Убайдулла афанди. — Аммо у гапларимизни назарга олмади. Чунки, Эргаш хон замонини қўмсаган чаласавод муллаларга, мутаасссиб уламоларга суяна бошлаган, ўз ишлари уларга маъқул эканлигини биларди.

Убайдулла Асадуллахўжаев ўша суҳбатда Ҳамдам ҳожи Қаландаров ва Муҳаммад Аминбек ҳақида гапириб, улар ҳам Эргаш каби подшо турмасининг азобларини кўришгани, лекин энди озодлик йўлида чинакам фидокор жангчи бўлишганига тўхталди.

—Улар билан яхши алоқа ўрнатинг, бизга ёрдам бериши-син...

(Давоми бор).

(Давоми. Боши ўтган сонларда).

Акс садо

эркак — оила султони

«Миллий тикланиш» газетасининг 2005 йил, 10 июнда газетхонлар қўлига етиб борган 11-сонида берилган «Эркаклар миллатнинг ғурури, ори...ми?» номли мақолани ўқигач, кўнглимда туғилган фикрларни қоғозга туширишга аҳд қилдим.

Асолатхон, мақолангизнинг бош қисмида эркакларни «сих ҳам, кабоб ҳам куймасин» қабилида рўса мақтасизу, сўнгида сўз билан дўппослабсиз. Ўша, сиз тилга олган ҳамма қусурлар ҳаётимизда озми—кўпми учраб тургани бор гап. Лекин, негадир, сочларини резина билан йиғиштириб олган, қулоғига сирға таққан, рўмол ўраган, тинмай сақич чайновчи йигитларни кўрибсизу, «Чорсу», «Қўйлиқ», «Юнусобод»даги мардикор бозорларининг вақтинча бир марталик иш билан таъминлаш марказларида иш қидириб, ёлланиб меҳнат қилаётган эркаклар эътиборингизни тортмабди! Улар шундай аҳволда бўлса ҳам ишлаб, тоғни урса толқон қилаётган кучларини ҳалол меҳнатга сарфламоқдалар. Ҳадиси муборакда «Қўлингдан келса меҳнатинг ила эзгулик қилгин» дейилган ахир. Пешона терини тўкиб, ҳалол нон топиш, бошқаларнинг ҳожатини чиқариш ҳам савоб.

ЭРКАКЛАР МИЛЛАТНИНГ ҒУРУРИ, ОРИ...МИ?

Оилада ўғил фарзанд туғилса, ҳамма баравар хурсанд бўлади. «Вой, қандай яхши, — дейишади миллатлар, — умри билан берган бўлсин». Қўлимдан ишимми олади, чиройими ёқади, сувушлатиради, ҳассакашим, қувончдан она. Орқа тоғим, йўлдошим, деб сузонади она — сиянгялари. Ўғил болининг номи шундай узун: шундай қутлуғ.

Қадим — қадим замонлардан «миллатнинг ғурури, ори, номусининг ҳимоячиси» бўлган эркакларнинг «фазилатлари» намоён бўла бошлайди.

Ҳозир кўча — кўйда узун сочларини резинка билан бириктириб олган, қулоғига сирға тақган, рўмол ўраган, тинмай сақич чайноёти йигитларга кўзимиз тушаверади, ачиб ўргатиб қолади. Жамоат жойларида, автобус салонларида уларнинг ўриндиқларни эгаллаб олиб, қиз қизариб кетди, кўзига ёш қуйилиб келди.

...Оғир юкдан ҳансираб кетаётган ёш оналардан ўтиб кетаётган ва бундан зарracha хижолат бўлмайдиган эркаклар, ёлғиз, ҳимоясиз аёллар, қизларга ҳужум қилиб, таажжубларини олиб қочадиган йигитлар бор...

Ҳозирда «эрим ишламайди» деган гап янгилик бўлмай қолди, «шунинг учун мен пул топишга мажбурман, ишлайман» дейдиган аёллар ҳам кўпайиб кетди.

Ҳозирги кунда «Аҳолининг иш билан таъминланиши тўғрисида»ги Қонуннинг жойлардаги ижроси қай даражада эканлиги билан қизиқиб кўрганмисиз? Нима учун бугун кўпчилик эркакларимиз шаҳарма—шаҳар иш қидириб юришибди?!

Жойлардаги маҳаллий ҳокимликлар бунга масала ойдинлашади.

Тўғри, елкасига тирикчиликнинг оғир юкини ортиб яшаётган аёлларимиз, уларнинг тошганини ичиб, уйда ўтирган эркакларимиз ҳам йўқ эмас. Жамоат жойларида, автобусларда катталарга жой бермайдиган йигитлар ҳақида ҳам ёзишингиз керак эди, назаримда. Ана шунда етарлича эътибор берилаётгани ҳақида ҳам маъруза ўқилиб, ибратли мисоллар келтирилиб, ҳаммамиз ҳам ўзимизни ўзимиз назоратга олиб, ҳаётимизни ислоҳ қилишга ҳаракат қилардик.

Ўзбек халқи азалдан болажон халқ. Республикамизда аҳоли сонининг йил сайин ортиб бораётгани ҳам ҳеч кимга сир эмас. Фарзандларнинг тарбияси, яхши яшаши учун ҳам, аввало, ота масъул. Бугунги кунда «Аҳолининг иш билан таъминланиши тўғрисида»ги Қонуннинг жойлардаги ижроси қай даражада эканлиги билан қизиқиб кўрганмисиз? Нима учун бугун кўпчилик эркакларимиз шаҳарма—шаҳар иш қидириб юришибди?!

Жойлардаги маҳаллий ҳокимликлар бунга масала ойдинлашади.

Тўғри, елкасига тирикчиликнинг оғир юкини ортиб яшаётган аёлларимиз, уларнинг тошганини ичиб, уйда ўтирган эркакларимиз ҳам йўқ эмас. Жамоат жойларида, автобусларда катталарга жой бермайдиган йигитлар ҳақида ҳам ёзишингиз керак эди, назаримда. Ана шунда етарлича эътибор бермаётгани ҳақида ҳам ёзишингиз керак эди, назаримда. Ана шунда кулиб, пичир—пичир қилишди. Йигитлар қизариб кетишди. Шунда 60 ёшлардаги бир рус аёли «что здесь смешного, они правильно поступили, почему вы смеётесь?!» деди норози кайфиятда. Оғир, босиқ йигитларимиз эса, ҳеч нарса дейишмади.

Такси ҳайдовчиси тўғрисидаги мисолингиз эса, жуда ўринли, бундай тақсичиларимиз минглаб топилади. Ўз ғуруригa қора доғ тушираётган эркаклар ҳамма соҳада ҳам бор.

Аслида, оила муносабатида эркакка таъриф берадиган бўлсак, у меҳрибон ота, жонкуяр оила йўлбошчисидир. Бу ҳислатлари билан у жамиятнинг ривожланишида, турмуш тарзининг ўзгаришида бевосита катта куч бўла олади.

Бир сўз билан айтганда, сиз кўтараётган муаммолар бутун миллатнинг дарди. Зеро, томчида қуёш акс этганидек, кўзимизга кўринаётган бу қусурларда ҳам жуда улкан дардлар ифодаси мужассам. Биз тилга олган қусурларни эса, ҳаётимиздан йўқотиш зарур. Бунинг учун ҳар биримиз ҳар куни қўлдан келганча курашайлик, азизлар!

Насриддин БОТИРОВ.

«Миллий тикланиш» почтасидан

МАСТНИНГ ИШИ ПАСТ

Ичкиликнинг зарари ҳақида кўп ёзилган. Кўплаб одамларнинг ичкилик оқибатида соғлиғи, касби, обрўсини йўқотаётганига, оилаларнинг бузилиб кетаётганига, ён атрофимизда содир бўлаётган фожиаларга гувоҳмиз. Бир қарашда ичкиликка муккасидан кетган одамга қилинган қар қандай насиҳат фойдасиз, кўп ҳолларда зарарига ишлайдигандай туюлади. Шундай бўлса-да, негадир гапирмаса, бонг урмаса бўлмайди. Қуйидагиларни ёзишимга эса, ўзим гувоҳи бўлган мана бу воқеа сабаб бўлди.

Тўй эгаси университетда бизни ўқитган домламиз бўлиб, умуман ичмас, бошқаларга ҳам бу заҳри қотилни раво кўрмас эди. Тўйда дастурхон жуда тўкин бўлди, лекин спиртли ичимлик қўйилмади. Таниқли санъаткорларимиздан бири ажойиб мумтоз қўшиқни хониш қиларди. Меҳмонлар бирин-кетин кетиб қола бошлашди. Аввал бунинг сабаби нимада эканини билолмадим. Дастурхондаги ноз-неъматлар ҳам деярли истеъмол қилинмади. Кейин билсам, ҳамма бало арокда экан. Нақотки, биз шу даражага етиб келган бўлсак? Наҳотки, ҳамма тўйга фақат ичиш учун борса?! Кўзига «шайтоннинг суви»дан бошқа нарса кўринмаса!

Хўш, инсоннинг ичкиликка муккасидан кетишига қандай омиллар таъсир қилади? Ҳеч кузатиб кўрганмисиз, акаси, отаси, яқинларининг ичганига гувоҳ бўлган, вояга етиб келаётган ўсмирларнинг қалбида анча эртароқ ичишга мойиллик уйғонади. Балоғатга етиб қолган ўсмир кўпчиликнинг ақлини ўғирлаган «қимматбаҳо» ичимликнинг мазасини лоақал бир марта татиб кўргиси келади. Ичкиликбозликка дастлабки қадам мана шу ёшда қўйилади. Ўсмир тез катта бўлишни, дўстларининг эътиборини қозонишни истайди. Спиртли ичимлик ичиши, чекиши билан ўзининг вояга етганини исботламоқчи бўлади.

Энди, мана бу хулосаларга нима дейсиз? Мутахассис шифокорларнинг таъкидлашича, мастлик даражаси 4 га бўлинар экан. Биринчиси , 100 грамм ароқ ичилгандаги ҳолат, бундай пайтда алкоголнинг қондаги миқдори 0,15 фоизни ташкил қилар экан. Натижада, кишининг онг ости дунёси озодликка чиқади. Ҳаракат маркази фалажланиб, маст одам оёқ-қўл мушакларини ўзига бўйсундиролмай қолади. Ҳеч кимнинг гапига қулоқ солмай ўзича гапираверади.

Мастликнинг тўртинчи даражасида, яъни 500 грамм ароқ ичилганда қонда алкоголнинг миқдори 40 фоизни ташкил қилиб, бундай пайтда алкоголнинг қондаги миқдори 0,005 фоиз бўлади. Бадан бўшашиб, турмуш ташвишлари хаёлдан узоқлашади, дунё кўзга гўзал бўлиб кўринади.

Иккинчи даражаси, 200 грамм ароқ ичилгандаги ҳолат, бундай вақтда алкоголнинг қондаги миқдори 0,10 фоиз бўлар экан. Одам бесабаб хушчақчақ бўлиб кетади. Беҳаё латифалар айтиб, қўпол ҳазиллар қилади. Сал гапга жақли чиқиб, уруш-жанжал кўтаради.

Учинчи даражаси эса, 300 грамм ва ундан ортиқ ароқ ичилган вақтдаги ҳолат, бундай пайтда алкоголнинг қондаги миқдори 0,15 фоизни ташкил қилар экан. Натижада, кишининг онг ости дунёси озодликка чиқади. Ҳаракат маркази фалажланиб, маст одам оёқ-қўл мушакларини ўзига бўйсундиролмай қолади. Ҳеч кимнинг гапига қулоқ солмай ўзича гапираверади.

Мастликнинг тўртинчи даражасида, яъни 500 грамм ароқ ичилганда қонда алкоголнинг миқдори 40 фоизни ташкил қилиб, танада оғир мастлик қолати юз беради. Маст киши атрофидагиларни зўрға танийди, оёқда туролмайди, наркозли уйқу вужудга келиб, тўғри келган жойда ухлаб қолади. Тери оғриқ сезиш хусусиятини йўқотади. 1000 грамм ароқ ичилганда киши ўлиши ҳам мумкин экан...

Спиртнинг вақтинчалик кайфиятни кўтаришини руҳий азобларга, қийинчиликларга даво сифатида қабул қилиш кўпчиликни чалғитади. Аслида, ҳеч қачон ароқ ёки вино ва шунга ўхшаган ичимликлар мусибатларга ечим бўлолган эмас.

«Хўш, унда нима қилиш керак?», деган савол туғилиши табиий. Бу саволга комил инсонни тарбиялаш ғояси билан яшаган аждодларимиз ҳам асрлар давомида муносиб жавоб ахтаришган. Ҳозир ҳам Ер шарининг баъзи давлатларида махсус қонун ва қарорлар қабул қилиб, ичкиликбозликка қарши қатъий курашилмоқда. Шифокорлар бир қанча касалликларнинг узоққа чўзилиши, сурункали дардга айланиши, даволаш жараёнларининг қийин кечишига ҳам айнан спиртли ичимликлар ичиш оқибатида организмнинг сустлашиб қолиши сабаб бўлишини қайд этишмоқда.

Дунёда мавжуд динларнинг барчаси маст қилувчи ичкилик ичишни ман этади. Хусусан, «Қуръон»-да охирги марта Моида сураси 90, 91-оятларда шундай огоҳлантирилади: «Эй мўминлар, арақ (маст қиладиган ичимлик ичиш), қимор (ўйнаш), бутлар (яъни уларга сиғиниш) ва чўплар (яъни чўплар билан фолбинлик қилиш) шайтон амалидан бўлган харом ишдир. Бас, нажот топишингиз учун уларнинг ҳар биридан узоқ бўлингиз! Ичкилик қимор сабабли шайтон ўрталарингизга бузғу адоват солишни ҳамда сизларни Оллоҳни зикр қилишдан ва намоз ўқишдан тўсишни истайди, холос! Энди тўхтарсизлар?!». Ҳадиси шарифда «Ким қарзга ичса, унинг гуноҳи икки марта ошади», «Аракдан сақланинглар, чунки у барча ёмонликларнинг калитидир» дейилган.

Бир нарсани унутмаслик керак, ичкиликка ружу қўйиш давлат ва жамият учун ҳам катта зарар келтиради. Ичкиликбозликдан азият чекаётган Россияда оммавий ахборот воситалари бонг урмоқда, жамоат жойларида ичкиликнинг олдини олиш мақсадида Давлат Думасида қонунлар лойиҳаси муҳокама қилиняпти.

Яна бир нарса, бугунги кунга келиб тўйларимизни ичкиликсиз ўтказолмайдиган, ҳатто уйга меҳмон келганда олдига ароқ қўймасак уяладиган бўлиб қолдик. Оқибатда турли хил кўнгилсизликлар келиб чиқишини билиб турсак-да, эски одатимиздан сира воз кечолмаяпмиз. Ички ишлар бўлими ходимларининг шоҳидлик беришича, оғир жиноятларнинг кўпчилиги ҳам киши маст бўлганда содир этилар экан. Заҳри қотилнинг зарариданхалос бўлиш иймон-эътиқод, жамият аъзолари оғишмай риоя қиладиган қонун-қоидалар, турмуш маданиятига боғлиқ. Ўсиб келаётган ёш авлодни, фарзандларимизни бу оғудан асрайлик.

Шуҳрат НАСИМОВ,
Республика «Маънавият ва маърифат» маркази масъул ходими.

2005 йил — Сиҳат-саломатлик йили

СОҒЛОМ БЎЛИШ — БАХТ

Халқимизнинг яхши одати бор. Одамлар бир—бири билан учрашганда «Саломатмисиз?» деб сўрашишади. «Хайр, саломат бўлинг!» деб хайрлашадилар. Ҳақиқатан ҳам, ҳаётнинг гўзаллиги, лаззати ва қадр—қиммати тансиҳатликда. Одам соғ—саломат бўлса, бахтли, кўнгли шод, ҳамма нарсадан мамнун, иши унумли бўлади. Жисмоний ва руҳий поклик соғликнинг гаровидир.

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг аъзоси сифатида сафимиздаги барча тиббиёт ходимларини баҳамжиҳат, ҳамфикр бўлишга чақирмоқчиман. Бизга билдирилган ишончни оқлашимиз кераклигини ҳар дақиқада ҳис қилиб турайлик! Бизга катта ишонч билан бошланган йилнинг ярми ҳам ўтиб кетибди. Ҳар биримиз ўзимизга шу саволни бериб кўрайлик: «Ўтган вақт ичида нималарга эришдик?». Қилган ишларизни виждон тарозусидан ўтказиб кўрайлик. Йилнинг охиригача анча вақт бор, биздан ўз ишимизга фидойилик талаб этилади, холос. Шу ўринда бир нарса ёдимга тушди, 2004 йилда ЎзМТДП халқ депутатлари Тошкент шаҳар кенгашига номзод этиб кўрсатилдим. Гарчи, номзодим ўтмаса ҳам, сайлов жараёнида тобландим. Сайловчилар билан юзма—юз учрашувларда фуқароларнинг билдираётган талаб ва истаклари, уларнинг дардлари мени янада кўпроқ, бор кучим ва билимимни сарфлаб ишлашга ундади. Бошқа ҳамкасбларимни ҳам йил бошидан ана шундай изланувчанлик кайфиятида иш бошлашганига ишонаман.

Зеро, жорий йилнинг «Сиҳат—саломатлик йили» деб эълон қилиниши юртимизда халқ соғлиғига бўлган эътиборнинг юксак даражада эканлигидан далолат беради. «Сиҳат—саломатлик йили» Давлат дастурида оналик ва болаликни муҳофаза қилиш ишларининг алоҳида эътиборга олинганлиги, тиббий ходимларнинг ойликлари оширилиши каби бир қатор зарур масалаларнинг ҳал қилиниши ҳам биз—тиббиёт ходимларидан ўз ишимизга сидқидилдан ёндошишни, виждонан ишлашни талаб этади. Дастур асосида эса жойларда эл соғлиғини мустаҳкамлаш мақсадида бир қатор ишлар олиб борилмоқда. Ҳамма соҳаларда бўлгани каби соғлиқни сақлаш тизими ҳам жадал равишда ислоҳотларга юз тутди. Турли хил замонавий технологияларга эҳтиёж сезилгани боис, хориждан замон талабларига жавоб берадиган янги асбоб—ускуналар олиб келинмоқда.

Шу билан бирга, тан олишимиз керак, тиббиётимизда ечимини топмаётган муаммолар ҳам йўқ эмас. Энг муҳими, аҳолининг тиббий маданиятини юксалтириш, сиҳат—саломатлик йўлида тўсиқ бўлаётган камчиликларни бартараф этиш йўлини топишимиз шарт.

Яна бир нарса, бир ўйлаб кўринг, касалликларнинг келиб чиқишига асосан нималар сабаб бўлиши мумкин? Кўпинча ўзимиз эътибор бермайдиган одатий камчиликларимиз, кайфиятимиз, шахсий гигиенага риоя қилмаслигимиз ҳам касалликлар бизни енгиб кетишига олиб келиши мумкин. Бундан ташқари, доим соғ—саломат бўлишимиз учун меҳнат шароитларини енгиллаштириш, овқатланиш ва дам олиш режимини тўғри ташкил этиш, атроф—муҳитни шовқин—сурондан ҳоли қилиш, рашк, ифво ва фитналарга барҳам бериш, майхўрлик, кашандалик, гиёҳвандлик каби иллатларга тиш—тирноғимиз билан қарши бўлишимиз зарур.

Бу борада биз—саломатлигингиз посбонлари ҳам доимо ўйлаб яшашни унутманг, азиз замондош! Биз аҳолига малакали тиббий хизмат кўрсатиш юзасидан кенг кўламли ишларни амалга оширишда ўзимизни ўта масъул деб ҳисоблаймиз. Чунки, одамларни соғлом кўриш биз учун—бахт.

Озода АЛИМОВА.

Кўнгил дафтаридан

УМР ДЕГАНИ НИМА?

«Тулпорлар изидан тойлар келаверсин... Тўлан Низомнинг бағир боғида бир гул очилибдур, гулки, исми Раъно.

Шеърият – самовий бир олам. Шеърни ёзган ҳам, ўқиган ҳам осмонларда ҳис қилади ўзини. Дунё ташвишларига занжирбанд лошинг бир зум ерда қолади-да, руҳинг камалакнинг рангларига чирмашиб кетади, юлдузлар сочилади бошингдан! Туйғу деганлари мисоли дуторнинг пардаси – тегиндинг, навога айланади», дейди шоира Турсуной Содиқова Андижонлик шоира Раъно Содиқованинг «Армон суратлари» номли китобига ёзган сўзбошисида.

Унинг қонида шеъриятга меҳр бор, оиладаги адабий муҳит уни оқ қоғозу қаламга ошно қилиб тарбиялади. Кўнгил торларини чертиб, дил куйини тинглаб яшаётган бу аёл ўзи ёзганидек, шеърни дилдоши деб тушунади. Унинг юрак қўридан тўкилган нолалардан бир ҳовучгинасини сизларга ҳам илиндик. Зеро, кўнглига шеър сиққан одамларга бу туйғулар бегона эмас.

Митти юрак безовта яна,
Вужуд сиғмас чексиз оламга.
Кўкда юлдуз йиғлайди, ана,
Тоқат қилмай менинг ноламга.

Тун бағримни қийма қилади,
Қоронғулик ханжарин санчиб.
Боғда бойқуш хунук кулади,
Сукунатнинг лашкарин янчиб.

Уйқум ўчар то тонгга қадар,
Хотиралар чулғайди мени.
Туним бефайз, куним бесамар
Кунда бир бор кўрмасам сени.

* * *

Аввал қайда пинҳон эдинг,
Бугун кўрдим.
Ўнқир-чўнқир умр йўлин
Тугун кўрдим.
Йўлларимиз айро экан,
Айро экан.

Ишқ дегани бевақт келар
Савдо экан.

* * *

Ўликлардан қўрқар эдим,
Сесканардим, йиғлардим.
Қабристонга яқин борсам,
Юрагимни тиғлардим.
Онам дерди, тириклардан
Қўрқ, мурдадан қўрқмагил.
Марҳумларнинг пок руҳини
Юрагингда сақлагин.
Йиллар ўтди, онам ўлди,
Йиғладим қақшаб зор-зор.
Онамга макон бўлди
Мен қўрққан ўша мозор.
Ёрилгил, тош, ёрилгил,
Мен онамни кўрайин.
Бир зумгина бўлса ҳам
Дийдорига тўяйин.
Ёрилмади қабр тоши,
Уни ювди кўзим ёши.

Марҳумлардан қўрқмай қолдим,
Руҳларидан мадад олдим.
Қабристонни кезиб букун
Бўшатаман соғинч юкин.
Онам осуда ухлар,
Қалбимни армон тиғлар.

УМР

Узоқ ўйга толаман,
Умр дегани нима?
Наҳот у тўфонларда
Бораётган бир кема.
Наҳот ортга қайтмайди,
Отилган ўқдай учар.
Ҳуркак жайрондай йиллар
Тутқич бермасдан қочар.
Умр – катта карвонда
Чопаётган учқур от.
Тизгинин қўлга олгил,
Ғофил бўлма, одамзот!

Раъно СОДИҚОВА

Болалар спорти

СУДОБАНИНГ БАХТИ

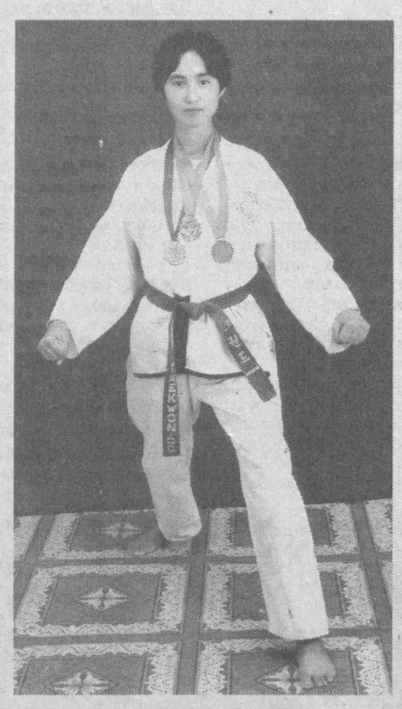

16 ёшида уч карра Ўзбекистон чемпиони бўлишга улгурган, таэквондо шарқона якка кураши бўйича қора белбоғ соҳибаси бўлган Судоба Каттабековага ўхшаган қизларимиз борлигидан фахрлансак арзийди. Андижоннинг Бўз туманида туғилган Судоба иродали, қатъиятли қиз. У кўзлаган мақсадига эришиш йўлидаги қийинчиликлардан қўрқмайди. Қиз бола жони билан йигитлар шуғулланадиган спорт турида шунча ютуқларга эришган тиришқоқ Судобанинг қизиқишлари ҳам бир олам. Биз у билан суҳбатлашганимизда спортчи қиз болалиги-дан милиция ходими бўлишни орзу қилишини айтди. Бир пайтлар отаси билан шу ҳақда бўлиб ўтган суҳбатни эслади.

– Ўшанда дадам «Орзуга айб йўқ, лекин бу касб эркакларнинг иши, сен қиз бола бўлсанг, бунинг устига милиционер иродаси мустаҳкам, кучли, чиниққан спортчи бўлиши керак. Сен буни эплай олармикинсан?», деганди ўйланиб. Мен эса, қарорим қатъийлигини айтиб, оқ фотиҳаларини олгунимча тинчимадим. Уларнинг ўзи устозим, «Таэквондо» шарқона кураши бўйича қора белбоғ соҳиби Рустам Раҳмоновга шогирдликка бердилар мени, – дейди Судоба бундан олти йил аввалги ўқувчилик йилларини эслаб.

Аввалига қизининг хоҳишига қаршилик қилган Тожихон опа ҳам энди ундан хурсанд. Судобанинг орзулари бирин-кетин ушала бошлади. Бундан ўзи ҳам қувонди, ютуқлари унга катта журъат берди. Тинимсиз ўқиш ва изланишлар, кундалик машғулотлар уни чиниқтира борди. Судоба чин маънода ўзбек қизларига ибрат бўладиган, бардошли, шижоатли қиз. У бир нечта танловларда ғолибликни қўлга киритиб, фахрий ёрлиқлар ва дипломлар соҳиби бўлган. Энг муҳими, у ўз устида эринмай ишлашни яхши кўради. Бунинг учун сабр-тоқат топа олади. Бошқа тенгдошларига ўхшамайдиган, ҳар бир ўтган дақиқанинг қадрини биладиган, нафақат ўқиш ва ишда, балки, уйда ҳам намунали, тартибли ишлайдиган Судобага ҳавас қилсангиз арзийди. Бир сўз билан айтганда, у меҳнатдан қочмайдиган, қийинчиликлардан қўрқмайдиган қиз. Унинг кундалик режаси ҳам бор. Ахир вақтни тўғри тақсимлаш ютуқларнинг гарови бўла олади.

– Судоба бизнинг фахримиз, – дейди таэквондо бўйича Андижон вилояти терма жамоасининг бош мураббийи Толибжон Абдуллаев. – У ҳали ёш бўлишига қарамай, Бўз туман Ички ишлар бўлими қошида ташкил этилган «Таэквондо» тўгарагига раҳбарлик қилмоқда. Ҳозирги кунда Судоба «Милициянинг ёш спортчи дўстлари» клубида 30га яқин вояга етмаган ёшлар билан мунтазам машғулотлар олиб бормоқда. Ундан келажакда жиноятқидирув ишининг моҳир ходими чиқишига ҳам бу ерда катта ишонч билдиришмоқда.

Бўз педагогика коллежининг спорт гуруҳи талабаси бўлган Судобани ўқиш жойида ҳам чуқур ҳурмат қилишади. Коллеж директори, филология фанлари номзоди Раъно Содиқова ҳам Судобани ўз қизидек яхши кўради. Талаба қизнинг ютуқларидан қувонган раҳбар ҳар гал Судобани мусобақаларга қатнашиши учун ҳомийлик ёрдамларини кўрсатиб туради.

Судоба ҳам ўзига билдирилаётган ишончни оқлаш учун бор имкониятларини ишга солиш ниятида эканлигини айтди. Бу қиздаги шижоат, сабот-қадамлик бизга Тўмаринсинг жасорати – ю, мардлигини эслатди. Зеро, қизларимизнинг йигитлардек белига белбоғ боғлаб, майдонга чиқиши аждодлардан мерос одатдир. Судобанинг бахти ана шу миллий қадриятларимизни эъзозлаганлигида!

Муҳаммадсиддиқ РАҲМАТОВ

ҲИКМАТ-ЙЎЛ ОЗИҒИ

УЙЛАНИШ КЕРАКМИКИН?

Бир қиши Суқротга айтибди:

– Уйланмоқчиман. Нима маслаҳат берасиз?

– Балиқларга ўхшаб қолмагин дейман-да. Тўрга тушиб қолган балиқлар ундан қутилиб чиқиш учун кўп уринишади, эркин сузиб юрганлари эса тўрга тушиш ҳаракатида бўлишади, – деб жавоб қилибди Суқрот.

БОЙНИ БОЙ ДЕБ БЎЛАДИМИ?

Диогендан бир бой киши ҳақидаги фикрини сўрашибди: уни бой деса бўладими?

– Билмайман, – деб жавоб қилибди Диоген. – Унда пул кўплигини биламан, холос.

– Демак, у бой эканда!

– Бой бўлиш билан кўп пулли бўлишнинг ўртасида фарқ бор, – деб жавоб қилибди Диоген. – Қўлида боридан мамнун – қаноатли кишинигина ҳақиқий бой деса бўлади. Қўлида боридан ҳам кўпроққа эга бўлиш пайидан бўлган киши ҳеч нарсаси бўлмагани ҳолда ўзининг қисматига рози кишидан ҳам қашшоқроқдир.

УНИНГ БОЙЛИГИ

Бир ҳоким Диогенга қараб:

– Ҳамма бойликларингу, барча мол-мулкларинг қаерда? – деб сўрабди.

Диоген бўлса кўпдан-кўп шогирдлари ва издошларига қарата ишора қилиб:

– Мана булар-да, – деб жавоб қилибди. Бунда у шуларга берган билимини назарда тутган экан.

ҲИССИЁТ

Арасту айтибди:

– Маст киши қўлига кирган зирапчани сезмаганидек, овсар киши ҳам ақли ноқислигидан хафагезак бўлиб юрмайди.

КАСОФАТНИНГ КАМРОҒИ

Бир киши жуда ориқ хотинга уйланибди. Нега бундай қилдинг, деб сўрашган экан, жавоб қилиб айтибди:

– Касофатнинг камроғини танладим-да...

КУЛФАТ-НАДОМАТ КИМГА?

Бир куни Суқрот бир бой билан йўлдош бўлиб қолибди. Қўйингчи, бу ерларда қароқчилар учраб туради, деган гап уларнинг қулоғига чалиниб қолибди.

– Улар мени таниб қолишса кулфат-надоматларга қоламан! – дебди бой.

– Улар мени таниёлмаса-лар ҳоллари вой бўлади, – деган экан Суқрот.

НИМАНИ ҚИЛМАСЛИК КЕРАК?

Гиппократ бундай деган экан:

– Дўстига яхшилик қиламан деб ўзига зиён етказадиган кишини телба деса бўлади.

Абул Фараж

ИККИ ҚУСУР

Афлотун айтган экан:

– Ҳеч нарсани билмайдиган, бунинг устига бирон нарсани билишга интилмайдиган одамни ёмон одам деса бўлади. Чунки, бундай одамда икки қусур чаплашиб кетгандир.

КИМГА КЎПРОҚ АЧИНСА БЎЛАДИ

Бир киши Суқротга деди:

– Сизга кўп ачинаман, шу қадар камбағалсизки!

– Камбағаллардагина бўладиган ҳаёт шодиёналикларидан баҳраманд бўла олганингда эди, менга эмас, балки ўзингга ачинган бўлар эдинг. Таассуфки, сен ундан маҳрумсан.

БЕБАҲО БОЙЛИК

VI асрда яшаган Эрон шоҳи Ҳусрав Анушервоннинг вазири Бузургмеҳрдан сўрашибди:

– Одамлар қайси бебаҳо бойликни назар-писанд қилишмайди?

Вазир жавоб қилиб:

– Камтарликни, – дебди.

КИМ ҲАҚ ГАПДАН НАФРАТЛАНАДИ?

Донодан сўрашибди:

– Ҳақ гапни айтган кишидан нафратланиш тўғрими-кин?

– Шу гапни туҳматчилар айтган бўлсалар уни тўғри деса бўлади.

Шарафиддин КЎНЧИ таржимаси

САДАҚА

Қадим замонда бир мамлакатда тиланчилик билан кун кўрадиган кишилар сони шу даражада кўпайиб кетибдики, оқибатда унинг ҳукмдори «Гадойларга садақа берган одамнинг қўли кесилади!» деб фармон чиқарибди. Фармони олий бутун ўлка бўйлаб овоза бўлибди.

Шу орада мамлакатдан ўтаётган савдо карвонини қароқчилар талаб кетибди-ю, бир савдогар ноилож-ликдан, жуда очиқиб кетганидан кўзига файзли бўлиб кўринган хонадоннинг эшигини умид билан тақиллатибди. У хонадон соҳибасига аҳволни тушунтириб, бир бурдагина нон беришини сўрабди. Қиз остонада туриб, тиланчилик қилаётган кишига мамлакат ҳукмдори чиқарган бешафқат фармон ҳақида айтади. Мусофир савдогар эса, бундан хабари йўқлигини, бўлган воқеаларни айтиб беради. Шунда оққўнгил қизнинг раҳми келиб, унга иккита кулча нон бериб юборади.

Айғоқчилар дарров бу хабарни подшоҳга етказадилар. Ҳукмдор қизнинг икки қўлини кесиб ташлашни буюради.

Орадан йиллар ўтиб, бир куни подшоҳ мулозимлари билан овга чиқибди. Шунда бир хонадондан ёқимли қўшиқ садоси эшитилибди. Шоҳ овоз соҳибининг ким эканлигига қизиқиб қолибди. Не кўз билан кўрсинки, унинг қошида ойдек ҳусни бор бир гўзал қиз турарди. Аммо у қизнинг икки қўли йўқ эди.

Шоҳ қизнинг қўли кесилиши сабабини билгач, бир пайтлар ўзи чиқарган фармонининг оқибатини кўриб, афсус чекибди. Кейин шу қизни бахтли қиламан, деб ўзига сўз берибди ва унга уйланибди.

Фарзандли бўлганидан кейин ҳам саройдаги муҳитга кўниколмаганидан оққўнгил гўзал бу ердан қочиб, кетибди. Узоқ йўл юриб, ҳориб-чарчаган она сой бўйига келганда жуда сув ичгиси келибди. Оқар сувга энгашгани ҳамоно елкасидаги чақалоғи сувга тушиб кетибди. Шунда у тангрига ёлвориб, мадад сўрабди. Ногоҳ икки фаришта пайдо бўлибди. Уларнинг бири сувни тескари оқизибди, иккинчиси гўдакни қутқарибди. Фаришталар қизга, қўлингни сувга узат, дейишибди. Қиз қўлларини сувга узатган заҳоти, қўллари аввалги ҳолатига қайтибди. Мусофирга берган иккита кулчанг икки қўлинг бўлиб қайтди, дебди фаришталар.

Зарифа ДИЛМУРОДОВА тайёрлади.

Ривоят

Ғайритабиий қиз

Ғаройибот

Покистоннинг Панжоб қишлоғида яшовчи Сайма Ханиф билан ажойиб, сирли ишлар юз бера бошлади. Қиз оёғининг катта бармоғида қаттиқ оғриқ ҳис қилди ва йирингни кўриб, шифохонага чопди. Шифокор беморни кўздан кечирди ва ярани кесиб, у ердан темир нинани олиб ташлади. Қиз эса ҳайрон: у ҳеч қандай нина билан иш тикмаган. Орадан маълум бир вақт ўтиб, Сайманинг белида яна чидаб бўлмас оғриқ пайдо бўлди. Шифокор бу ҳолатда ҳам ярани кесди ва белидан игнани олди. Бу ҳол бир неча маротаба қайтарилди. Шифокорлар беш ой мобайнида бебахт қизнинг қўл, оёқ, орқа томонидан, даҳанидан ҳаммаси бўлиб, юздан зиёд темир нина олишди. Сайманинг бундай кўнгилсизликларига бефарқ бўлмаган ота-онаси уни афсунгарга кўрсатишди. Бироқ у қизни на даволай олди, на сирли касалликнинг сабабларини топди.

МАСЛАҲАТХОНА

- *Буйрак ва ўт пуфагидаги тошларни чиқариб ташлаш учун бир йиллик наъматак томирини чой ўрнида дамлаб ичиш ёки эрталаб 100–150 мисқол қирилган сабзи истеъмол қилиш яхши фойда беради.*
- *Ялпиз ва ерқалампирнинг томири мўртлашган суякларни мустаҳкамлайди. Бу хусусият мўмиёи аслда ҳам бор.*
- *Тозаланган,арчилган сабзавотлар сувда узоқ туриб қолмасин, акс ҳолда улардаги саломатлигимиз учун зарур дармондориларнинг кучини анча йўқотган бўламиз.*
- *Қон босими, қанд касали бор одамлар меъёрида қалампир–гармдори истеъмол қилиб турганлари маъқул.*
- *Оқин сувда, шунингдек, фаввора, чашма сувида чўмилиш эртами–кечми, албатта, одамнинг соғлиғига салбий таъсир қилади. Бунда аввало, буйрак шамоллайди, кўзнинг нури камаяди, мушак томирлари заҳлайди, суяк кемиклари мўртлашади. Кўлоб сувда кеч соат 4–5лардан кейин чўмилиш ҳамма учун ҳам кони фойда.*
- *Ҳар қандай яранинг ҳам пишган фасодини зўрлик билан сиқиб чиқариш фақат ёмонликка олиб боради. Пишган фасоднинг ўзи табиий равишда чиқишига эришиш керак.*

Ўтга – қўрга кўмиб пиширилган пиёз палласи ёки табиб тайёрлаган махсус малҳам ёрдамида фасодни чиқариб ташлаш лозим.

- *Кўк чой асабни тинчлантириш билан бирга, чеҳрани очади, тана ҳароратини қишда оширади, ёзда эса салқин сақлайди.*
- *Бош оғриганда бош терисини собур (алоэ) барги шираси билан намлаб туринг. Ушбу муолажани ҳар куни шомдан сўнг, дам олиш соатларида бажарсангиз ҳам бўлаверади.*
- *Оққон касаллигини даволашда офтоб нурининг фойдаси кўп. Муолажа муддатини табиб дарднинг оғир–енгиллигига қараб белгилайди.*

МАНСУБА тўплади.

Дастурхон кўрки

«ЧЕБУРАШКА» ТОРТИ

ТАЙЁРЛАШ: 2та тухум сариғини шакар, 100гр.сариёғ билан кўпиртириб, озгина ичимлик содаси, 3 стакан ун қўшилади. Иссиқ қолипни ёғлаб, хамирнинг бир қисми солинади. Устига мураббо ёки қирғичдан ўтказилган олма солиб, кейин тортнинг юзаси хамирнинг қолган қисми билан ёпилади.

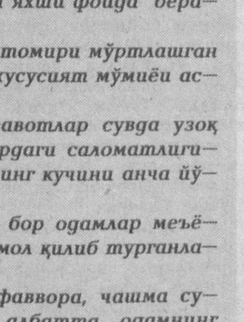

КРЕМИ : 2та тухум оқи 3–5 чой қошиқ шакар билан кўпиртирилади.

Торт пишишга яқинлашганда устига крем суртиб, яна пиширишда давом эттирилади.

Футбол

Муросасиз баҳслар олдинда

Футбол бўйича Ўзбекистон XIV миллий чемпионати олий лигасининг иккинчи давра ўйинлари бошланишига икки ҳафта қолди. Футболчилар қисқа таътилдан қайтиб, ҳозирда машғулотларни бошлашган. Баъзи бир жамоа мураббийлари танафусдан оқилона фойдаланиб, ўз таркибларини етакчи футболчилар билан кучайтириб олишни мақсад қилганлар десак янглишмаймиз.

БИРИНЧИ ДАВРАДАН КЕЙИНГИ ВАЗИЯТ

	Ў	Ю	Д	М	Т-Н	О
1. «Насаф»	**13**	**10**	**2**	**1**	**30-13**	**32**
2. «Пахтакор»	**13**	**10**	**1**	**2**	**43-8**	**31**
3. «Машъал»	**13**	**8**	**1**	**4**	**23-14**	**25**
4. «Локомотив»	13	7	1	5	23-21	22
5. «Нефтчи»	13	7	0	6	24-12	21
6. «Қизилқум»	13	6	2	5	18-14	20
7. «Самарқанд-Д»	13	6	2	5	15-16	20
8. «Навбаҳор»	13	6	1	6	18-12	19
9. «Трактор»	13	6	1	6	20-22	19
10.«Тўпаланг»	13	4	2	7	17-28	14
11.«Сўғдиёна»	13	4	2	7	7-27	14
12.«Бухоро»	13	4	0	9	17-31	12
13.«Металлург»	**13**	**3**	**2**	**8**	**17-26**	**11**
14.«Шўртан»	**13**	**1**	**1**	**11**	**6-34**	**4**

Сўнгги уч-тўрт йил давомида «Пахтакор» терма жамоанинг базасига айлантирилганидан сўнг чемпионатимизга бироз қизиқиш сўнган эди. Республикамизнинг турли нуқталаридан етишиб чиққан ёш, кучли ўйинчиларнинг деярли ҳаммаси ушбу клуб томонидан харид қилинарди. Пойтахтликлар ҳар сафар рақобатдошларидан анча илгарилаб, мавсум якунламасидан чемпионлик масаласини ҳал қилиб қўярди. Лекин мавсум бошида чемпионат иштирокчилари тубдан ўзгаришни ва «гегемон» жамоага муносиб қаршилик қилишни режалаштирган бўлишса ажаб эмас. Бунга, албатта, етарли асослар мавжуд. Агар рўйхат қилинадиган бўлса, унинг биринчи қисмидан Наманганнинг «Навбаҳор» ва Муборакнинг «Машъал» жамоалари жой олган бўларди. Наманганликлар мавсум аввалида ўз футболчилари билан келиша олмай, улардан воз кечган эди. Мураббий, тажрибали мутахассис Виктор Жалилов ҳам у ердан кетишга қарор қилди. Асосий таркибнинг ўнга яқин футболчиси кетиши, жамоанинг ашаддий мухлисларини ўйлантириб қўйди. Бироқ раҳбарлар қараб туришгани йўқ. Улар туркманистонлик футболчиларни ҳамда Осиё кубоги баҳсларида Туркманистон термасини майдонга олиб чиққан Раҳим Қурбонмамедовни жамоага таклиф қилишди. «Навбаҳор»ни ташлаб кетган футболчиларга «Машъал» харидор бўлиб чиқди. Виктор Жалилов эса мураббийликни ўз қўлига олди. Россиядан қайтган футболимиз «юлдузи» Миржалол Қосимовнинг Муборакда қўним топишини эса кўпчилик йил воқеаси деб қаради. Чунки Қосимов Ўзбекистон чемпионатида фақат «Пахтакор» либосида майдонга тушарди. Шунингдек, «Қизилқум» жамоаси бир неча йил Россияда мураббийлик соҳасида ўз малакасини оширган собиқ тажрибали ҳужумчи Игорь Шквирин билан шартнома тузди. Мамлакатимизнинг яна бир етакчиси «Насаф» Украиналик мураббий Олег Морозовни жамоани бошқаришга таклиф этди. «Локомотив» ва «Самарқанд-Д» Ўзбекистон чемпионатларида медалларни қўлга киритган ва доимо совринли ўринлар ҳақида ўйлайдиган мураббийларни ўз сафига чорлади. Биринчиси, Рустам Мирсодиқов бошчилигида майдонга тушса, иккинчиси Баҳром Ҳакимовдан футбол сир-асрорларини ўргана-диган бўлди. Дебютант жамоалар «Тўпаланг», «Шўртан» ҳам ўз таркибларини кучайтира олди. «Бухоро», «Трактор», «Металлург», «Сўғдиёна» жамоалари эса ўтган йилги таркибларини сақлаб қолишган.

Агарда аввалги чемпионат баҳсларига назар ташласак, биринчи даврадан кейин ҳали ҳеч қачон бу йилги чемпионатдек совринли ўринларга тўққиз жамоа кураш олиб борганига гувоҳи бўлмаганмиз. Бу йилги мавсумда «Машъал», «Локомотив», «Қизилқум» сингари жамоалар чиройли ва ҳужумкор ўйинлар намойиш этди. Биринчи даврадан кейин юзага келган турнир жадвалида қизиқарли ҳолат рўй берган. Яъни, тўққизинчи ўринда бораётган «Трактор»ни учинчи ўриндаги «Машъал»дан атиги олти очко ажратиб турибди. Агар «Машъал» қоқилса, бундан тракторсозлар унумли фойдаланиб қолишлари мумкин. Албатта, бундай чигаллик чемпионатлар тарихида учрамаган. Карвонбошиликни эса кутилмаганда Олег Морозов шогирдлари «Насаф» жамоаси қўлга олган. Улар «Пахтакор»дан бир очко кўп жамғаришган. Водийнинг икки гранд жамоалари нафақат, мухлисларни балки футболнинг энг билимдон мутахассисларини ҳам лол қолдиришмоқда. Маълумки, «Нефтчи» доим биринчи ёки иккинчи ўринда чемпионатлар якунлари Тошкентда бошланган ўн кунлик ўқув-йиғин машғулотларини давом эттиришмоқда. Унда чемпионатимизда қатнашаётган маҳаллий футболчилар билан жисмоний ҳолатни тиклаш йўлидаги машқлар бажарилди.

Ўзбекистон-Қувайт ўртасидаги ўйинни бошқарадиган ҳакамлар гуруҳини Осиё Футбол Конфедерацияси яқиндагина эълон қилди. Учрашувни малайзиялик бош ҳакам Моҳд Солиҳ Субҳиддин бошқариб боради. Унга қанот ҳакамлари: Сайид Муҳаммад (Мальдив ороллари) ва Ишоқ Насаруддин (Малайзия) ёрдамлашади. Заҳирадаги ҳакам Мугуриах Маниам ҳамда учрашув комиссари Музаммил Муҳаммад. Иккиси ҳам Сингапур давлатидан.

Малайзиялик ҳакам бошқаради

Маълумки, 17 август куни Тошкентдаги марказий «Пахтакор» ўйингоҳида Ўзбекистон ва Қувайт терма жамоалари Германияда бўлиб ўтадиган Жаҳон Чемпионати саралаш баҳслари-нинг сўнгги турида майдонга тушишади. Мазкур ўйинга терма жамоа аъзолари пухта тайёргарлик кўришмоқда. Равшан Ҳайдаров шогирдлари Тошкентда бошланган ўн кунлик ўқув-йиғин машғулотларини давом эттиришмоқда. Унда чемпионатимизда қатнашаётган маҳаллий футболчилар билан жисмоний ҳолатни тиклаш йўлидаги машқлар бажарилди.

Ўзбекистон-Қувайт ўртасидаги ўйинни бошқарадиган ҳакамлар гуруҳини Осиё Футбол Конфедерацияси яқиндагина эълон қилди. Учрашувни малайзиялик бош ҳакам Моҳд Солиҳ Субҳиддин бошқариб боради. Унга қанот ҳакамлари: Сайид Муҳаммад (Мальдив ороллари) ва Ишоқ Насаруддин (Малайзия) ёрдамлашади. Заҳирадаги ҳакам Мугуриах Маниам ҳамда учрашув комиссари Музаммил Муҳаммад. Иккиси ҳам Сингапур давлатидан.

Суннатилла ИСЛОМОВ, «Миллий тикланиш» мухбири.

Milliy tiklanish
Муассис: Миллий тикланиш демократик партияси

Бош муҳаррир: Иброҳим ҒАФУРОВ | Бош директор: Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ

Таҳрир ҳайъати:
Қаландар АБДУРАҲМОНОВ, Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Раъно ЗАРИПОВА, Хайринисо МИРЗАЖОНОВА, Шарифа САЛИМОВА, Абдунаби СИДДИҚОВ, Жаннат ТОШМАТОВА, Олим ЎСАРОВ, Мунира ҚОРИЕВА

Газета 014-рақам билан рўйхатдан ўтган. Буюртма: Г – 628. Ҳажми 2 босма табоқ. Адади 1502. Сотувда эркин нархда

Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Саҳифаловчи: Раъно ИСМАИЛОВА

Босишга топшириш вақти 20.00. Нашр кўрсаткичи – 158

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32 уй

Телефонлар: қабулхона – 133-67-51, 136-56-29, бўлим – 136-58-80, реклама ва эълонлар бўлими – 136-58-73

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй

Босишга топширилди 20.00

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

Milliy tiklanish — millat kelajagi

Milliy tiklanish

Gazeta 1995-yil, 10-iyundan chiqa boshlagan

Har oyda ikki marta chop etiladi

O'zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasining ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy gazetasi

2005 yil, 12 avgust, Juma

15 (321) son

ОҚИЛОНА ВА ОДИЛОНА ҚАДАМ

Президентимизнинг «Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида»ги Фармони Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси фракциясининг кенгайтирилган йиғилишида жуда катта қизиқиш билан қабул қилинди. Фракциянинг кенгайтирилган йиғилишини фракция раиси Хуршид Дўстмуҳамедов олиб борди.

— Бу фармон — Инсонпарварлик ғояларига бўлган ҳурматни ошириш, демократик қадриятларни қарор топтириш бораси — даги муҳим амалий, оқилона ва одилона қадам бўлди, — дейди Х.Дўстмуҳамедов. — Жаҳондаги мамлакатлар жиноятчиликка қарши кураш, уни камайтириш усулларини қидириб келади. Қандай жазо берилса, жиноят камаяди деган савол доимо кўндаланг бўлиб турибди.

Дарҳақиқат, жиноий жазоларни либераллаштириш, суд — ҳуқуқ соҳаси — даги ислоҳотлар ўзининг самарасини бераётир. Фармонда 2008 йил 1 январдан ўлим жазоси бекор қилинади деб белгиланган, албатта, амалдаги қонунчиликка қўшимча ва тузатишлар киритишни тақозо этади. Ўлим жазоси бекор қилингач, умрбод ёки узоқ муддатга ҳукм этилган маҳкумларни сақлаш учун зарур ихтисослаштирилган муассасаларни қуриш, ўлим жазосини бекор қилиш моҳиятини аҳоли ўртасида кенг тушунтириш ишларини ташкил этишга қаратилган чора — тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш — нинг кўзда тутилганлиги бундай жиддий масалани ҳал этишнинг мақбул йўлидир. Ўлим жазосини бекор қилишнинг иқтисодий, сиёсий, ҳуқуқий жиҳатлари борки, бу борада чет эл тажрибаси ўрганилади. Илмий тадқиқотлар ўтказилади.

— Бу жуда муҳим тарихий воқеа бўлди, — дейди фракция аъзоси Олимжон Ўсаров. — Аҳолининг ҳуқуқий онги ривожланиб бориши давомида бу Фармоннинг аҳамияти чуқурроқ англаб етилади. Ўта оғир жиноятлар рўйхати камайтирилгани, ярашув институти жорий этилгани, жазоларни либераллаштириш натижасида мамлакатда жиноятлар сони камайгани кузатилаётир. Ўлим жазосини қўллаш майдиган давлатлар йилдан — йилга ортиб бораётир. Ўзбекистоннинг ҳам 2008 йилдан шу давлатлар қаторидан ўрин олиши, ҳуқуқшунос сифатида мени жуда қувонтирди. Инсон ҳаёти — олий қадрият. Уни ҳаётдан маҳрум этиш қайсидир маънода адолат мезонини бузишдир. Мустабидлик даврида судьяларнинг мавқеи нечта олий жазога ҳукм ўқигани билан белгиланган. Ўлим жазосини белгилаган судьяларнинг нечоғли изтиробга тушганини, руҳиятида ўзгаришлар бўлиб, маълум вақтга таътилга чиқиб кетганининг гувоҳи бўлганман.

Ҳали бу Фармон бўйича жуда кўп муҳим вазифаларни амалга оширишга тўғри келади.

— Ўлим жазосини бекор қилиш — бу инсонпарварликнинг олий намунаси — дир, — дейди фракция аъзоси Шарифа Салимова. — Айрим чет давлатларнинг мамлакатимиз ҳақидаги нохолис фикрларига ҳам жавоб бўлди бу Фармон. Жиноятчини тавба қилишига ҳам катта имконият пайдо бўлди. Бу Фармонни қайта — қайта ўқиб, мазмун — моҳиятини таҳлил этишимиз лозим.

— Кейинги кунларда жаҳоннинг кўплаб давлатларининг расмий вакиллари ҳам Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг ўлим жазосини бекор қилишга доир Фармони муҳим аҳамиятга эга эканини таъкидлашмоқда, — дейди Хуршид Дўстмуҳамедов йиғилишни ниҳоялар экан. — Ҳа, Ўзбекистоннинг олий жазони қўллашга мораторий жорий этмасдан туриб, ушбу жазони бутунлай бекор қилишга тайёр эканлиги суд — ҳуқуқ тизимини либераллаштириш масаласига қатъият ва атрофлича ёндашувидан далолатдир.

Куни кеча Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги «Миллий тикланиш» партияси фракциясининг кенгайтирилган йиғилиши бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикаси Олий Суди, Республика прокуратураси ва Республика Адлия Вазирлиги вакиллари ҳамда партия фаолларидан қатнашдилар. Йиғилишда Республикамиз Президентининг «Қамоққа олишга санкция бериш ҳуқуқини судларга ўтказиш тўғрисида»ги Фармони муҳокама этилди.

(Ўз мухбиримиз)

Хуршид ДЎСТМУҲАМЕДОВ:
—Ўлим жазосини бекор қилиш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Давлат энг ашаддий жиноятчиларнинг ҳаётини сақлаб қолиш йўлидан бораётган бир пайтда нега одамлар бир-бирларини ўлдирадилар? Нега улар бир-бирларини асрамайдилар?!

Олимжон ЎСАРОВ:
—Агар ўлим жазоси ижро этилса, суд хатосини тузатишга ҳам, жиноятчининг тавба қилишига ҳам имкон қолмасди. Ўлим жазоси бекор қилиниб, ўта хавфли ва шафқатсиз жиноятчиларга умрбод ёки узоқ муддатли қамоқ жазоси жорий этилиши қаттиқроқ таъсир қилади, деб ўйлайман.

Шарифа САЛИМОВА:
—Президентимизнинг ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисидаги Фармонини инсонпарварликнинг олий намунаси деб билдим. Ўз даврида ўлим жазоси бўлмаганида Чўлпонлар, Абдулла Қодирийлар, миллатнинг не-не улуғларининг умри бевақт хазон бўлмасди.

Фахриддин СОЛИЕВ:
—Ўлим жазосини бекор қилиш оқилона қадам бўлди. Ўзбекистон мураккаб ва ўта муҳим вазифани ҳал қилишга киришди. Инсонни асраш жуда муҳим. Албатта, буни кўпчилик маъқуллайди.

Лола САИДОВА:
—Инсонпарварлик тамойилига асосланган жамиятда ўлим жазосини бекор қилиш жуда катта мардлик. Европанинг 45 та давлатида ўлим жазоси бекор қилинган. Бу — мустақил Ўзбекистонимизнинг мавқеини оширадиган муҳим қадам бўлди.

Сарвар АБДУЛЛАЕВ:
—Ислом ақидаларида оғир жазоларни камроқ ижро қилинг, дейилади. Ҳаёт — бу Оллоҳ берган энг улуғ неъмат. Инсонни мутлақ ёмон деб бўлмайди. Президентимизнинг ушбу Фармони оғир жиноят қилган кимсани ҳам тарбиялаш учун бир имкондир. Бу Фармон адолат юзасидан ҳам айни муддао бўлди.

Хайринисо МИРЗАЖОНОВА:
—Ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисидаги Фармон жуда катта тарихий воқеа бўлди. Энди бу Фармоннинг мазмун-моҳиятини омма онгига сингдириш учун партиямиз фаоллари олдида муҳим вазифалар турибди. Бу Фармоннинг қабул қилиниши Президентимизнинг фуқароларга нечоғли меҳрибон эканининг яна бир далилидир.

Раъно Зарипова:
—Республикамиз мустақилликнинг дастлабки кунларидан бошлаб ўлим жазосини бекор қилиш ва уни босқичма-босқич жазо туридан чиқариб ташлашга амалий ҳаракатлар қилганлигини Конституцияси ҳам тасдиқлаб турибди. Конституциянинг 24-моддасида «Яшаш ҳуқуқи ҳар бир инсоннинг узвий ҳуқуқидир дейилган».

ШАРБАТГА ТЎЛДИ БОҒЛАР

Зариф Бурҳонни нафақат Қашқадарёда, балки бутун Республикада яхши билишади. Унинг номи тилга олинганда боғ-роғлар кўз ўнгингизга келади. Гўё у боғ яратиш учун дунёга келгандай. У етакчилик қилаётган Китоб туманидаги деҳқончилик саноат фирмаси азаматлари пахтачиликда ҳам, ғаллачиликда ҳам доимо илғорлар сафида. Боғдорчилик соҳасидаги тажрибалари ёзилса достон бўлади. Бу узумзорлар шарбатга тўлди.

Суратда: Зариф Бурхон, Рўзимурод Бозоров ва Ғайбулла Бозоровлар узумзор оралаб ҳосил чўғини кўздан кечиришаётир.

Бахтиёр АКРАМОВ олган сурат.

ҒОЛИБЛАР АНИҚЛАНДИ

«Миллий тикланиш» мухбирлари хабар берадилар

Яқинда Тошкент шаҳри Миробод тумани «Ўзбекистон» маҳалласининг гузарида «Маҳалла куни» кўрик танловига бағишланган тадбир бўлиб ўтди.

Ушбу тадбир Миробод туман ҳокимияти, туман «Маҳалла» хайрия жамғармаси, Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Тошкент шаҳар Кенгаши ва бошқа сиёсий партиялар ҳамкорлигида ўтказилди. Миробод туман маҳаллалари фаоллари орасида бешта номинация бўйича ўтказилган кўрик-танловнинг ғолиблари фахрий ёрлиқ ва қимматбаҳо совғалар билан тақдирландилар. Танлов натижаларига кўра «Энг обод маҳалла» номинациясига «Толариқ» маҳалласи, «Энг ибратли маҳалла оқсоқоли» номинациясига «Темирйўлчилар» маҳалла фуқаролар йиғини оқсоқоли А.Абутов, «Энг фидойи маҳалла посбонлар сардори» номинациясига «Истиқлол» маҳалла посбонлар сардори П.Қўчқоров, «Энг яхши маҳалла Хотин-қизлар қўмитаси раиси» номинациясига «Байналмилал» маҳалла Хотин-қизлар қўмитаси раисаси А.Ачилова ва «Энг намунали диний-маърифий ва маънавиий-аҳлоқий тарбия масалалари бўйича маҳалла маслаҳатчиси» номинациясига «Фурқат» маҳалла қўмитаси раиси маслаҳатчиси М.Иноятова лойиқ деб топилдилар.

Тадбирни туман «Маҳалла» хайрия жамғармаси раиси Н.Зоҳидов қуйидаги сўзлар билан очди: «Маҳалла — жамиятнинг асосий негизидир. Ҳар йили август ойининг биринчи якшанбасида ўтказиладиган, анъанага айланиб қолган «Маҳалла куни» кўрик-танлови Ўзбекистон Республикаси Президентининг маҳаллалар фаолиятини ривожлантиришга ва шакллантиришга қаратилган ислоҳотларнинг бир йўналиши ҳисобланади».

Тадбирда Миробод туман ҳокими Д.Тураев, «Ўзбекистон» маҳалласи оқсоқоли Т.Шамсиев, Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Тошкент шаҳар Кенгаши аъзоси М.Юнусхўжаева ва бошқалар сўзга чиқишди.

«БИЛДИРСОЙ»ДА БИР КУН

«Ҳар фаслнинг уз зинати бор, ҳар фаслнинг ўз фазилати». Тўрт фасл ичида жазирама ёзнинг ҳам ўзига яраша завқи, сурури бор.

Айниқса, ёзнинг иссиқ кунларида сўлим гўшаларда дам олганга, ҳордиқ чиқарганга нима етсин. Ўлкамизнинг тоғли жойларининг салқин ҳавоси ёзнинг иссиқ кунларида ҳар бир инсонни ўз бағрига чорлайди.

Болаларнинг дам олиш оромгоҳлари асосан юртимизнинг тоғли гўшаларида жойлашган. Шулардан бири Тошкент вилоятидаги «Билдирсой» ёзги соғломлаштириш оромгоҳидир. Болаларнинг вақтларини янада мазмунли ўтказиш мақсадида бир қанча тадбирлар, учрашувлар уюштирилди. Шундай тадбирлардан бири Мирзо Улуғбек тумани «Маънавият ва маърифат» маркази ҳамда ЎзМТДП Мирзо Улуғбек тумани Кенгаши ҳамкорлигида «Сен каби муқаддас Ватан қайда бор» мавзусида ўтказилди. Бу тадбирнинг ўтказилишида «ТТЗ» ОАЖ раҳбарияти, Маънавият-маърифат маркази, хусусан, ОАЖ раиси ўринбосари М.Назарметов, бош мутахассис Қ.Исмоиловларнинг ҳам хизматлари таҳсинга лойиқдир.

Учрашувга ташриф буюрган болалар шоири Миразиз Аъзам, ёзувчи Салимат Вафо, шоира Хосият Рустамовалар болажонларга ўз ижодларидан намуналар ўқиб бердилар. Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети доценти, ЎзМТДП Мирзо Улуғбек тумани раҳбари Раҳмонова, Мирзо Улуғбек тумани «Маънавият ва маърифат» маркази раҳбари Ҳалима Жуманиёзовалар сўзлаб берган болаликдаги қизиқарли воқеалар, билдирган самимий тилак ва истаклари болажонларнинг дилларига қувонч бағишлади. Учрашув иштирокчилари ва ўқувчилар ўртасида бўлиб ўтган қизиқарли савол-жавоблар тадбирнинг яна ҳам жонли ўтишини таъминлади.

Тоғ ёнбағри бўйлаб кетма-кет жойлашган отряд-лагерларнинг ётоқхоналари, бассейн, спорт майдонлари билан танишиш учун мен-монларнинг анча «тер тўкишларига» тўғри келди. Албатта-да, шаҳарда юриб ўрганган ҳар бир одам учун ҳам 360га яқин зинадан чиқиб-тушишнинг ўзи бўлмайди.

Куннинг иккинчи ярмида тумандаги «Гулшан» ва «Феруза» маданият уйи ходимлари болалар хизматида бўлишди. Улар ижросидаги қўшиқларга рақс тушаётган болаларнинг қувончига меҳмонлар ҳам ўз қарсаклари билан шерик бўлдилар. Концерт дастуридан сўнг оромгоҳда дам олаётган Меҳрибонлик уйи тарбияланувчиларига Мирзо Улуғбек тумани ҳокимлиги томонидан эсталик совғалари топширилди.

Партия ҳаёти

ҲАЁТ ЧАШМАЛАРИ

Шарифа САЛИМОВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати.

... «Фаркат қасабаси ғоят хушҳаво ва дилкаш жойдирки...

... Чангида йўқолган улоқни эгаси томма-том излаб, Кавардондан топган экан»

... Бу ерда биринчи инсон палеолит даврида илк бор пайдо бўлган...

... Қуёш йил мобайнида 3000 соатдан кўпроқ туман ерларига ўз нурини сочиб туради...

... Паркентсой, Бошқизилсой, Оқсоқотасой — Паркентнинг йирик дарёлари...

... «Ё пирим, деб майдонга тушадилар»...

Паркент ҳақида сўз айтмоқдан аввал мозийга бир назар ташлайдиган бўлсак, XI асрнинг етук адибларидан бири Восифий, Сауран мадрасасининг мударриси(ўқитувчиси) Сайид Шамсиддин Муҳаммад Қурти ҳамроҳлигида Фаркатда шайхулислом хўжа Абд ар-Разақа ҳузурида бир ҳафта меҳмон бўлгандан сўнг, Фарғонанинг Ахси шаҳрига сафари пайтида бетоб бўлиб, Номданак қишлоғида икки-уч ой даволанади ва бу ердан олган таассуротларини: «Фаркат қасабаси ғоят ҳушҳаво ва дилкаш жойдирки, Боғи Эрам ундан хижолат тортиб, юзини беркитиб олган эди. Жаннат боғи унинг чашмаларига рашк қилиб, ҳавзи кавсардан оғзига сув олганди. Зилолдек сувлари тириклик чашмасини қора ерга киритиб юборган эди. Жонга малҳам об-ҳавоси жон бахш этувчи масиҳо нафасини оддий шамолча кўзга илмасди» деб таърифлайди. Чиндан, ўзининг бетакрор табиати, жонбахш ҳаволари, тилни ёрадиган қора кишмишлари, зилол булоқлари, кўли қадоқ, камтар — меҳнаткаш халқи билан Ўзбекистон харитасида ўз ўрнига эга, азим пойтахтдан 40 километр узоқдаги Чотқол тизмаларининг гўзал ён бағирларида жойлашган Паркент ҳақида яна бошқа қадимий қўлёзмаларда кўп ёзилган.

Археологик изланишлар натижасида жанубий чотқол тизмаларида ибтидоий одамлар яшаган ғорлар ва очиқ маконлар топилган. Топилмалар қадимги тош асрига мансуб бўлиб, бу ерларда биринчи одамзод палеолит даврида пайдо бўлганини кўрсатади. 1963 йилда ЎзРФА Археология институтининг Чотқол-Қурама гуруҳи томонидан Невич қишлоғи яқинида қора сланецдан силлиқланган қурол-тош топилиши, шу атрофларда чақмоқ тош саноати устахоналарининг аниқланиши ибтидоий одамлар тоғ тизмаларида илк бор хом ашё топиб, қурол ясашни ўзлаштирганидан далолат беради.

1934 йили қадимшунос Мирмуҳамедов Бошқизилсойнинг юқори оқимида жойлашган Невич қишлоғи яқинида қоя тошларга ўйилган қадимий тасвирларни (петрографлар) аниқланган. А.Кабиров уларни 1969 йили батафсил таҳлил қилиб, 600дан зиёд тасвирларни ажратган.

Академик Ю.Ф.Буряков бошчилигида Тошкент вилоятининг археологик харитасини тузиш жараёнида Паркент тумани ҳудудида ўнлаб ўтроқ қабилаларнинг археологик ёдгорликлари аниқланган. Улар асосан хом ғиштдан қурилган кўрғонлар бўлиб, вақт ўтиши билан емирилиши натижасида сунъий тепалар шаклида сақланиб қолган. Маҳаллий аҳоли уларни «Юмалоқтепа» деб аташади. Шаҳарлар ва қишлоқлар сероблигидан бу ер яқингача Еттикент деб аталган. Кўҳна Паркент, Заркент, Номданак, Ҳисорак, Сўқоқ қишлоқлари улар ичида энг йириклари ҳисобланган. Бу ерларда шаҳар ва қишлоқларнинг гавжумлигини таърифловчи: «Чангида йўқолган улоқни эгаси томма-том излаб Кавардондан топган экан» деган нақллар ҳали ҳануз халқ тилида сақланиб қолган.

(Давоми 2-бетда).

Сўз ЎзМТДП етакчиларига

ҲУҚУҚИЙ ИСЛОҲОТЛАР ИНСОН УЧУН

Лола САИДОВА,
ЎзМТДП Марказий Кенгаши аъзоси, юридик фанлари доктори.

Ўзбекистон Республикаси мустақил, суверен давлат шароитида 14 йиллик ривожланиш жараёнида яшамоқда. Тарихий нуқтаи назардан қисқа бўлган бу давр, Ўзбекистонда давлатчилик асосларининг шаклланиши, давлат механизмининг энг илғор ва самарали усулларини барпо қилиш, жамият ҳаётини демократлаштириш, иқтисоднинг эркин ривожланишини таъминлаш ва энг муҳими, адолатли фуқаролик жамиятини қуриш мақсадини изчил амалга ошириш билан характерланади.

Шубҳасиз, энг илғор ва инсоният цивилизациясининг ютуғи бўлган демократик ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятини қуриш мақсадида олиб борилаётган ислоҳотлар катта бир жараённи ташкил этади. Шу мақсадда давлат ва жамият институтларининг ҳуқуқий асосларини яратиш, уларнинг мустаҳкам пойдеворини барпо этиш ҳуқуқшунослигининг энг асосий вазифасидир. Президентимиз Олий Мажлиснинг қўшма мажлисидаги сўзлаган нутқида айнан шу масалаларга диққат-эътиборини қаратди.

Жамиятимизни демократлаштириш юртимизда ҳуқуқий, фуқаролик жамияти қуриш концепциясига асосланади. У жамият ва давлат ҳаётининг барча жабҳалари камраб олган бўлиб, ҳуқуқий ислоҳотларнинг уч асосий йўналишда, яъни ҳокимият тузилмаларини, суд-ҳуқуқ тизимини ва фуқаролик жамияти институтларини шакллантириш-даги масалалардан иборатдир.

Бу борадаги биринчи йўналиш — давлат қурилиши ва бошқаруви соҳасидаги ислоҳотлардир. Давлат бошқарувида — олий ҳокимият вакиллик органи парламент фаолиятини янада такомиллаштириш, икки палатали тизимга ўтиш билан изоҳланади. Аксарият демократик давлатларда қўлланилаётган бу тизим, қонун ижодкорлик фаолиятининг сифатига, унинг самарадорлигига бевосита ижобий таъсир кўрсатади.

Илк бора доимий асосда ишлайдиган профессионал парламент институтининг барпо этилиши, бизда парламентаризм институтининг ривожланишига ва унинг давлат бошқарувидаги етакчилик мавқеини кўтаришга қаратилгандир.

Ҳозирги кунда Қонунчилик палатасида ҳам, Сенатда ҳам ташкилий жараёнлар пухта ҳуқуқий механизмга эга бўлиши, улар амалиётда тажрибадан ўтиши учун тегишли қабул қилинган қонунларнинг татбиқ этиш босқичи кетмоқда. Эндиги вазифа парламентнинг қонун ижодкорлик фаолияти сифатини кўтаришдир. Сенатда эса, умумдавлат ва ҳудудий манфаатларнинг мутаносиблигига эришиш аҳолининг мамлакат ижтимоий-сиёсий ҳаётидаги иштирокини ва кўламини янада кенгайтириш мақсадида Сенатга вилоят, шаҳар, туман депутатларидан сайланган вакилларнинг фаоллигини ошириш лозимдир. Бир сўз билан айтганда, Ўзбекистонда профессионал парламентаризмнинг ҳуқуқий ташкилий асослари барпо этилди, унинг самарали фаолият юритиши эса айни пайтда долзарб бўлиб турибди.

Демократик ислоҳотларни ҳуқуқий таъмин этишдаги иккинчи йўналиш ижроия ҳокимият: ҳуқуқий-тартиботни янада кучайтиришдир.

(Давоми 3-бетда).

БУГУНГИ СОНДА:

2-бетда
Армия давлат таянчи — тинчлик кафолати

3-бетда
ПОРА ОЛАЁТГАН... ДОМЛА

4-бетда
Таътил қандай ўтаяпти, болажон!

Мустақилликнинг 14 йиллиги олдидан

«Армия–давлат таянчи, тинчлик кафолати». Яқинда «Шарқ» нашриёт–матбаа акциядорлик компанияси бош таҳририятида шу ном остида нашрдан чиққан(Тузувчилар: тарих фанлари доктори, профессор Ҳамдам Содиқов, тарих фанлари номзоди, подполковник Ислом Иноятов, Республикада хизмат кўрсатган журналист Сафар Остонов ва бошқалар) бу китоб чиндан ҳам Ватан тарихини севган ҳар бир юртдошимиз учун зарур қўлланмадир. Унда Ўзбекистон мустақилликка эришган кундан то бугунгача бўлган даврдаги Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари тарихи, ютуқлари, муаммолари ёрқин акс этади.

ЭЪЗОЗЛИ ВА ЗАРУР ДАСТУР

Хўш, ўз–ўзидан бир савол туғилиши табиийдир. Миллий армия тузиш ғояси қачон ва ким томонидан илгари сурилган? Асосий саббаблар нималардан иборат?

Китобда бу саволларга жавоблар тўла–тўкис берилган.

«... Қуролли кучларимизни ташкил этиш фикри, – деб ёзган эди Ислом Каримов, – менда илк бор 1991 йил август ойида, Москвада ГКЧП бош кўтарган таҳдидли кунларда пайдо бўлган эди. Эҳтимол, бугунги ёшларимиз буни яхши билмас, аммо 1991 йил 18 август куни Москвада Марказий бошқарув ва ҳарбий идораларда энг юқори лавозимларни эгаллаб ўтирган бир гуруҳ амалпараст, фитначи шахслар СССРнинг амалдаги президенти М.Горбачевни ўз вазифасидан четлатиш учун давлат тўнтариши уюштирган ва бутун ҳокимият ГКЧП – Фавқулодда ҳолат давлат комитети тасарруфига ўтди, деб эълон қилган эди. Ўша кунларда мен Ўзбекистон раҳбари сифатида расмий ташриф билан Ҳиндистонда сафарда эдим. 1991 йил 19 август куни кечқурун сафардан қайтиб келганимда мени Тошкент аэропортида биринчилар қаторида Туркистон ҳарбий округи қўмондони ва Москва йўллаган бир неча генераллар кутиб олди. Агарки, хаёлан ўша дамларга қайтиб, ўша вазиятни бир сўз билан ифода қилиб айтадиган бўлсак, аэропортнинг ўзидаёқ қандайдир бир кескинлик, таҳлика ва хавф–хатар нафаси ҳавода кезиб юргандек туюларди.»

Президент Ислом Каримов бундан 14 йил муқаддам мавжуд тарихий вазиятни ўзининг шахсий кечинмалари орқали таҳлил этгани диққатни жалб қилади.

– Бу генералларнинг кўриниши, – деб хотирлайди Президент, – важоҳати, гап–сўзлари битта маънони англатар эди. Яъни уларнинг қиёфаси, фавқулодда шахдам қадам ташлашидан, худди, бўлди энди, ўзини эркин тутиш, эркин фикр юритиш, марказнинг буйруқларини муҳокама қилиш замони ўтди, энди бизнинг айтганимизни бажарадиган вақт келди ва мана шундай тартиб–интизомни биз ўргатамиз, деган очиқ таҳдидни ҳис қилиш мумкин эди. Улардан баъзиларининг ҳовлиқиб, ўпкасини босолмай, Ўзбекистонни бошқа республикалар қатори яна шундай ҳаракатларни қўллаб–қувватлаш учун шошилинч равишда қарорлар қабул қилиш ва амалга оширишга тезлагани ҳали–бери ёдимда турибди. Шундай қалтис дамларда ҳарбийларнинг майдонга чиқиши, ўз қудрати ва ҳукмронлигини намойиш этиши ва керак бўлса, ҳеч нарсадан тап тортмай куч ишлатишга тайёрлигини сезиш, бундай пайтда армиянинг нақадар даҳшатли кучга айланиши мумкинлигини тасаввур қилиш қийин эмас эди... Ўзбекистонни ўзи танлаган тараққиёт йўлидан қайтаришга қаратилган жиддий ҳаракатлар Миллий армиямизни шакллантириш ҳақидаги фикр ва мақсадларни уйғотишга ва бу борада амалий ишларга ўтишга сабаб бўлди, десам ҳақиқатни айтган бўламан...

Чиндан ҳам 90–йиллар манзараси мураккаб эди. Янги вужудга келган мустақил давлатнинг Мудофаа вазирлиги қайси бинода жойлашганлиги ҳам муҳим аҳамиятга эга эди. Дастлаб вазирлик учун Президент Девони биносида бир хона ажратилди. 1991 йилнинг октябрида эса вазирлик Мустақиллик майдонидаги Фуқаролар мудофааси қўмитаси биносига кўчирилди ва унда 12 офицер, 3 ходим иш бошлади. Орадан уч ой ўтар–ўтмас, Президент Мудофаа ишлари вазирига қўнғироқ қилиб: «Сен қаерда ўтириб–сан?» деб сўрайди. Жавобини эшитгач: «Нима сабабдан Туркистон ҳарбий округи биносига ўтмадинг? Ўша ерга кўчгин!» деб топшириқ беради. Айни пайтда, Туркистон ҳарбий округи қўмондони генерал–лейтенант Кондратьевга ўз биносидан Республика Мудофаа вазирлигига жой ажратиш топширилади. Орадан чамаси икки–уч ҳафта ўтгач, Президент яна ўша савол билан мурожаат этади. Мудофаа вазири: «Топшириғингиз бажарилди, вазирлик Туркистон ҳарбий округи биносига кўчирилди», деб рапорт беради. Шунда Президент: «Мудофаа вазирлиги ўша ерда жойлашганлигини ким билади? Мен ҳар куни икки марта ўша ердан ўтаман, аммо «Туркистон ҳарбий округи қўмондонлиги» деган ёзувни кўряпман, холос. Энди фуқароларимиз Ўзбекистоннинг ўз Мудофаа вазирлиги, давлат ва фуқароларимизнинг ҳимоячиси борлигини билиши керак», дейди. Эртаси куни эрталаб генерал Кондратьев хизматга келганида, бино узра Ўзбекистон Республикаси байроғи ҳилпираб тургани ва эски ёзув ўрнида «Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги» деб ёзилган пешлавҳасини кўриб ғазабга келади. Мудофаа вазирининг ҳузурига важоҳат билан кириб, ғазабини яширмай: «Туркистон ҳарбий округи 1867 йилдан бери бу ерда турган, бундан кейин ҳам туради», дея Туркистон ҳарбий округи биносидан Ўзбекистон байроғини ва янги пешлавҳани олиб ташлашни талаб қилади. Талаби бажарилмаган тақдирда Москвага мурожаат этиши ва шахсан Республика президенти Ислом Каримовга ҳам айтишини билдиради. Ўша кунгача Туркистон ҳарбий округи қўмондонлари учун республикадаги барча раҳбарларнинг эшиклари доим очиқ эди. Ўшанда биринчи бор Туркистон ҳарбий округи қўмондони Президент ҳузурига кира олмайди. Ўсал бўлган генералга Президент Республика мудофааси билан боғлиқ барча масалаларни ўз мудофаа вазири орқали ҳал қилажаги ва барча саволлар билан мудофаа вазири ёки мудофаа масалалари билан шуғулланувчи Президент маслаҳатчисига мурожаат этиш мумкинлиги билдирилади. Шу пайттача айтгани–айтган, дегани–деган бўлишига ўрганган генерал Кондратьевнинг Давлат маслаҳатчиси олдига кириб, ўз норозилигини изҳор этишдан бошқа иложи қолмайди. Шундан сўнг Президент мудофаа вазирини ҳамда Давлат маслаҳатчисини ҳузурига чақириб ва вазирдан кулимсираб: «Нима тўполон бошлаб юрибсан?» деб сўрайди. Топшириқни Президент томонидан берилганини англамаган маслаҳатчи вазирга унинг хатти–ҳаракатлари Конституцияга зид эканлигини, Ўзбекистон байроғи Парламент, ҳукумат ва Президент қарорғоҳи биноларидагина осилиши мумкинлигини айтиб, танбеҳ бера бошлайди. Бунга қарата Президентимиз хотиржамлик билан: «Энди мустақил бўлдик, халқимиз, одий фуқароларимиз ўз байроғи ва қуролли кучларига ишониши, улар билан ғурурланиши керак. Байроқ ҳам, ёзув ҳам менинг топшириғим билан қўйилган. Байроғимиз мустақиллигимиз рамзи сифатида ҳилпираб тураверсин», деб айтади.

Шундан кейин ҳам Тошкентда қолган Кондратьев янги воқеликни тан олишни истамай, «ётиб қолгунча отиб қол» қабилида иш тута бошлайди. Ўзбекистонда қолиб хизматни давом эттириш истагини билдирган офицерларни сотқинликда айблаб, жамоатчиликда салбий фикр уйғотишга зўр бериб уринади. Шунда Президентимиз қатъият кўрсатиб, Ўзбекистон ўз Қуролли Кучларига эга эканлигини ва интифоққа тегишли ҳарбий округнинг ҳудудимизда қолишига ўрин йўқлигини айтади. Шашти синган генерал республика ҳудудидаги ҳарбий техника ва қурол–яроғларни оммавий равишда олиб чиқиб кетиш чораларини излай бошлайди. Бунга жавобан Президент ҳарбий техника ва қурол–яроғларни Ўзбекистон ҳудудидан олиб чиқиб кетишни тақиқлаш тўғрисидаги Фармонни имзолайди. Шундан сўнг Туркистон ҳарбий округи таркибида бўлган қўшинлар бирма–бир Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги ихтиёрига ўтказила бошланди. Бу қадам Президентимиздан нақадар катта ирода талаб этганлигини шунда ҳам кўришимиз мумкинки, Россия Президенти Б.Н.Ельцин фақат 1992 йилнинг май ойидагина Россия мудофаа вазирлигини жорий этади. Мудофаа вазири этиб П.Грачёвни тайин қилар экан, СССР Мудофаа вазирлигини бекор қилишни истамай, генерал Шапошниковни ўз вазифасида қолдиради. Шу ўринда истеъфодаги полковник Фаттоҳ Туроповнинг ҳикояси диққатга лойиқ. «1992 йилнинг 23 январ куни сира ёдимдан чиқмайди. Ўша пайтда мен Жамбул вилояти ҳарбий комиссари лавозимида ишлардим. Тошкентдан мудофаа вазири қўнғироқ қилиб, зудлик билан етиб келишимни айтди.

Вазирлик Мустақиллик майдонидаги Граждан мудофааси биносида жойлашган экан. Вазир мени очиқ чеҳра билан кутиб олди. Унинг ниғоҳида қандайдир кўтаринки руҳ, ҳаяжон сезиларди.

– Гап бундай, Фаттоҳ, – деди у менга тик қараб, – катта ишлар бошланяпти...

У менга Президентдан олган топшириқлари ҳақида тўлқинланиб сўзлади. Бошқа республикаларда хизмат қилаётган ўзбек солдат ва офицерларини тезлик билан Ўзбекистонга тўплаш керак–лигини айтди. Энг асосий вазифалардан яна бири Туркистон ҳарбий округи қисмларидаги мавжуд ҳарбий техника, қурол–яроғлар ташқарига чиқиб кетишига йўл қўймаслик эканлигини тушунтирди.

– Биз энди ўз армиямизга эга бўламиз, – деди у қандайдир ички ғурур билан, – чин маънодаги ўзбек армиясига!

Тўғриси, унинг ҳаяжони менга ҳам ўтди. Чунки ўша даврда ҳарбий бўлган ўзбек офицерлари яхши билишади, қанақа шароитда яшаб, ишлаганимизни. Совет Армиясида хизмат давомида биз кўп камситилишларни кўрганмиз.

Мана ўзимдан мисол. 1964–68 йилларда Тошкент олий умумқўшин қўмондонлик билим юртида ўқиганман. Иккита рота курсантлари сафида бор–йўғи олти нафар ўзбек бор эди. 80 кишидан атиги 6 киши! Уларнинг кейинги хизматлари ҳам ҳавас қиладиган даражада бўлмади. Барчаси подполковник унвонидан нари кўтарилмай, истеъфога чиқарилган. Мен билим юртини тугатгач, Германияда хизмат қилдим. Икки мингдан зиёд офицерлар сафида ўзбеклардан тўрт киши эдик.

1973 йили Москвада Фрунзе номидаги ҳарбий академияда ўқиганда ҳам, мен билан уч ўзбек офицери бор эди, холос. Улардан бири Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари Бирлашган штаб собиқ бошлиғи, генерал–полковник Тўлқин Қосимов эди.

Академияни битиргач, мени Ўрта Осиё ҳарбий округига хизматга йўллашди. Алоҳида разведка батальони, сўнг полк командири сифатида хизмат қилдим. Полким энг яхши полклар қаторида эди. Германияда ҳам батальонимни намуна қилиб кўрсатишарди. Лекин биз, ўзбек офицерлари ўсиши учун имконият туғилганда ҳам сунъий тўғаноқлар кўп бўларди. Бир мисол. 1983 йилда Генерал Панфилов номидаги дивизияга мени командирнинг биринчи муовини лавозимига кўтаришмоқчи бўлишди. Тавсиялар ёзилди. Лекин охир–оқибатда, турли важлар билан менинг ўрнимга подполковник Сергеевни тайинлашди. Ўшанда менга яқин бўлган офицерлардан бири, рус йигити «билсанми, сени нега ўтказишмади?» деб сўраганида мен сабабини сезган бўлсамда, «бошлиқлар билади, биз кичкина одам–миз», дедим. У эса «офицер сифатида билиминг, тажрибанг етарли. Фақат миллатинг ҳалақит берди», деган эди менга ачингандай бўлиб. Биз ўзбек офицерлари ҳам бошини баланд кўтариб юришини, тенг ҳуқуқли бўлишини жуда хоҳлаганмиз. Афсуски, бунга йўл қўйилмасди.

Вазир менга сизни Республика ҳарбий комиссари лавозимига тайинламоқчиман, деганида тўғриси, ҳаяжонланиб кетдим. Чунки бундай лавозимларга муносиб кўришимиз етти ухлаб тушимизга ҳам кирмаганди. Комиссар сифатида чиқарган биринчи буйруғим вилоятлар ҳарбий комиссарларига жойлардаги ҳарбий техниканы ташқарига чиқиб кетмаслик чораларини кўриш ҳақида бўлди. Айниқса, чегарамизларидаги қисмлар устидан назоратни кучайтирдик. Натижада, қанчалаб танк, тўп, самолёт, вертолётларнинг республика ҳудудидан олиб кетиш ҳолларининг олди олинди.

Бугун бу гапларни айтишга осон, лекин ўша, мустақилликнинг дастлабки ойларида Президентимиз ҳушёрлик қилиб, олдиндан чора кўрмаганида Туркистон ҳарбий округи иштиёридаги кўплаб техника ва қурол–яроғлар олиб чиқиб кетилган бўларди. Бу йўқотишлар қанчага тушишини ҳисоблаб кўринг. Бир танк ёки бир самолёт қанча туради?».

Тўпламда миллий ҳарбий кадрлар масаласи қай йўсинда ҳал этилганига доир қизиқарли фикрлар баён этилган. Ислом Каримов Қуролли Кучлар Олий Бош Қўмондони сифатида қуйидаги бош масалага диққатни қаратди:

– Ишни шундай йўлга қўйиш зарурки, токи кадрларни тайёрлаш энг замонавий талабларга мос келсин, ҳарбий фаннинг энг сўнгги ютуқлари, иккинчи жаҳон уруши ва ундан кейинги урушларнинг жанговар ҳаракатлари тажрибаси, хусусан, мен буни алоҳида таъкидламоқчиман, афғон урушидаги жанговар операцияларни ўтказиш тажрибаси ҳисобга олинсин.

Китобда Қуролли Кучлар тизимлари ва улардаги ислоҳотлар хусусида Олий Бош Қўмондоннинг билдирган фикрлари муфассал баён этилади. Ҳарбий сиёсатнинг асосий йўналишлари кўрсатилади. Ўқувчи улардан кўп ахборот олади.

Маълумки, Ислом Каримов бошчилигида ишлаб чиқилган ҳарбий доктринада давлат хавфсизлигининг минтақа хавфсизлиги даражасига кўтарилгани, юртимиз дунёнинг етакчи давлатлари, биринчи навбатда, Шарқ ва Ғарб мамлакатларининг бир–бирига мос келмайдиган манфаатлари юзага чиқадиган сарҳадларнинг узвий қисми эканлиги ҳисобга олинган.

Қуролли Кучларни ислоҳ қилишдаги орттирилган тажрибалар умумлаштирилган ҳолда Миллий Хавфсизлик Концепцияси ва Мудофаа Доктринасига мувофиқ 2000 йилдан бошланган.

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазири лавозимига ҳарбий бўлмаган фуқаро шахс (академик Қодир Ғуломов)нинг тайинланиши етакчи хорижий давлатлар тажрибасига мос бўлиб, бундан кўзда тутилган мақсад – жамиятда ҳарбийлар билан фуқаролар ўртасидаги яқдилликни янада мустаҳкамлаш, мамлакат ҳарбий қурилишига фуқаро назорати механизмини татбиқ этишдир. Бу мудофаа соҳасида қабул қилинган қарорлар ошкоралигини, Қуролли Кучларни ривожлантириш бўйича устивор йўналишлар белгиланганда холисликни, шунингдек, бозор ислоҳотлари шароитида мамлакат хавфсизлигини мустаҳкамлаш ишларига маблағ ажратиш масалаларини кўриб чиқишда армия, ижро ва қонунчилик ҳокимиятлари фаолиятини мувофиқлаштириш имконини беради.

Китобдан ўқувчи Ўзбекистон Республикаси Президенти, Қуролли Кучлар Олий Бош Қўмондони Қуролли Кучларни ислоҳ қилишнинг қандай долзарб вазифаларни белгилаб берганидан воқиф бўлади. Улар ҳарбий хизмат нуфузини, Ватан ҳимоячиси мавқеини юксалтириш, армияни илғор давлатлар тажрибаси бўйича контракт асосида тузиш, муддатли ҳарбий хизматни 18 ойдан 12 ойгача қисқартириш, ҳарбий хизматни ўтаганлар резервини тайёрлаш, чақирувнинг ҳеч қандай қонунбузарликларга йўл қўймайдиган тизимини ташкил этишдан иборат.

Олий Мажлиснинг иккинчи чақириқ ўнинчи сессиясида қабул қилинган «Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғриси–да»ги Қонунда Президентимиз айтган барча фикрлар ўз ифодасини топди.

Шу тариқа кам сонли, юксак маҳоратли Қуролли Кучларни ташкил этиш, улар сонини босқичма–босқич қисқартириш имконини берадиган ҳарбий ислоҳотларнинг жуда масъулиятли ва мураккаб навбатдаги босқичи бошланди.

Бу режали тарзда қўшинларни контракт асосида тўлдириш, резервчилар тайёрлашнинг янги тизимини ташкил этиш, тежалган молиявий ва моддий воситаларни, қўшинлар тайёргарлиги сифатини яхшилаш, техник жиҳозлаш, ҳарбий хизматчилар турмуш даражасини юксалтиришга имконият яратади.

> **Армиянинг профессионаллиги энг аввало ҳарбий хизматчиларда қатъий ҳаётий позицияни, шунингдек, ватанпарварлик дунёқарашини, уларга ишониб топширилган қурол–яроғ ва техникани эгаллаш ҳамда ишлатишда юксак ҳарбий маҳорат ва профессионал кўникмаларни тарбиялаш ва мустаҳкамлашдан иборатдир.**
>
> **Ислом КАРИМОВ**
>
> **Ўзбекистон Республикаси Президенти, Қуролли Кучлар Олий Бош Қўмондони.**

Ислоҳотларнинг ҳар янги босқичига ўтган сайин Қуролли Кучлар сафида хизмат қилиш ёшлар учун қизиқарли ва нуфузли бўлиб бормоқда. Бугун муддатли хизматга борадиган чақирилувчи катта синовтанловдан муваффақиятли ўтсагина аскар бўла олади.

Хулоса қилиб айтганда, «Армия – давлат таянчи, тинчлик кафолати» тўплами Қуролли Кучларимиз тарихи, бугуни ва келажаги хусусида ўқувчида яхлит манзара ҳосил қилади.

Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ.

ҲАЁТ ЧАШМАЛАРИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Мен бу ерда ўзлари Паркент туманида туғилиб ўсиб, бугунги кунда республикамизда етук олим бўлиб етишган, «Паркент тумани» номли илмий–оммабоп рисола ёзиб, уни нашрга тайёрлаётган ҳамюртларим С.Ҳусомиддинов ва М.Шерматовларнинг туман тарихини ўрганишдаги хизматларини алоҳида таъкидлаган бўлардим.

1926 йили 29 сентябр куни ташкил топган, умумий ер майдони 108 минг гектарни ташкил этувчи, 2005 йилнинг 1 январ ҳолатига кўра аҳолиси 118 мингни ташкил этадиган Паркент туманининг тарихи ўзи алоҳида мавзу. 711 йилдан бошланган араблар истилоси, кейинчалик Қорахонийлар давлати тарихига кирган, 1141 йилда қорахитойлар зулмининг жабрини тортган, XIII асрнинг бошида қисқа муддат Муҳаммад Хоразмшоҳ давлати таркибида бўлган, 1219 йилда–Чингизхоннинг юриши натижасида вилоятнинг мўғуллар ҳокимлиги остига ўтиши, айниқса, Паркент ва Номданак шаҳарларининг вайрон қилиниши, харобаларга айланиши, ирригацион иншоотларнинг бузилиб, экинзорларнинг қаровсиз қолиши, кўплаб конларнинг беркилиши, саноат, савдо–сотиқнинг инқирозга учраши тарихнинг ҳали ўқилмаган саҳифалари олдида барчамизнинг бурчдорлигимизга улуғ ишорадир.

107 ёшли Нисоби аяга

Юзларида ажинлар эмас,
Уч асрлик кечмиш хатлари.
Балки, улар қўҳна дунёга
Айтилмаган кўнгил дардлари.

Қанча кунлар ташвишда ўтди,
Қанча кунлар шодон, бахтиёр.
Шу кунларга етдингиз, шукр,
Бу кунларга етмаганлар бор...

Болалигимни эслайман. Заркент қишлоғида «Заркент ота» зиёратоҳи бўлиб, у ер кўпинча қаровсиз ҳолда ётарди. Ичкарига кириш, булоқдан сув ичиш учун ҳам кўп қийинчиликларга дуч келинарди. Уламо Сайид Жаъфар Ғозий ибн Ҳусайн қабри жойлашган ушбу маскан, 1892 йили уста Абдулмажид Бухорои Шарифий томонидан ёғоч ўймакорлиги асосида қурилган шийпон ҳам таъмирга муҳтож бўлиб ётарди, зиёратчиларнинг деярли кўпчилиги бу улуғ зотлар ҳақида ҳеч нарса билмас экан. Республикамиз мустақил бўлганидан сўнг Президентимиз Ислом Каримовнинг тарихий обидаларга, муқаддас қадамжоларга бўлган муносабати ушбу борадаги аҳволнинг тубдан яхшиланишига сабаб бўлди. Сўқир булоқларнинг кўзлари очилди. 2002 йилда туман ҳокимлигининг, Ўзбекистон Қаҳрамони, марҳум Тожибой ота Ризаевнинг саъй–ҳаракатлари билан зиёратгоҳ қайта таъмирланди. Заркент халқининг жонбахш чашмаси, Паркент туманидаги дарёларнинг асосий сув манбаларидан бўлган ўн икки булоқнинг бири – Заркент булоғидан баҳраманд бўлувчиларнинг сони бир неча баробарга ошди. Дарвоқе, Паркентнинг энг йирик дарёлари саналмиш – Паркентсой, Бошқизилсой, Оқсоқотасойлар ўзларининг дастлабки сув томчиларини 1000дан зиёд булоқлардан йиғади. Паркент тумани ҳудудида жойлашган, яқингача мен ҳам номларини унча тўлиқ билмайдиган жонбахш булоқларим – Ҳисоракдаги Хорлик, Шавкат булоқлари, Заркентдаги Авлиёота, Волгин булоқлари, Тоссар, Санганак булоқлари, Қудуқ, Мозори Сайид, Обишукур, Заркент, Сумча булоқлари – булар асрлар мобайнида тоғлар кўксидан сизган обираҳмат бўлиб, халқимизнинг ташналигини қондириб, она тупроғимизни боғу бўстонга айлантириб келаётган ҳаёт чашмаларидир. Бу чашмалар айни пайтда туман наботот оламидаги ғоят ноёб 200дан зиёд доривор ўсимликлар, тоғларнинг кўрки бўлган Зарафшон қора арчаси, ярим шарсимон саур арчалар, Ўзбекистон «Қизил китоби»га киритилган Грей ва Кауфман лолалари, Пском пиёзи, Кауфман нормушки каби ўсимликлар, қузғун, пакана бургут, қора калхат, оқ тирноқли айиқларнинг ҳам нажот чашмаларидир.

Йил мобайнида қуёш туман ерларига 3000 минг соатдан кўпроқ вақт ўз нурларини сочиб туради. Ҳар йили республикамизда ўтказилаган «Умид ниҳоллари», «Баркамол авлод», «Универсиада» спорт мусобақаларининг финал ўйинларига машъала Ўзбекистон қарашли дунёдаги иккитадан бири бўлган «Қуёш» объекти нурларидан йиғиб ёқилади.

Мустақилликнинг ўтган ўн тўрт йили Паркент тумани аҳолиси учун том маънодаги юксалиш, ўзини англаш йилари бўлди. Туманда хўжалик юритувчи субъектлар сони 1366тага, нодавлат мулк шаклари 1267тага, кичик корхоналар 340тага, қўшма корхоналар тўрттага етди. Ўтган йиллар мобайнида туманнинг ижтимоий инфраструктураси ривожланди. Жумладан, 45 та умумтаълим, 17та мактабгача таълим муассасалари, 4та касалхона, 4та поликлиника, 9та ФАП, 7та врачлик пунктлари ишга тушди. Туманда 9та фуқаролар йиғини, 31 та маҳалла қўмиталари фаолият кўрсатмоқда. 11та ширкат хўжалиги, 3 та жамоа хўжалиги, 566 та фермер хўжалиги қишлоқ хўжалигида олиб борилаётган ислоҳотларни амалга ошириш борасида бир қанча ютуқларни қўлга киритиб, жумладан, Паркент тумани тарихида биринчи марта «Бойқозон» ширкат хўжалиги ғалладан 74 центнер, «Гулбоғ» ширкат хўжалиги 72 центнердан дон олишга эришиб, вилоятда биринчи ўринни эгалладилар ва ҳар бир ширкат хўжалиги вилоят ҳокимининг «Тико» русумли автомашинасига сазовор бўлдилар. Туманни республикага ўзининг узумлари–ю, ғалласи билан машҳур қилган «Заркент» ширкат хўжалиги эришган ютуқлар муносиб тақдирланди. Республикамиз Президенти Ислом Каримов мазкур хўжалик раҳбари Тожибой ота Ризаевнинг фидокорона меҳнатларини инобатга олиб, 2001 йили уни «Ўзбекистон Қаҳрамони» унвони билан тақдирлади. Етти ёшдан етмиш ёшгача барчага баробар бўлган, содда, самимий, камсуқум, меҳнаткаш, туманнинг фахри бўлган Тожибой ота Ризаев ўз ортидан бу дунёнинг жаннатини қолдириб кетди. Барчамизни ўз фарзандидек, жигаридек ардоқловчи ушбу муҳтарам зотнинг жойлари жаннатда бўлсин, илоҳим.

Туман аҳолисининг бу йилги муваффақиятлари ҳам барчамиз учун кувончли. Ғалла бўйича белгиланган давлат режаси 16,880 тонна қилиб белгиланган бўлса, амалда эса белгиланганидан ортиқ бажарилди. Сабзавот ва полиз маҳсулотлари, боғдорчилик бўйича ҳам белгиланган режалар бўйича маҳсулот етарли.

Тумандаги «Бер–АД» аграфирмаси ҳозиргача 361,907 млн. сўмлик маҳсулотни хорижга сотди.

Паркент туманига кираверишда, пойтахтдан бораверишда ўнг томонда сўлим «Оналар ва болалар боғи» сизни қарши олади. Мазкур боққа қарийб 3 минг туп манзарали ва мевали дарахт кўчатлари экилган. Шарқона усулда қурилган дарбоза тунда ёнаётган митти лампочкалар оғушида сирли ва жозибали кўринади. Ободонлашган магистрал йўлларнинг икки четига экилган дарахт кўчатлари бу йил янада бўй чўзди, гулзорларда эса анвойи гуллар очилиб ётибди.

Болалигимдан ёдимда қолган хотиралардан яна бири «Қўшчинор» боғида кураш бўларди. Кураш ишқибозлари майса устига ўтириб олиб, кечгача полвонларнинг курашга тушишини кузатарди. Белбоғли кураш бўйича Ўрта Осиё ва республика чемпионлари Хўжааҳмад полвон, Гултўра полвон, Қўчқор полвон, Ориф–бой полвон (ёғоч полвон), Дўсмат полвон, Рисқивой полвон, Дилмурод полвонларнинг ҳалол, мардона кураши неча минглаб мухлисларининг қонида кураш завқини уйғотар, улар майдонга тушганларида «Ё, пирим» деб ҳарифининг белбоғидан ушлаб, курагини ерга тегизганида Паркентсойнинг баҳор пайти сел келгандаги гулдирашига ўхшаган товушлар атрофни тутиб кетарди. Бироқ у пайтларда полвонларнинг номлари ўзининг қишлоғидан узоққа боролмасди. Ўзбек кураши гўё қантарилган туёғига гулмихлар қоқилган Бойчибор эдики, Истиқлолгина бу миллий, мард курашнинг дунё бўйлаб таралишига имкон берди.

Яқинда Паркент туманида 3 минг ўринли лойиҳа қуввати 175 миллион сўмга эга бўлган курашхона қурилди ва ишга тушди. 9 майда кураш ишқибозлари тонгдан оқшомгача ўз полвонларини олқишладилар. Ўзбекистон «Миллий тикланишт» демократик партияси Тошкент вилояти Кенгаши ташаббуси билан ташкил қилинган «Фарзандлари соғлом юрт қудратли бўлур» тадбири, хайрия концертига йиғилган томошабинлар шинам ўриндиқларда ўтириб хордиқ чиқаришди. Халқ ўзи севган санъаткорлар билан қўшилиб куйлади, рақсга тушди. Паркентнинг жамбилу райҳонлари, боғ гулларидан боласининг қўлига гулдаста тутқазиб қўйган келинчак уни Дилдора Ниёзовага тақдим қилди. Хушовоз хонанда Султонпошша Ўдаевнинг қўшиқлари, кулги устаси Мирза Холметовнинг чиқишлари маънавият булоқлари абадул абад қайнаб туриши зарурлигини, унга халқимиз ҳамиша ташна эканлигининг исботи бўлди. ЎзМТДП Марказий Кенгаши раиси Хуршид Дўстмуҳаммад, «Муштум» журнали бош муҳаррири Ашурали Жўраев, «Ўзбекистон»нинг Тошкент вилояти бўлими директори, партия аъзоси Беҳзод Султоновлар ўз сўзларида бу борада қилинадиган ишлар ҳам кўплигини, бундай тадбирлар вилоятда партия қилаётган ишларнинг дебочаси эканлигини таъкидлаб ўтишди.

Паркент туманида янги туғруқхона, 39–мактабни янги қуриш ва бошқа бир қатор ечимини кутаётган масалалар ҳам мавжуд. Бу масалалар ечимида Вақт ҳакам. Юртимиз тинч, осмонимиз мусаффо, отаётган тонгларимиз осуда ва бехавотир бўлса, биз ўзимиз кўзлаган барча орзуимизга эришамиз. Мақолага нуқта қўяётганимда мен учун ниҳоятда табаррук бўлган, 107 ёшга тўлган, Чанги қишлоғида умргузаронлик қилувчи онахон – Нисоби ая Ҳотамованинг хати ва суратини олиб келишди. «Етти қиз ва бир ўғилни катта қилдим. Ҳозирги кунда 5 та қизим ҳаёт, ўғлим ва икки қизим вафот этган. Мен жонажон Ўзбекистонимизнинг мустақиллик кунларини кўрганимдан жуда хурсандман. Президентимизнинг қарияларга ва ёши улуғларга кўрсатаётган ғамхўрлиги йилдан–йилга ўзгача тус олиб, яхши бўлаяпти. Самарқанд, Андгрен шаҳарларида қарин–дошларим, хўжайинимнинг жиянлари бор, кўргим келади, шуларни кўрсам, ёшимга ёш қўшилса... Ҳамаларингизнинг дуои жонларингизни қилиб қоламан.»

Мақоланинг хотимаси учун бундан гўзалроқ сўз тополмадим...

ГЕН ИНЖЕНЕРЛИГИ ИНСОНИЯТГА НИМА БЕРАДИ?

- **XXI асрни «ген асри» дейилса муболаға бўлмайди.**
- **Инсон соғлиги ва тозалигини сақлашда генофонднинг аҳамияти**
- **Ҳар бир миллатнинг ташқи муҳитга мослашуви, ҳаётчанлиги ундаги генетик хилма-хилликка боғлиқ**

Замонамизнинг тезкор ва шиддатли ривожланиши «илмий-техникавий» тараққиётга асосланган. Аср-лар давомидаги илм-фан-даги ривожланишлар жамият тараққиёти билан мутаносиб-гармония ҳолда изма-из, олдинма-кейин келмоқда.

Инсоният учинчи минг йилликка ҳаёт ҳақидаги улкан назарий ва бениҳоя катта потенциалга эга бўлган амалий билим билан кириб келди. Ҳозирги замон одами атроф-муҳитни қамраб олган жонзодлар, бактерия, ўсимлик, ҳайвон ва ҳатто одамни ҳам бир томонлама мақсадга мувофиқ ирсиятини ўзгартириши мумкин. Ҳозирги фан ютуғи асосида (биоинженерия), медицинада (гентерапия), қишлоқ хўжалигида (трансген ёки геноми ўзгартирилган ўсимлик, ҳайвон) имконияти кенг технологик прогресс бўлган ген инженерлиги кириб келди.

Геномика фанининг ривожланиши микробиология фанининг катта ютуқларини қўлга киритишга сабабчи бўлди. 20дан ортиқ биологик турларнинг геноми аниқланди. Буларга хавфли ва юқумли касаллик тарқатувчи (сил, тепкили тер-лама, ошқозон яраси ва ҳоказо) микроорганизмлар киради. Патогенли бактерияларнинг геном структурасини аниқлаш уларга қарши вакциналар тайёр-лашда катта аҳамиятга эга.

«Криминалистика» Фани бирор шахснинг айбдор ёки айбдор эмаслигини аниқловчи геномли усул ёки дактилоскопия билан бойиди. Мазкур усул учун томчи қон, сочнинг бир толаси, тирноқнинг кичкина бўлаги, терлаганда ажралган суюқликнинг қолдиғи, сперма, сўлак, қазғоқ бўлса бас, булар қайси инсонга тегишли эканлигини кўрсатиш мумкин. Булардан ташқари, одамлар ўртасидаги қариндошлик, фарзанднинг ота ёки онасига алоқадорлиги ёки ақсинча алоқаси йўқлигини геном усули билан юқори аниқликда белгилаш мумкин.

Геномика фан ҳозирги кунда тарих, этнография, лингвистика ва бошқа гуманитар-ижтимоий фанларга кириб бормоқда. Тарих фанидаги баҳсли муаммолар, жумладан, айрим қабила ва элатларнинг келиб чиқиш манзиллари, уларнинг ҳозирги яшаб турган миллатларга алоқадорлигини аниқлашда геном усуллари ижобий роль ўйнамоқда. Ҳар бир миллат, элатларнинг геномида уларга тегишли муайян генлар аниқланиб, уларнинг миқдори ва функциясига қараб муайян илмий ахборотга эга бўлиш мумкин.

1950-йилларнинг охирида ҳаётчан, касалга чидамли, боли кам бўлган Африка асалариси билан Жанубий Америка нимжон, касалга чидамсиз, лекин маҳсулоти кўпроқ турларини ўзаро чатиштириш натижасида «одамхўр» асалари зоти дунёга келди. 1960-йилларда тасодифан илмга алоқаси йўқ одам бу ўта агрессив, ҳосили жуда кам асаларига «раҳм» қилиб, ташқарига чиқариб юборган. Улар интенсив равишда кўпайиб, тезда Жанубий Америкадаги ерли асаларилари табиатдан деярли сиқиб чиқардилар. Ҳозир эса улар Шимолий Америка, Канадага етиб келдилар. Олимлар бу тасодифий асаларининг зотларидан қандай қилиб қутулиш йўлларини ген инженерлиги усули асосида изламоқдалар.

Халқаро мусобақаларда допинг билан боғлиқ бўлган жанжаллар, спорт майдонларида допинг туфайли ҳалок бўлган спортчиларнинг гувоҳи бўлиб турибсиз. **Спортчилар ҳозирги кунда ген инженерлиги орқали тайёрланган уч хил препаратлардан фойдаланишлари мумкин;** Биринчиси; қонда гемоглабин миқдорини кўпайтириш ҳисобига; бу эса ўз навбатида мушакларни кислород билан таъминлашни тезлаштириб, спортчининг чидамлилик қобилиятини оширади. Иккинчи препарат муайян қон томирларини кенгайтиради-ган генга таъсир қилади. Бу препарат аслида атероскле-роз касаллигини даволашда ишлатилишига қарамасдан спортчилар буни мушакларда қон айланишини тезлаштириш учун ишлатадилар. Учинчи препарат мушакларнинг тонусини қувватини оширади-ган генга таъсир қилади. Бу препарат спортчилар истеъмол қиладиган, ҳозирги кунда тақиқланган гормон допинг-стероидларнинг ўрнини олиши мумкин. Мазкур генни «таъмирловчи ген» деб атаганлади, сабаби бу ген мушак тўқималардаги регенерация-сида (янгиланишида) иштирок этади. Кўпчилик спортчиларда ҳаддан ташқари мушқларни кўплигидан ва бошқа сабаблар орқали мушаклар тез жароҳатланади. Одатда, спортчи гормон истеъмол қилса, у вақти билан ташқарига чиқарилади. Лекин генларнинг бу фаолиятини бирдан тўхтатиб бўлмайди.

Шубҳа йўққи, инсоннинг генетик режаси ҳали охиригача аниқ бўлмаган материя ҳаракатининг биологик ва социал шаклидан иборат. Одам феномени жуда мураккаб бўлган жараёнда унинг ген инженерия услуби орқали ҳатти-ҳаракатини, ирсияти-ни, руҳий ҳолатини ва жинсини бошқариш юритмасини олимлар ишлаб чиқсалар, бу инқилобий ютуқ бўлади, албатта. Инсон зоти тозалиги ва соғлигини сақлаш ва уни социал ҳимоя қилишда унинг генофонди катта аҳамиятга эга. Шунинг учун ҳар бир миллат аҳоли генофондини сақлаш ва уни ҳимоя қилиш ҳар бир давлатнинг муҳим вазифаларидан биридир. Чунки генофонд ўзида чеклланмаган миқдорда сақловчи ва авлоддан авлодга узатувчи генетик ахборотлар, жумладан касалликка чидамлилик, гавдасининг тузилиш пропорцияси, антропологик шакли, ўртача умри, кўпайиши ва ривожланишини белгиловчи генларнинг мажмуасидир.

> ***Ҳаёт хавфсизлиги ва фан***

Ҳар бир миллатнинг ташқи муҳитга мослашуви, ҳаётчанлиги, ундаги генетик хилма-хиллик даражасига боғлиқ. Ўзбек халқидан чиққан дунёга машҳур буюк алломалар-шоир, ёзувчи, олимлар ва истеъдодли инсонларнинг дунёга келиши миллатдаги баҳоси йўқ генетик хилма-хиллиқдадир.

Ўзбек халқининг генофондига форс, араб, мўғул ва қисман рус миллатларнинг аралашганлиги ҳеч сир эмас. Ўзбек миллатларининг аксарият қисми монголоид ирқига мансуб деб билар эдик. Охирги генетик текширишлар миллатимизнинг 90 фоизини европоид ирқига тегишли эканлигини кўрсатди.

Маълумки, XX аср атом асри бўлиб, физика ва кимё фанларида инсоният учун унинг яшаш тарзини яхшилашда ажойиб кашфиётлар қилиш билан биргаликда оммавий қирғин қуроллар, жумладан атом бомбаси ҳам яратилди. Худди шунга ўхшаш биология фанида ҳам юқорида таъкидлаганимиздек, инқилобий ўзгаришлар қилинди, **XXI асрни «ген асри» десак муболаға бўлмайди.** XX асрнинг иккинчи ярмида биология фанида молекуляр биология, молекуляр генетика, ген инженерлиги ва биотехнология йўналишлари шаклланиб, мустаҳкам ўрнига эга бўлди. Биология фанидаги шундай улкан ютуқларни антигуманли мақсад учун фойдаланиш эҳтимолидан холи эмас. Биология ҳар вақт «ҳаёт фани» бўлиб келган, лекин у бизнинг кунимизда оммавий қирғин қуролини тайёрловчи фабрикага айланиши мумкин.

Охирги йилларда ҳар хил турдаги терроризмнинг кўпайиши айрим мамлакатларнинг суверенлиги учун катта хавфга айланмоқда. Ҳозирги кунда назорат қилиш мушкул бўлиб, инсоният учун хавфли бўлган хавф-хатар турларига биоагрессия, биотерроризм, биокамикадзе ва экологик урушлар киради. Генетика фанининг ютуғи асосида биотеррористик қурол сирасида фақат ўта хавфли, инфекцион микроорганизмлар бўлмай, балки организмни бедаво касал билан касаллантирувчи турли йўллар билан ўзгартирилган генларнинг мажмуаси ҳам киради. Демак, инсон геноми ҳақидаги бугунги кундаги илмий маълумотлар инсониятга амалий ёрдам бериши билан бир қаторда террористларга ўта хавфли бўлган қуроллар яратиш учун ҳам йўл очиб берди. Инсон тегисининг ранги, жинси, ақлли фаолияти, физиологик ҳолати ва умуман модда алмашувини бошқариш генлари ажратиб ўрганилмоқда. Лекин айнан шу генлар фаолиятини бузувчи генетик инженерия усуллари йўқ эмаслигини тадқиқотчилар биладилар. Шу усулда тайёрланган генетик қуроллар муайян нишонли бўлиши мумкин.

Кенг кўламдаги ҳозирги кундаги фан ютуқлари инсониятнинг соғлиги, яшаш тарзи, озиқ-овқатни кўпайтириш ва сифатини яхшилашга хизмат қилиш билан бир қаторда бир гуруҳ террористлар учун оммавий қирғин қуролга айланиши мумкин.

Генетик ўзгартирилган биогенлар инсон танасига кирганда тиббиёт ходимлари учун номаълум бўлган касаллик белгилари пайдо бўлиши медицина учун мушкул бўлишини олимлар таҳлил қилмоқдалар.

Биолог олимлар ҳозирги кунда генетик эмлаш йўлида самарали илмий изланишлар олиб бормоқдалар. **«ДНК-вакцин» тизими яхши натижалар бермоқда. «ДНК-вакцин» инсонга эмланганда ташқаридан киритилган бегона генга қарши организмда кучли иммун омили пайдо бўлишини олимлар исботламоқдалар. Бу усул биотерроризмга қарши энг қулай усул деб ҳисобланмоқда.** Булардан ташқари, биотерроризмга қарши курашда компьютер технологиясининг биология, медицинага кириб келиши яхши натижалар бермоқда. Жумладан, патогенли микроорганизмнинг ДНК-си («наногенли технология») бўйича борлигини саноқли дақиқаларда аниқлаш мумкин. Бундай усулларни портатив компьютерлар орқали кенг халқ оммаси томонидан амалга оширса бўлади. Мазкур усул ДНК анализи асосида бўлиб, биологик қуролларни тезда аниқлашга қаратилган.

Ҳозирги кунда инсоният-нинг тинч яшаш фаолияти борган сари кўпроқ фан ва технологияга боғлиқ бўлиб бормоқда. Сир эмаски, жамият билан фан ва технология тараққиёти ҳар доим мутаносиб уйғунлик ҳолатида бўлавермайди. Айрим ижтимоий-гуманитар муаммоларни аксарият ҳолларда биология фанининг генетика соҳаси ҳам келтириб чиқармоқда.

Маълумки, Олий Мажлиснинг 9-сессиясида «Таълим тўғрисида»ги Қонун **қабул қилингандан сўнг** давлат таълим стандартлари қайта кўтарилиб, амалиётга тадбиқ этилди. **1999-2000 ўқув йилидан бошлаб мактаб, лицей, коллеж ва олий ўқув юртлари дастурларига «Ҳаёт хавфсизлиги асослари» предмети киритилди. Бироқ...**

Ўқувчи ва талабалар учун бўлажак мутахассисликлари билан боғлиқ бўлган фанлар билан бир қаторда ген инженерлиги хавф-хатарлари тўғрисида ҳам ундан муҳофазаланиш чора-тадбирларини амалга ошириш йўллари бўйича маълумот берилиши керак. Бу эса «Таълим тўғрисида»ги Қонуннинг амалий натижаси ҳисобланади.

Муҳсин ВАЛИХОНОВ,
биология фанлари доктори, профессор.
Камола Қаҳҳорова,
Ўзбекистон Миллий университети талабаси.

ПОРА ОЛАЁТГАН... ДОМЛА

> ***Чигиртка бир сакрайди икки сакрайди...***

Олий ўқув юртида устоз, ўқитувчиларга ҳурмат билан «домла» дея мурожаат қилинади. Барча ҳурмат-эҳтиром шу биргина сўзда мужассам. Чунки, ўқитувчи инсон ҳар қанча ҳурмату эъзозга лойиқ ўқитувчи-домла халқнинг етук зиёли табақаси ҳисобланади, миллатнинг фахри ва ибратли донишмандлари саналади. Таассуфлар бўлсинким, биз ишонган ана шу доништманд-домла орқа-олдига қарамай, пора олаётган бўлса-чи?!

Масалан, «фалончи уч минг долларга қизини ўқишга киритаяпти, фалончи ўғлини ўн минг «кўки»га хуқуқшуносликка гаплашибди, қаранг, қўшнимиз миллион сўмга боласини магистратурага жойлабди.» Ана, сизга, кўчадаги ҳақиқат!

2005 йилнинг ўтган даврида олий ва ўрта махсус касб-ҳунар ўқув юртларининг 102 нафар ходими томонидан пора олиш билан боғлиқ 16та, талон-тарожлик билан боғлиқ 82та жиноят рўйхатга олинди! Мисол келтирайликми? Марҳамат!

Тошкент Давлат Техника университети бакалавриатига 2003 йил тест синовлари натижалари қалбакилаштирилиб, икки нафар абитуриент грант асосида, 91 нафари эса шартнома асосида ўқиш учун қабул қилинган. Университет кафедра мудири М.Сагатов, кафедра доценти А.Мирзаев фуқаро И.Адҳамовдан 1500 АҚШ доллари, шу университет кафедра мудири И.Умарова, декан ўринбосари О.Абдиев, доцент М.Жабборов, қабул комиссияси масъул котиби Ф.Носиров абитуриент Т.Кундабековдан 900 АҚШ долларини ўқишга киритиб қўйиш учун пора тариқасида олганлиги аниқланди. Ушбу илм даргоҳида ноқонуний йўллар билан ўқишга қабул қилинган 70 нафар талаба ўқишдан ҳайдалган, 7 нафар мансабдор шахс жавобгарликка тортилган.

Ҳа, айрим домлаларнинг жиғилдони «кўки»га бошқоронғи бўлибди. Тошкент Давлат Педагогика университети декани Р.Йўлдошев фуқаро Ҳ.Мираҳмедовдан жияни М.Тўрахоновни ўқишга киритиб қўйиш учун 1200 АҚШ долларини пора тариқасида олаётган вақтда қўлга олинган. Бухоро Давлат университетининг қабул комиссияси аъзоси Муродов университет мудираси Аъзамова билан фуқаро Аҳадовдан ўқишга киритиб қўйиш учун 1500 АҚШ долларини пора сифатида олган. Уларнинг ҳар иккови узоқ муддатга озодликдан муҳрум этилди.

Ўзбекистон Давлат консерваторияси проректори Толиповнинг найранги ҳаммасидан ҳам ўтиб тушди. «Жасур-Дониёр» масъулияти чекланган жамиятга 10 миллион 300 минг сўм ҳақини тўлаб бергани учун жамият директоридан 400 АҚШ доллари миқдорида пора олаётганда қопқонга илинди. Тошкент Педиатрия институти бош ҳисобчиси Қ.Одиров тўлов ведомостларига сохта ёзувлар киритиб, ишчи хизматчиларнинг 16,7 миллион сўмлик иш ҳақларини ўзлаштириб юборган. Ҳамкасбларининг ҳамёнига ҳамла қилишга бош ҳисобчининг виждони қандай чидади экан?

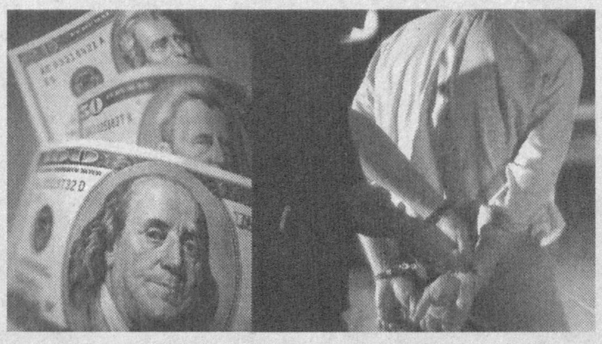

Қурилиш қинғирликнинг кони, деб бежиз айтишмайди. Айниқса, қилинмаган ишларни қилинди деб қўшиб ёзишларни айтмайсизми! Тошкент Фармацевтика институтида 11,8 миллион, Иккинчи Тошкент тиббиёт институтида 3,5 миллион сўмлик бюджет маблағлари худди шу йўл билан талон-тарож қилинган.

Самарқанд қишлоқ хўжалиги институти кафедра мудири Абдураҳмонов битта имтиҳон баҳосини 40 минг сўмга баҳолаган. Таъмагир домла фуқаро Ҳамроевдан олган 40 минг сўм пораси учун юзи шувут бўлди. Обрўсини йўқотди.

Пора олиш борасида колледж раҳбарлари ҳам улоқни бой берадиганга ўхшамайди. Балиқчи туманидаги Чинобод қурилиш коллежи директори Садирдинов 250 минг сўм, Асака тиббиёт коллежи ўқитувчиси Исмоилов 200 минг сўм пора олаётганида ушланган.

Элда «балиқ-бошидан...», деган нақл бор. Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг биринчи ўринбосари, ўрта махсус касб-ҳунар таълими маркази раҳбари Жуманазар Ҳусанов мамлакатимиз манфаатларига хилоф равишда шартнома тузиш эвазига 25 минг АҚШ долларини пора тариқасида олган. Наманган муҳандислик педагогика институти декани Маҳмудов ҳам бир миллион сўм пора олаётганида қўлга тушди.

Айрим ўқув юртларининг мансабдорлари томонидан шартнома пулларининг талон-тарож қилинаётгани ҳам ғоятда аянчли. Масалан, Қорақалпоғистон Давлат университети томонидан талабалардан 273,9 миллион сўм шартнома пуллари ундириб олинмаган. Шундай ташвишли бир ҳолатда университет ўқитувчиси Е.Оразимбетов ва иқтисодчи Ю.Юсупов 3 миллион 700 минг сўмлик контракт пулларини ўз эҳтиёжлари учун ишлатиб юборишган.

Бюджет ва бюджетдан ташқари маблағлар турли хил суиистеъмолчиликлар оқибатида талон-тарож қилинаётир. Маблағлар ноқонуний сарфланаётгани сабабли давлат бюджетига жуда кўп миқдорда зарар етказилаётир. Тошкент Давлат Аграр университетида капитал таъмирлаш ишлари ҳажмига қўшиб ёзиш, хомдимларга хизмат сафари ва бошқа ишлар учун ноқонуний тўловлар амалга оширилиши орқали 32 миллион 200 минг сўмлик бюджет маблағлари талон-тарож қилинган. Қарши Давлат университети проректори Ш.Очилов ва бош ҳисобчиси А.Шодиев мансаб ваколатини суиистеъмол қилиб, маҳсулотларни ҳақиқий баҳосидан қиммат нархларда олиб, 6 миллион 900 минг сўм маблағни ўмаришган. Университетда қурилиш материалларининг қиммат нархларда сотиб олиниши, бажарилмаган ишларни ҳам бажарилди, деб қўшиб ёзиш орқали жами 36 миллион 200 минг сўм бюджет маблағи ўмарилган.

Ўрта махсус касб-ҳунар бошқармаларининг мансабдор шахслари хизмат вазифаларини суиистеъмол қилишиб, бир қатор коллежларда бажарилган қурилиш ишлари ҳажмига қўшиб ёзиш орқали 482 миллион 500 минг, келтирилмаган жиҳозларни келтирилди, деб сохта далолатномаларни расмийлаштириш орқали 145 миллион 600 минг, товар-моддий бойликларни ўзлаштириш орқали 57 миллион 800 минг, жами 824 миллион 200 минг сўмлик бюджет маблағларини талон-тарож қилган. Нафси қўйига тушиб, виждонига чап берган олғирлар қинғир ишнинг қийиғи бари бир чиқажагини унутишган чоғи. Қаранг, Наманган шаҳридаги 1-сонли касб-ҳунар коллежида 91 миллион 300 минг, 18-сонли касб-ҳунар коллежида эса 61 миллион 200 минг сўмлик бюджетдан ажратилган маблағларни талон-тарож қилиб юборишган.

Ўтказилган текшириш-лар чоғида аниқландики, айрим ўқув юртларида талабаларни жиноий йўллар билан ўқишга қабул қилиш ҳолатларига йўл қўйилган. Тошкент Давлат Аграр университетида 2004-2005 ўқув йилида абитуриентларни шартнома тўлов асосидаги ўқишга қабул қилиш квоталарига риоя этилмасдан тест синовларидан етарли балл тўплай олмаган 45 нафар абитуриент ноқонуний равишда бошқа абитуриентларга тегишли бўлган тест маркази рақамлари ва баллари ҳисобидан талабалар сафига қабул қилинган. Худди шундай жиноий йўллар билан Термиз Давлат университетига 46 нафар, Қарши Давлат университетига 61 нафар абитуриент талабаликка қабул қилинган.

Прокуратура органлари томонидан олий ва ўрта махсус таълими тизимидаги ўқув юртлари фаолиятидаги қонун бузилишларни бартараф этиш тўғрисида 381 та тақдимнома, ноқонуний ҳужжатларга нисбатан 73та протест киритилди. Жиддий қонун бузилишлари ҳолатлари юзасидан 162 та жиноий иш қўзғатилди. Етказилган 956 миллион 400 минг сўмлик зарарнинг 787 миллион 500 минг сўмдан ортиғи айбдорлар ҳисобидан ундирилди.

Шу ўринда масаллар «оқими»ни бас қилсак-да, жамиятда, халқ ва миллат тақдирида ўқитувчи, устоз, домланинг ўрни, аҳамияти, нуфузи хусусида мулоҳазага берилсак. Ёки, шарт эмасми? Ҳожати йўқми?..

Аччиқроқ гап айтиб юборсанг, тилинг айтмаса-дилинг ачишади. Пора олаётган... домла шуларни мулоҳаза қилмайдими? Ким бу куйга солди, нима мажбур қилди, дея саволни кўндаланг қўйинг келади, киши. Устозлик, ўқитувчилик, домладик шаъни эссиз...

P.S. Сўнгги хабар: 2005 йил 25 июль. Тошкент Давлат Шарқшунослик институти проректори В.Ким фуқаро Б.Тўхтаевдан ўқишга киритиб қўйиш учун 4000 АҚШ доллари олаётган пайти қўлга тушди.

Баҳриддин АҲМЕДОВ,
Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Умумий назорат бошқармаси катта прокурори,
Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ,
«Миллий тикланиш» махсус мухбири.

ҲУҚУҚИЙ ИСЛОҲОТЛАР ИНСОН УЧУН

(Давоми. Боши 1-бетда).

Жамиятни демократлаштиришдаги давлат қурилишини ислоҳ қилиш ижроия ҳокимият ва бошқарув тузилмаларни ислоҳ этиш билан чамбарчас боғлиқдир. Бу борада ҳам ҳокимият ваколатларининг бир қисмини маҳаллий ҳокимиятларга олиб бериш, ташаббуснинг пастдан юқорига чиқиш тизимини шакллантириш, қонунлар ва қонун ости ҳужжатларининг бажарилишини таъмин этишнинг мантиқийлигига эришиш ўта долзарбдир.

Қабул қилинаётган ва ижро этилаётган ҳуқуқий норматив актлар тўғрисида аҳолининг доимий хабардорлигини ошириш, давлат идоралари фаолияти устидан жамоатчилик назоратини кучайтириш ва уларнинг ишини шаффофлаштириш ҳам ҳуқуқ устуворлигини таъминлашга хизмат қилади.

Айни пайтда идора ва ташкилотларда чиқарилган қарор, буйруқ ва йўриқномаларни ўзгартириш, бекор қилиш бўйича суд идораларига мурожаат механизмининг шикоят, апелляция имкониятини кенгайтириш, унинг кўриб чиқилиши ва қарор ижросининг сўзсиз бажарилиши ҳам муҳим аҳамият касб этади. Қонунчиликдаги номутаносибликлар, қарама-қаршиликлар, қайтариқларни бартараф этади.

Ҳуқуқий демократик давлатнинг асосий шартларидан бири — ҳокимият ваколатларини тенг тақсимлаш ва уларнинг мувозанатини сақлашдир. Қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимияти тизимининг мустақиллигини таъминлаш ва уларнинг ҳеч бири ҳокимият ваколатларини ўзлаштириб олишига ёки суиистеъмол қилишига йўл қўймаслик зарур. Ҳозирги кунда суд-ҳуқуқ тизими қурилишининг янги концепцияси амалда жорий этилмоқда. Суд ҳокимиятининг уч мустақил бўғини — Конституцион суд, Олий суд, Олий хўжалик судлари ҳаётида ҳам қонун устуворлигини таъминлаш борасида самарали фаолият юритилмоқда.

Маълумки, қонун устуворлиги, энг аввало, конституция ва қонунлар барча учун бирдек баробар — тенг амал қилинишини зарурат қилиб қўяди. Жамиятдаги ҳеч бир куч — давлат ёки нодавлат тузилмалари, мансабдор шахс ёки оддий фуқаролар қонунни четлаб ўтишлари, уни суиистеъмол қилишлари мумкин эмас. Бу қоида адолат тамойилларига қурилган ҳуқуқий демократик давлатнинг бош шартидир. Бугунги кун талабларидан келиб чиқиб, Конституцион судга мурожаат қилувчи субъектларнинг доирасини кенгайтириш, айни вақтда долзарб бўлиб турибди. Бундай субъектлар доирасига маҳаллий ижроия ҳокимият, Омбудсман ва фуқароларни ҳам киритиш масаласи ечимини кутаётган вазифалардандир. Фикримизча, сайлов қонунчилигининг бузилиши, сайлов қонунчилигини назорат қилиш, Президент сайловини тасдиқлаш каби масалалар Олий Судга эмас, балки Конституцион суд ваколатига киритилса, мақсадга мувофиқ бўлади.

Олий суд ислоҳотларига келадиган бўлсак, сўнгги йилларда судни халқимизнинг ижтимоий онгида жазоловчи орган сифатида эмас, балки холис баҳо берувчи ва адолат ўрнатувчи орган сифатида шакллантириш жараёни давом этмоқда. Бу борада суд-ҳуқуқ тизимининг либераллашуви катта аҳамият касб этади.

Сўнгги йилларда судларнинг ихтисослашуви аҳолининг уларга мурожаат қилишини анча кўпайтирди. Айни пайтда Олий судда ишларни кўриб чиқиш содалаштирилди. 2000 йилда судда кўрилган ишларнинг сони 90 мингни ташкил этган бўлса, 2004 йилга келиб бу рақам 327 мингтага етди. Жамиятни пухта яратилган қонунчилик тизими бошқариб боришига эришишимиз лозим. Бунда Қонунчилик тизими иерархиясини изчил ва мантиқий яратиш биринчи даражали аҳамиятга эга. Токи, Конституцион нормалардан тортиб энг оддий йўриқнома, низомгача яхши қурилган пирамидани эслатсин; булар орасида номутаносиблик ёки қарама-қаршилик бўлиши истисно этилади.

Кейинги йилларда судларда кўрилаётган ишларнинг мазмуни ҳам анча кенгайиб, улар бузилган ҳуқуқларни тиклаш, тадбиркорлик, молиявий ва бошқа масалаларни ташкил этмоқда. Суд тизимида қабул қилинган апелляция институти суднинг ҳал қилув қарорларини бекор қилиниши, апелляцияга тушган 56 фоиз ишлар бўйича янги қарорлар чиқарилишига олиб келди. Жазони қўллаш масалаларида ҳам сўнгги йилларда катта ўзгаришлар рўй бермоқда, эркинлаштириш — либераллашув ўзининг яхши самарасини бермоқда. Илгарилари жазонинг озодликдан маҳрум қилиш тури содир этилган жиноий хатти-ҳаракатларнинг 50 фоизини ташкил этган бўлса, ҳозир бу кўрсаткич 30 фоизни ташкил этмоқда. Ярашув институтининг қўлланилиши жазони 30 фоизга камайтириш имконини берди ва 26 мингдан ортиқ кишини жиноий жавобгарликдан озод қилиш имкониятини яратди.

Бу соҳадаги энг долзарб вазифа — бошқа демократик давлатлар каби Ўзбекистонда ҳам шахсни ушлаб туриш, ҳибсга олиш, бошқа мажбурий чораларни қўллаш учун санкция беришни прокуратура органларидан судларга ўтказиш масаласидир.

Буни йўлга қўйиш зарур ташкилий-ҳуқуқий масалаларни ҳал қилиш имкониятларини очади. Шунинг учун масала, албатта, ўз ечимини топади деган умиддамиз. Суд-ҳуқуқ тизимини либераллаштиришдаги ўта муҳим масала — бу жазолаш тизимидан ўлим жазосини олиб ташлаш масаласидир. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида»ги Фармони чиқди. Бу жараён бизда босқичма-босқич амалга оширилмоқда. Ўлим жазосини қўллаш лозим бўлган 33 ҳолат асосан бекор қилинмоқда. Фақат террорчилик ва қасддан одам ўлдириш ҳолатларидагина бу жазо ҳозир сақланиб қолинди, вақти келиб бу жазо тури ҳам жиддий ташкилий — таҳлилий мушоҳадаланиб, узоқ муддатли жазо турига алмаштирилади. Суд ислоҳотларини амалга оширишда судларда фуқаролик ишлари бўйича махсус судларни ташкил этиш, апелляция институтининг киритилиши муносабати билан кассация инстанция чиқариш вақти етди. Ярашув институтини янада кенгроқ қўллаб, айбни бўйнига олиш бўйича ҳам келишув институтини қўллаш мақсадга мувофиқ деб топилмоқда. Шунингдек, одил судловда жамоатчиликнинг кенг иштирокини таъминлаш, одил судловда халқ маслаҳатчилари тўғрисидаги қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш лозим, фуқароларга ҳуқуқий ёрдам кўрсатишни яхшилаш, жамиятимизда адвокатлар мавқеини кўтариш, уларнинг суд муҳокамаси жараёнида тенглигини амалда таъминлаш ўта муҳимдир.

Ҳозирги пайтда тергов ва судгача бўлган жараён назоратини судга олиб келиш масаласи кўриб чиқилиб, ўрганилмоқда.

Айни пайтда судда жамоатчиликнинг иштироки суд маслаҳатчилари институтининг ҳуқуқий мақомини қонун доирасида мустаҳкамлаш, ҳакамлик судларини — жамоатчилик суди сифатида киритиш масаласи, умуман, суд жараёнида жамоатчилик иштирокини кенгайтириш тадбирлари ҳам ишлаб чиқилмоқда.

Ҳўжалик судининг фаолиятига келсак, суд ҳокимиятининг мустақил бўғини бўлган бу фаолият икки турдаги масалага алоҳида эътибор бермоқда. Бу хўжалик судларига мурожаат этишни кенг кўламда қўллаш, суд ҳимоясининг самарадорлигини оширишдир. Иқтисоднинг эркин ривожланиши, хўжалик юритувчи субъектларнинг турлари ва сонининг ошганлиги хўжалик процесуал Кодексининг қабул қилиниши билан хўжалик низоларини кўплаб кўриб чиқиш имкониятини, бузилган ҳуқуқларни тиклаш, келтирилган моддий-маънавий зарарни қоплаш каби ҳуқуқларни амалга оширишни таъминлаш имконини яратди. Модомики, жамиятнинг демократлашуви тадбиркорлик, хусусий бизнесга кенг йўл очилганини хўжалик низоларига талабни оширар экан, бу борада энди хўжалик судларининг даъво турлари бўйича ихтисослашувини талаб этмоқда. Масалан: корпоратив ҳуқуқ, молия ҳуқуқи, банк ҳуқуқи каби халқ хўжалигининг тармоқларига қараб ихтисослашув амалга оширилиши лозим.

Хўжалик субъектларига ҳуқуқий ёрдам кўрсатишни жамоа хўжаликларида, туманларда яхши йўлга қўйиш, бепул ҳуқуқий маслаҳатхоналар ташкил этиш муҳим аҳамият касб этмоқда. Айни замонда хўжалик судларининг фаолиятида маъмурий судларни жорий этиш зарурати ҳақида ҳам фикрлар билдирилмоқда. Демократик ислоҳотларни ҳуқуқий жиҳатдан таъминлаш жамиятда фуқаролик институтларини шакллантириш ва ривожлантириш заруратини қўяди. Жамиятдаги демократик ислоҳотларнинг марказида инсон ва яна бир карра инсон, унинг манфаатлари туришини ҳеч қачон эсдан чиқармаслигимиз лозим. Халқимизнинг сиёсий ва ижтимоий фаолигини ошириш, уларнинг давлат бошқарувидаги бевосита иштирокини таъминлаш борасида қатор ишлар қилинди, жумладан, сиёсий партиялар фаолиятини ҳуқуқий жиҳатдан таъминлаш борасида зарур қонунлар қабул қилинди. Булар ичида сиёсий партияларни молиялаштириш тўғрисидаги қонун давлат томонидан ижтимоий-сиёсий ривожланишда демократик тамойилларни қўллаб-қувватлаш, улар фаолиятини рағбатлантиришдир. «Кучли давлатдан кучли фуқаролик жамияти сари» шиори давлат тузилмалари билан бир қаторда нодавлат, жамоат бирлашмалари, сиёсий партияларнинг мавқеини, ҳуқуқий асосларини яратиш ва ривожлантириш, уларнинг ижтимоий ҳаётдаги мавқеини кўтариш бугунги кунда уларнинг сонини беш мингдан ортиқ кўпайишига олиб келди. Бугунги ривожланишимиз талабларидан келиб чиқиб, жамоат бирлашмалари тўғрисидаги қонуннинг янги таҳрирда қабул қилиниши, нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолиятини кафолатлаш тўғрисидаги қонун лойиҳаларининг, хайрия жамғармалари тўғрисидаги қонун ҳужжатларини ишлаб чиқилиши ижтимоий ҳаётимиздаги демократик ислоҳотларнинг барчаси Ўзбекистонда демократияни ривожлантириш сари қўйилган салмоқли қадам бўлиб хизмат қилажак.

ЭРТАМИЗ ЭГАЛАРИ

Республикамиз ўқувчиларининг мароқли таътиллари тугашига ҳам саноқли кунлар қолди. Элимиз одатига кўра таътил қандай ўтди, болажон, деб йўқлагимиз келди.

Рақамлар, далиллар кўп нарсадан хабар беради. Айни кунларда бепоён юртимизнинг бир бўлаги бўлмиш Тошкент вилоятидаги хўжалик, корхона ва ташкилотларга қарашли 25та сўлим оромгоҳда болажонларнинг қувноқ овози, шодон қийқириқлари янграмоқда.

Паркент тумани, Сўқоқ қишлоғидаги «Машъал» болалар ва ўсмирлар соғломлаштириш масканининг «Ўзбекистон — тинчликсевар Ватаним маним» мавзуига бағишланган тадбирида Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси ва киллари ҳам қатнашдилар.

Ушбу масканда ҳар сменада 360 ўқувчи мириқиб дам олиб, ёзги таътилни кўнгилли ўтказишяпти.

Юртимиз оромгоҳларида ўқувчиларни соғломлаштириш билан бирга уларнинг қалбида миллий ғурур туйғусини тарбиялаш, Она — Ватанга муҳаббат ҳиссини улғайтириш, тафаккурни чуқурлаштириш ва тасаввурларини кенгайтиришга кўмаклашадиган кўплаб маънавий — маърифий тадбирлар кенг уюштирилаяпти.

Мустақиллигимизнинг илк йиллариданоқ Ороллбўйи болалари ва «Меҳрибонлик уйлари» ўқувчиларининг Ўзбекистоннинг оромбахш дам олиш масканларида соғломлаштиришни ташкил этишга алоҳида эътибор қаратилган. Таътил мобайнида Оролбўйи ҳудудининг 4 минг нафардан зиёд фарзанди ҳар йили Тошкент, Самарқанд, Фарғона вилоятларидаги энг яхши масканларида имтиёзли ҳордиқ чиқариши анъанага айланди. Ушбу масканда ҳам Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилоятидан келган 140 нафар, пойтахтдаги 21 — Меҳрибонлик уйидан 20 нафар бола дам олаётгани эртамиз эгаларига бўлган ғамхўрликдан далолатдир, шунингдек, юртимиздаги осуда ҳаётнинг, тинчликнинг шарофатидир.

Суратда: Партия аъзолари болажонларга совға улашмоқда.

—Оромгоҳларда болалар спортига катта эътибор берилгани, ҳар бир спорт тури бўйича ўтказилаётган мусобақалар, юрагида ўти бор болажонларимизнинг кучига куч қўшиши табиий. Спорт мусобақаларининг ғолибу ишторкчиларига эсдалик совғалари олиб келдик, — деди партия Марказий Кенгаши раиси ўринбосари Хайринисо Мирзажонова.

Таътил қандай ўтаяпти, болажон!

Пойтахтдаги «Фотон» очиқ акциядорлик жамияти касаба уюшмаси раиси Маҳкам Раимов меҳмонларни оромгоҳ ва унинг 40 йиллик тарихи билан таништирди. Маънавият ва маърифат саройидаги кўчма кутубхона ва тўгаракка қатнашувчи болаларнинг ўз қўллари билан ясаган турли хил ўйинчоқ ва расмлардан иборат кўргазма кам ошхона мавжуд бўлиб, бари замонавий услубда қурилган. Фақат капитал таъмирлашга муҳтожлиги сезилиб турибди.

Икки қаватли тиббиёт хоналарида болаларни соғломлаштириш учун барча имкониятлар мавжуд. Икки нафар врач ва икки нафар ҳамшира болаларни тиббий кўрикдан ўтказадилар. Физиотерапия муолажалари ҳамда тиш даволаш учун алоҳида хоналар мавжуд бўлиб, улар замонавий асбоб — ускуналар билан жиҳозланган. Врач — стоматолог — Тамара Семененко 38 йилдан буён ҳар ёзда ушбу оромгоҳда болаларга хизмат қилади. Чунки, у ишлаётган пойтахтдаги 2 — оилавий шифохона ушбу оромгоҳни оталиққа олган. Болаларга яна 28 нафар педагогимиз, 26 нафар техник ходим жонбозлик кўрсатади. Улардан бири Ўринбой Қўшназаров бу ерда 16 йилдан буён хўжалик мудири бўлиб ишлайди. Тарбиячи бўлмаса — да, табиатан болажон. Якшанба куни болажонларимизни тоғу тошлар билан таништиради. Гербарий тўплашида ёрдамлашади, ўзи ҳам гиёҳларни яхши билади.

— Бу ерда ишлайдиган ҳар бир киши болажон, — дейди фахр билан ходимлари ҳақида оромгоҳ директори Малика Қосимова.

Шифокорлар «Гижжа — кўринмас ёв», «Ўткир юқумли ичак хасталиклари», «Гепатит», «Шахсий гигиена қоидалари» каби тиббий мавзуда тушунтириш ишларини олиб боришади.

Оромгоҳ фаолиятини, ўқувчиларнинг кайфиятини кузатиб, кейинги мавсумда ҳам улар бу ерга келишни орзу қилишларини англаб етдик. Ахир ўрмондек гўзал манзара — қайинзорлар, арчазорлар, оромгоҳни кесиб ўтган шарқироқ сой, мусаффо ҳавонинг ўзи шифобахш ҳисобланади. Зеро, «Тоза ҳаво — танга даво» дейди халқимиз.

Бироқ, оромгоҳда етишмовчиликлар ҳам йўқ эмас. Болалар ҳовузчаси кўнгилдагидек эмас. Иқтисодий етишмовчиликлар туфайли уни капитал таъмирлашни ҳам кейинги йилга қолдирдик, — дейди Маҳкам Раимов.

Ушбу изоҳни эътироф қиларканман, эзгу фикр уйғонади. Агар савоб ишга бош қўшмоқчи бўлиб юрган инсонлар бўлса, аввало, болалар масканларига қарашсин, чунончи болалар эртамизнинг эгаларидир. Зеро, саҳоват ва савоб ишлар болажон халқимизнинг азалий ва эзгу қадриятларидир.

Раъножон ЗАРИПОВА,
ЎзМТДПнинг Олий Мажлисдаги фракцияси аъзоси.

ЭЗГУ НИЯТЛАР БИЛАН

Суҳбатдошимиз Донохон Ишанова. Шайхонтоҳур туманидаги 1-сон Давлат нотариал идорасининг катта нотариуси. Доно опа ўттиз йиллик меҳнат фаолияти давомида ўз касбининг устасига айланди ва кўплаб шогирдлар тайёрлади. Шунингдек, у Шайхонтоҳур туман хотин-қизлар қўмитасининг ҳам раёсат аъзосидир.

— Доно опа, яқинда партиямизнинг ташкил топганига 10 йил тўлди. Бу қисқа муддат ичида биз нималарга эриша олдигу нималарни қилишга улгурмадик? Сиз партиямизнинг фаол аъзоси сифатида бу ҳақда нима дея оласиз?

— «Миллий тикланиш» демократик партиясининг ташкил топиши биринчи навбатда мустақиллигимизнинг илк меваларидан, улкан имкониятларидан биридир. Мустақиллик шарофати билан демократик тизим ва сиёсий партиялар юзага келди. Халқ манфаати учун курашадиган бу партиялар самарали иш олиб бормоқда. «Миллий тикланиш» партиясининг фаолияти ҳам ҳар жиҳатдан таҳсинга лойиқ. Партиямизнинг ташкил бўлганига эндигина ўн йил бўлди. Мана шу қисқа вақт ичида партиянинг иши шаклланиб, ривожланиб бормоқда. Партиямиз аъзолари ўз фаолияти билан халқимизнинг сиёсий онги ва дунёқарашининг ўсишига муносиб ҳиссасини қўшаётганлиги билан фахрлансак арзийди. Айниқса, юртбошимизнинг миллий ғоя, миллий мафкура бораси — даги изчил сиёсати, асарлари биз учун катта аҳамиятга эга. Қилинадиган ишларга келсак, ҳали кўп ишлар қилиш керак. Бу ҳолатни мен сайловолди жараёнларида иштирок этаётганимда ҳис қилдим. Аҳамият бериб қаралса, партия фаолияти асосан сайловолди жараёнларида қизғин тус олади, халқ ичига тезроқ кириб боради. Яъни шу оралиқдаги қисқа вақт ичида бўлажак депутат сайловчиларнинг эътиборини қозонишни истайди. Агар биз — сайланувчилар доимо ўз иш фаолиятимизни сайловолди жараёнларидагидек ҳолда олиб борсак, халқнинг ишончини оқлаб, кўпроқ овозга эга бўлишимиз ҳам осон кечарди, деб ўйлайман.

Бўлажак депутатни сайлов жараёнлари тоблар экан. Гарчанд муносиб овозга эга бўла олмаган бўлсам ҳам, мен учун бу сайлов катта мактаб вазифасини ўтади. Сайловчилар билан юзма — юз учрашув — лар, фуқароларнинг талаб ва истаклари, уларнинг дардларга солди. Андижон вилоятида пайт пойлаб юрган ақидапараст экстремист гуруҳлар ўзларининг узоқ вақтдан бери пинҳона тайёрлаб келган қабиҳ режаларини амалга оширишга уринди. Маъмурий биноларни эгаллаш йўли билан ёвуз ниятларига эришишни хаёл қилдилар. Улар Андижоннинг танти, мард инсонларини ўзларининг пуч ғоялари ортидан эргаштириб мамлакат осойишталигини издан чиқаришга уриндилар. Аммо уларни ҳеч ким қўллаб — қувватламади. Муқаддас динимизни ниқоб қилиб олган, аслида охиратни ҳам ўйламайдиган манқурт кимсаларнинг башараси яна бир бор фош бўлди. Ҳар қандай жароҳатни вақтнинг ўзи даволайди. Ўша мудҳиш воқеалар содир бўлган бир пайтда жаҳон оммавий ахборот воситаларининг айрим журналистлари воқеаларни нохолис ёритиб, юртимизга туҳмат тошларини отди. Барчамиз бугун тинч ҳаётимизга раҳна солаётган кучларга бир ёқадан бош чиқариб фаол қарши турсак, осойишталигимизни қўлдан бермаймиз.

— Нима деб ўйлайсиз, аёлнинг жамиятдаги фаоллиги, унинг оиладаги ўрни... бу иккита бурч бир одамни қийнаб қўймайдими?

— Кинояли гапингизни тушундим. Сиз, мухбирлар доим коса остида нимкоса қабилида гапирасизлар. Ишхонада салобат тўкиб ўтирганимни кўриб, бу аёл уйда қандай экан, демоқчисиз — да! (кулади). Мен учун ҳар доим рўзғорим биринчи ўринда туради. Уйда она, рафиқа уй бекасиман. Ҳеч қачон ишхонадаги ишларни деб рўзғор ишларини ташлаб қўймаганман. Ҳар қандай масалада турмуш ўртоғим билан ҳисоблашаман. Улар ҳам мени тўғри тушуна — дилар.

— Суҳбатимиз сўнгида партиядошларга тилакларингиз.

— Эзгу ва мунаввар ниятлар билан юксак ғоялар томон интилиб яшаётган барча партиядошларимга ва юртдошларимга ҳамиша омонлик, куч — қувват тилайман.

Муҳаммад СИДДИҚ суҳбатлашди.

Ғаройиб олам

КЎНГЛИ ЎКСИК ТАЛАБА

АҚШнинг Даллас университети талабаси Ричард Скотт 11 йил деганда олийгоҳни тамомлаганлиги тўғрисидаги дипломни олди. Ричард университетга кам қатнар, шу боис ҳам беш йилда тугалланадиган олий маълумотни тенгдошларидан анча кеч олишга муваффақ бўлди. Ҳайдалганлар рўйхатидан биринчи ўринни мустаҳкам эгаллаган «бепарво» талаба тўрт марта ўқишини қайта тиклаган. Ниҳоят, кутилган кун келиб, диплом топшириш маросими бўлди. Барчанинг эътиборида бўлган Ричард дипломни қўлига олиши билан кўзига ёш қуйилиб келди. Энг қизиғи маросимдан кейин бўлди. У узун арқон топди ва 11 метрини ажратиб, ҳар бир метрни тугунча қилиб боғлади. Арқон охирига эса янги дипломни боғлаб қўйди. Кейин Ричард арқонни бир учидан тортиб, дипломни ерга улоқтириб юборди. Атрофдагилар унинг қилаётган ишидан ҳайрон бўлиб, савол назарида унга қарашди. «Мен шунинг орқасидан 11 йил сарсон бўлиб юрдим. Энди навбат унга етди, у ҳам менга ўхшаб орқамдан юрсин», дея зорланди Ричард Скотт.

ВЕЛОСИПЕДДА САЁҲАТ

62 ёшли италиялик Януш Ривер мана олтинчи йилдирки, ўз велосипедида дунё кезмоқда. Шу давр оралиғида «кекса сайёҳ» 55та давлатда бўлди. Айни кунларда у Польша чегараларидан ўтиб, Россиянинг Балтика ўлкасига кириб келди. Қизиғи шундаки, Януш илгари ҳам Россияга келган, фақат Владивосток шаҳрида тўхтаган эди. Сайёҳни маҳаллий халқ катта хурсандчилик билан кутиб олди. Улар Янушни тўкинсочин дастурхон атрофига таклиф қилишиб, сафар таассуротлари ҳақида сўзлаб беришни сўрашди.

Рим шаҳридан бўлган Януш етакчи давлатларнинг маданиятини ўрганиш, саёҳат қилиш унинг жони дили эканлигини рус тилида ўтирганларга айтиб берди. Атрофдагиларга у яна рус чадан ташқари 20 га яқин чет тилларида сўзлай олишини билдирди. Унинг банкда кераги ча маблағи бўлиб, кунига атиги уч доллар сарф лар экан.

Россиядан кейин олис Австралия томон ошиқадиган Януш Ривер саёҳатининг сўнгги манзилини Хитойнинг Олимпиада ўтадиган Пекин шаҳрида якунлаш ниятида экан. Уйга эса 2008 йилнинг куз ойларида қайтишни мўлжаллаган.

САКРАДИ ВА ФАРЗАНДЛИ БЎЛДИ

Москвалик Марина Усова осмондаги бир неча дақиқалик парашютдаги учишдан кейин туғруқ жараёнини бошидан ўтказиб, қиз фарзандлик бўлди. Гап шундаки, Марина ҳаво қўшинларида хизмат қиларди, у навбатдаги сакраш машғулотлари пайтида саккиз ойлик ҳомиласи билан ҳаракат қилмоқчи бўлди. Шифокорлар бунга қаршилик қилиб, ҳомилали аёлга сакраш салбий оқибатларни олиб келиши ҳақида бот — бот гапиришди. Лекин қайсар Марина ўз билганидан қолмади.

Туғруқдан кейин Марина қуйидагиларни айтиб берди: «Мен самолётдан сакрашим билан қандайдир оғриқни ҳис қилдим ва сездимки, бу жараён бошланаяпти. Бола тушиб қолмаслиги учун оёқларимни ҳавода эркин ҳаракат қилишига қўймадим ва ерга тушгунча Худодан болани асраб қолишини чин дилдан сўрадим».

Яна қаҳрамон онанинг билдиришча, чақалоққа эркин парвоз сеҳрини тақдим қилиб, унинг келажакда ўзи каби самони забт этиш туйғусини сингдирмоқчи бўлган экан. Фарзандига она дарҳол Лариса деб исм қўйди. Лариса номи эса грекчада «чайка» қушининг маъносини билдирар экан.

ЭНГ МИТТИ КИТОБ

Йошуа Райхертсом томонидан яратилган китобнинг оғирлиги атиги... 5 мг. Ушбу китоб Гиннеснинг рекордларидан ўрин оладиган бўлди. Махсус техника ва японларнинг энг юпқа қоғозидан тайёрланган китоб алифбе бўлиб, уни лупа ёрдамида ўқиш мумкин.

С.ШОШИЙ тайёрлади.

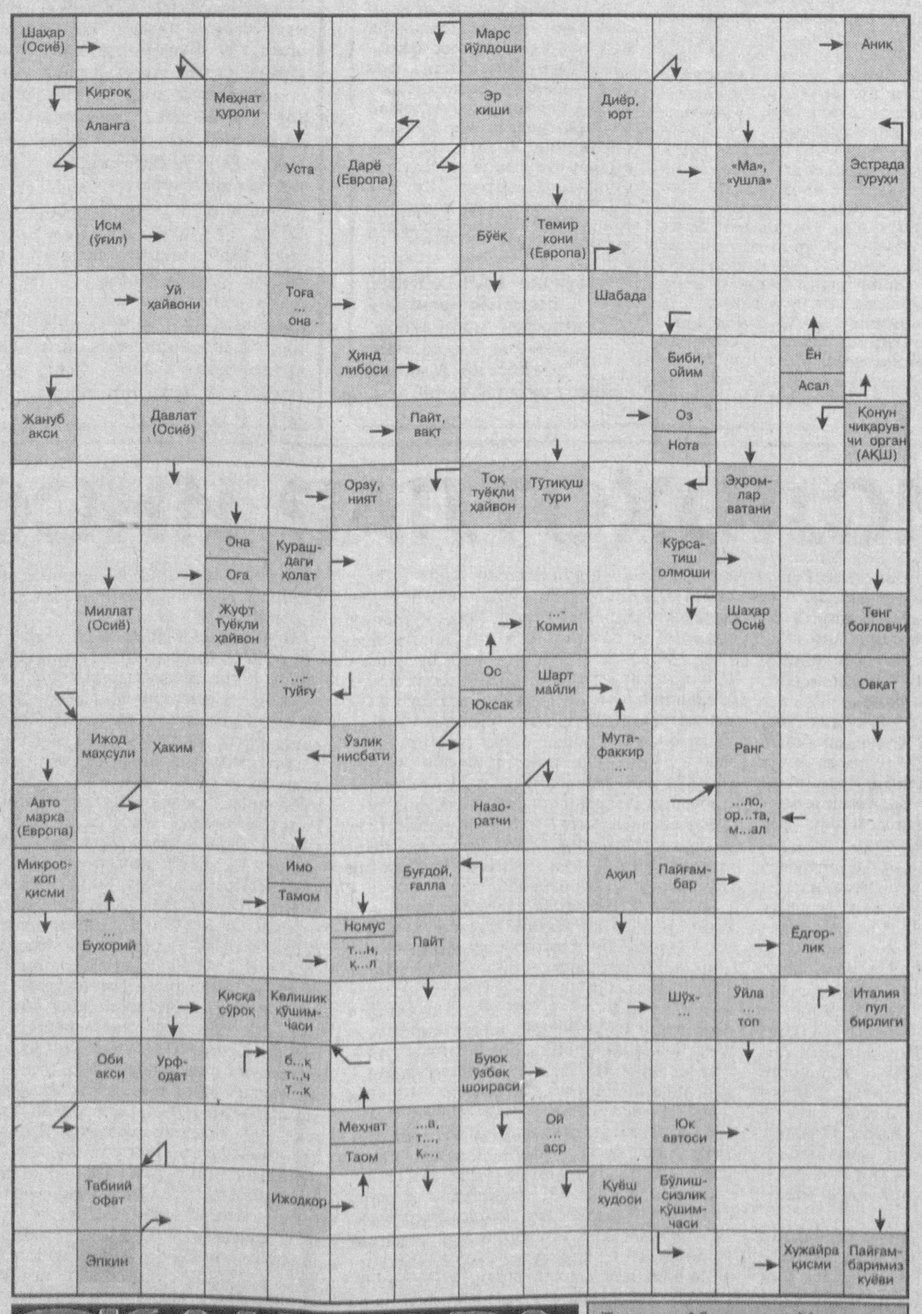

СКАНВОРД

Тузувчи: Абдурашид Маҳмудов.

Сиҳат тиласангиз...

- Саримсоқ пиёз тиш оғриғини тезда тўхтатувчи яхши малҳам бўла олади.
- Ўт пуфагингизда тош бўлса, оддийгина табиий маҳсулотлардан фойдаланишингиз мумкин. Бунинг учун ҳар куни наҳорга янги соғилган сут, яна хом тухум ичиб туриш зарур. Бундан ташқари, кун давомида одатдагидек тартибда овқатланиш, фақат петрушка кўкатидан кўпроқ истеъмол қилиш керак. Уни ҳатто чойга ҳам қўшиб дамлаш мумкин.
- Ёзнинг иссиқ ойларида кўзнинг нурини асраш мақсадида қора кўзойнак таққанингиз маъқул. У кўзни ортиқча қисилишдан асрайди ва кўз нурини тежаб сарфлашга ёрдам беради.
- Бошингиз бот — бот оғриб турса, бошингизда қон босими кўтарилган бўлса, ҳар куни уйқуга ётишдан аввал бир ош қошиқ алоэ (собур) барги ичидаги шилиқ сувини йиғиб, уни бош терисининг оғриган жойларига суртинг, оғриқ қолади. Бундай вақтда пешонага карам ёки қалин арчилган турп пўчоғини боғлаб қўйиш ҳам яхши натижа беради.
- Ич кетганида қаттиқ нон, қайнаган сув ва оқишоқ хўрда истеъмол қилиш керак. Яна, янтоқдан чой дамлаб ичиш ҳам фойдали.

Таклиф қиламиз.

Шу йилнинг 14август — якшанба куни Бўстонлиқ тумани, Чорбоғ ҳудудида жойлашган «Ёзувчи» дала-боғ қўрғонида республика Мустақиллигининг 14 йиллигига бағишлаб, Ўзбекистон Қаҳрамонлари Озод Шарафиддинов, Эркин Воҳидов ҳакамлигида ижодкорлар ўртасида навбатдаги анъанавий шахмат турнири ўтказилади. Турнир қатнашчилари 14та ютуқ-совринлар учун куч синашадилар.

Мусобақа эрталаб соат 10.00да бошланади.

Ташкилий қўмита

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий Кенгаши Республика шошилинч тиббий ёрдам маркази Сирдарё вилояти филиали директори, ЎзМТДП Сирдарё вилояти Кенгаши раиси ўринбосари Ҳотам Нишоновга опаси

Маҳпурат ҲОШИМОВАнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Г.В.Плеханов номли Россия Иқтисодиёт Академиясининг Тошкент шаҳридаги филиали жамоаси кафедра мудири, иқтисод фанлари доктори, профессор Жаббор Рўзиевга рафиқаси

Дилбар МУХСИНОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Millіy tiklanish
Муассис: Миллий тикланиш демократик партияси

Бош муҳаррир: Иброҳим ҒАФУРОВ
Бош директор: Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ

Таҳрир ҳайъати:
Қаландар АБДУРАҲМОНОВ, Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Раъно ЗАРИПОВА, Хайринисо МИРЗАЖОНОВА, Шарифа САЛИМОВА, Абдунаби СИДДИҚОВ, Жаннат ТОШМАТОВА, Олим ЎСАРОВ, Мунира ҚОРИЕВА

Газета 014-рақам билан рўйхатдан ўтган. Буюртма: Г — 728. Ҳажми 2 босма табоқ. Адади 1502 Сотувда эркин нархда

Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Саҳифаловчи: Раъно ИСМАИЛОВА

Босишга топшириш вақти 20.00
Нашр кўрсаткичи — 158

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32 уй

Телефонлар: қабулхона — 133-67-51, 136-56-29, бўлим — 136-58-80, реклама ва эълонлар бўлими — 136-58-73

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй

Босишга топширилди 20.00